

Више од 30 година Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне (CITES), представља један од главних механизма у борби против илегалне трговине угроженим врстама.

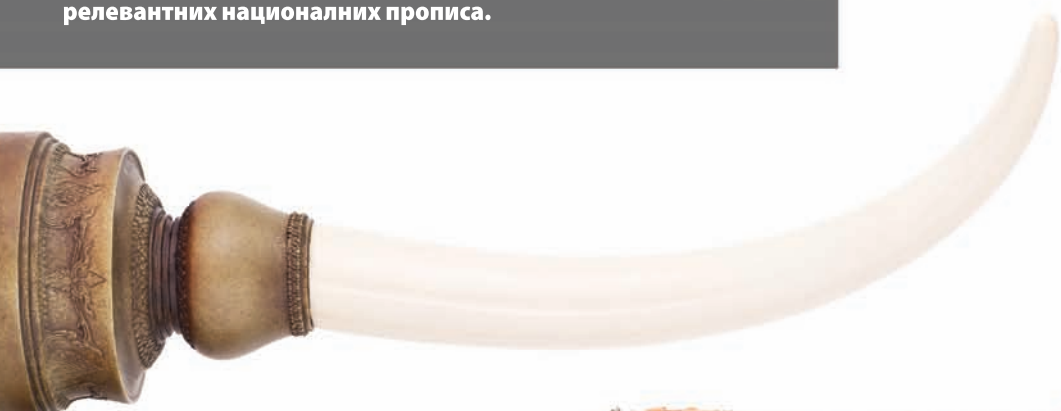
Неодрживо коришћење и илегална трговина доводе до нестајања великог броја врста биљака и животиња у природи. Укупна годишња трговина у свету обухвата више милиона примерака дивљих биљака и животиња и процењује се на вредност од неколико милијарди евра.

Ова публикација је намењена надлежним органима, а циљ јој је унапређење спровођења CITES конвенције и релевантних националних прописа.

ПРИРУЧНИК

ЗА КОНТРОЛУ ПРЕКОГРАНИЧНОГ ПРОМЕТА
И ТРГОВИНЕ ЗАШТИЋЕНИМ ВРСТАМА

ИМПРЕСУМ

Издавач:

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања

За издавача:

др Оливер Дулић

Уредници:

Павле Јовановић

Растко Ајтић

Аутори:

Растко Ајтић, Предраг Лазаревић, Горан Секулић, Ненад Секулић, Александра Затезало,

Павле Јовановић

Лектура:

Соња Ђорђевић

Графичко обликовање и припрема за штампу:

Огњен Здравковић

Штампа:

Energoprojekt Energodata a.d.

Тираж:

500 примерака

ИЗРАДУ ОВОГ ПРИРУЧНИКА ФИНАНСИРАО ЈЕ CITES СЕКРЕТАРИЈАТ

THIS PUBLICATION WAS FINANCED BY THE CITES SECRETARIAT

Фотографије на корицама:

Martin Harvey, Julia Jewel (Shutterstock), ssuaphotos (Shutterstock), Jaimie Duplass (Shutterstock)

ЗАХВАЛНИЦА ACKNOWLEDGEMENTS

Уредници ове публикације желе да изразе посебну захвалност следећим институцијама, организацијама и појединцима:

The editors of this publication would like to thank the following institutions, organizations and individuals for their contribution:

- CITES Secretariat
 - TRAFFIC
 - World Wide Fund for Nature (WWF)
 - Interpol Environmental Crime Programme
-
- Australian Customs and Border Protection Service
 - Belgian Customs
 - Corpo Forestale dello Stato - Italy
 - Czech Environmental Inspectorate - CITES Dept.
 - Danish Customs
 - HM Revenue & Customs
 - Instituto da Conservação de Natureza e da Biodiversidade - Portugal
 - Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
 - Ministerio De Industria, Turismo Y Comercio - Spain
 - Ministry of Economic Affairs, Agriculture & Innovation (Department of Nature) - The Netherlands
-
- Martin Harvey
 - A. Cambone, R. Isotti - Homo ambiens

САДРЖАЈ

УВОД	5
РЕЛЕВАНТНЕ МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ИНСТИТУЦИЈЕ	6
CITES	8
НАЦИОНАЛНИ ПРОПИСИ	10
ПРОПИСИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ	12
ДЕФИНИЦИЈЕ	14
ВРСТЕ	16
Таксономија	18
Биљке	20
Животиње	28
ПРОЦЕДУРЕ КОНТРОЛЕ	73
Провера документације (дозвола, потврда и др.)	74
Транспорт живих примерака	100
Процедура провере пошиљке	102
Поступање при надзору увоза, извоза и транзита заштићених врста	108
Илегална трговина и кријумчарење	112
Истрага	120
ПРИМЕРИ ЗАПЛЕНА	124
КОНТАКТИ	144
РЕФЕРЕНЦЕ	146

УВОД

Током читаве своје еволуције, човек је користио ресурсе из природе која га окружује. У ранијим фазама развоја друштвене заједнице бавио се ловом и сакупљањем зарад преживљавања: човек је ловио животиње због меса и крзна, ради прибављања хране и заштите од хладноће, и сакупљао плодове, корење и семење биљака. Како се цивилизација развијала, а хумана популација увећавала, неминовно је растао и притисак на природне ресурсе. У првобитним заједницама сва добра су размењивана, и та се размена може сматрати претечом трговине. Велики удео у трговини у савременом друштву чини и трговина дивљим животињама и биљкама, њиховим деловима и дериватима. Данас, на годишњем нивоу, стотине милиона биљака и животиња се узимају из природе ради продаје, да би служили као одевни или украсни предмети, кућни љубимци, сувенири, лекови, храна и друго.

Укупан годишњи обрт новца у светској (легалној и илегалној) трговини заштићеним дивљим врстама биљака и животиња процењује се на око 159 милијарди америчких долара. По проценама Интерпола, годишња вредност саме илегалне трговине заштићеним врстама на светском нивоу износи од 7 до 10 милијарди америчких долара. То је ставља на друго место по илегалном обрту новца на глобалном нивоу, одмах иза трговине наркотицима.

Незаконито и неконтролисано коришћење дивље флоре и фауне представља други по значају фактор угрожавања природних ресурса, одмах после мењања или уништавања станишта. Илегална трговина негативно утиче на бројност популација биљака и животиња у природи, до те мере да може довести до потпуног истребљења одређених врста. Опадањем бројности примерака угрожених врста у природи, њихове цене на црном тржишту расту: највише цене по правилу достижу групе окарактерисане као критично угрожене.

Спречавање неконтролисане трговине и успостављање контроле над трговином одређеним угроженим врстама кључно је за њихов опстанак. Из тог је разлога сачињена Конвенција о међународном промету угроженим врстама дивље флоре и фауне (Convention on International Trade in Endangered Species, CITES). Коначни текст Конвенције усвојен је 1973, а на снагу је ступила 1975. године. Приступање овом међународном споразуму је добровољно. Сада је број држава потписница Конвенције достигао 175.

Као потписница CITES конвенције, Република Србија се обавезала да ће поштовати међународна правила која се тичу трговине заштићеним врстама, а такође је усвојила одређене националне прописе који доприносе ефикаснијем спровођењу одредби Конвенције. Република Србија је, између осталог, дужна да за рад са заштићеним биљним и животињским врстама обучава службенике надзорних органа који директно учествују у контроли промета, одн. спровођењу Конвенције, као и да о одредбама и спровођењу Конвенције обавештава ширу јавност. Томе ће, надамо се, допринети и овај приручник.

РЕЛЕВАНТНЕ МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ИНСТИТУЦИЈЕ

INTERPOL

The International Criminal Police Organization (ICPO-INTERPOL)

ICPO-Interpol је највећа међународна полицијска организација, са 188 држава чланица. Основан 1923. године, ICPO-Interpol омогућава лакшу прекограничну сарадњу полицијских служби и помаже свим органима, институцијама и организацијама чији је циљ спречавање међународног криминала. Борба против међународног криминала подразумева активности које су усмерене на само спречавање криминала и спровођење надзора. Великим делом, заједничке активности се спроводе на захтев полицијских и правосудних органа држава чланица, ради санкционисања прекршаја везаних за: физичка лица и имовину (убиства, киднаповања, трговина људима, тероризам и трговина наоружањем, итд.); културна добра (нпр. крађа уметничких дела); економски и финансијски криминал (прање и фалсификовање новца, преваре и друго); трговину дрогом (производња, транспорт и продаја); и прекршаје из области заштите животне средине (опасан отпад, супстанце које оштећују озонски омотач и заштићене врсте дивље флоре и фауне).

(www.interpol.int)

INTERPOL Wildlife Crime Working Group (WCWG)

INTERPOL Wildlife Crime Working Group је радна група за превенцију криминала везаног за заштићене врсте дивље флоре и фауне. Ово тело окупља службенике надзорних органа са највише искуства у борби против криволова, шверца и илегалног поседовања заштићених врста. Радна група прикупља оперативне податке о особама, фирмама и криминалним групама које се баве илегалном трговином, као и информације о путањама и методама кријумчарења, и комуницира са полицијским службама држава чланица.

(www.interpol.int/Public/EnvironmentalCrime/Wildlife/WorkingGroup/)

World Customs Organization - Светска царинска организација (СЦО)

Савет за царинску сарадњу, што је званични назив Светске царинске организације (СЦО), је 1952. године основало 17 европских земаља. Данас је то међународна организација у коју је учлањено 176 земаља са свих континената које обављају 98% светске трговине. Једина је међународна организација која се на глобалном нивоу бави проблематиком царина. Око 80% чланства чине земље у развоју или транзицији. СЦО обезбеђује сарадњу између царинских администрација и примену међународних царинских инструмената, а задужена је и за пружање неопходне техничке помоћи у изградњи капацитета својих чланица са циљем повећања ефикасности рада њихових царинских служби.

(www.wcoomd.org)

TRAFFIC

the wildlife trade monitoring network

TRAFFIC (Глобална мрежа за праћење промета дивље флоре и фауне)

TRAFFIC, основан 1976. године од стране WWF-а и IUCN-а, организација је која прати глобални промет и трговину дивљом флором и фауном и која на основу научноистраживачких радова и анализа настоји да допринесе спровођењу иновативних и практичних решења за очување биодиверзитета. Циљ TRAFFIC-а је да се трговина дивљом флором и фауном прати и одвија на одржив начин, без нарушавања интегритета еколошких система, на начин који знатно доприноси људским потребама, помаже локалним и националним привредама и доприноси дуготрајном очувању дивљих врста и њихових станишта.

(www.traffic.org)

WWF

World Wide Fund for Nature – WWF (Светски фонд за природу)

WWF, основан 1961. године, једна је од највећих, широм света признатих, независних организација, која се бави заштитом природе. Мисија WWF-а је да заустави уништавање животне средине и да створи будућност у којој људи живе у складу са природом. Организација усмерава своје активности на очувања светске биолошке разноврсности, одрживог коришћења природних ресурса и смањења загађења и претеране потрошње. Путем своје глобалне мреже у више од 100 земаља, а посебно кроз рад TRAFFIC-а, WWF ради на сузбијању нелегалне и неодрживе трговине угроженим врстама дивље флоре и фауне. WWF доприноси спровођењу CITES конвенције развијањем програма обуке и опремања надлежних служби, издавањем стручних публикација, подстицањем прекограничне сарадње, подизањем свести јавности о штетности илегалне трговине угроженим врстама и подстицањем људи на одрживо коришћење природних ресурса.

(www.panda.org/serbia/) и (www.panda.org)

International Union for Conservation of Nature – IUCN (Међународна унија за заштиту природе)

Основана 1948. године, Међународна унија за заштиту природе окупља стручњаке, државне институције и невладине организације широм света са заједничким циљем очувања природе. IUCN учествује у координацији бројних активности из области заштите природе и одрживог развоја широм света. У раду IUCN-а учествује шест стручних комисија, које окупљају (свака у домену своје стручне области) преко 10.000 научника и стручњака из 181 државе.

(www.iucn.org)

IUCN Red List (Црвена листа IUCN)

Црвена листа угрожених врста Међународне уније за заштиту природе садржи информације о таксономској категоризацији, дистрибуцији и степену угрожености популација биљака и животиња за врсте које су документоване, у складу са критеријумима IUCN Црвене листе, кроз истраживања на глобалном нивоу. Овом листом се процењује опасност од изумирања врста.

(www.iucnredlist.org)

Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре – CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)

CITES конвенција је међународни споразум између влада држава потписница. Циљ Конвенције је да осигура да међународна трговина дивљим врстама животиња и биљака, њиховим деловима и дериватима не угрози опстанак популација датих врста у природи.

На иницијативу Међународне уније за очување природе (IUCN), 1973. године је усвојена CITES конвенција, у циљу организације ефикасне контроле извозно-увозних активности и спречавања незаконите трговине најрањивијим објектима природних ресурса. Према месту оснивања, CITES конвенција се назива и Вашингтонска конвенција, а на снагу је ступила 1. јула 1975. године.

Како CITES функционише?

CITES конвенција регулише промет преко 33.000 врста и функционише тако што се дивље врсте животиња и биљака сврставају у одређене категорије које подлежу различитим мерама контроле промета и трговине. Одредбе ове конвенције односе се на живе и мртве примерке дивље фауне и флоре, као и на њихове делове и деривате.

Спискови врста које подлежу контроли промета налазе се у **Додацима I, II и III** Конвенције. У Додацима CITES конвенције налазе се, између осталог, сви примати, „велике мачке“, слоновии носорози, китови и делфини, папагаји, птице грабљивице, алигатори и крокодили, варани, бое и питони, копнене и морске корњаче, морских коњићи, корали, орхидеје, кактуси и многе друге врсте.

Додатак I садржи врсте којима прети истребљење. Трговина примерцима ових врста је забрањена, осим под одређеним околностима у посебним случајевима.

Додатак II садржи врсте којима не прети истребљење, али чија трговина мора бити контролисана да би се избегло експлоатисање које би угрозило њихов опстанак.

Додатак III садржи врсте које су заштићене на територији барем једне државе, која од осталих држава потписница CITES конвенције тражи помоћ у контроли промета датих врста.

Сваки тип увоза, извоза или поновног извоза врста које покрива CITES конвенција мора бити одобрен кроз систем издавања и провере дозвола, потврда и сертификата. Свака држава потписница Конвенције дужна је да одреди један или више управних органа који ће управљати издавањем дозвола и једно или више научних и стручних тела за пружање савета и мишљења о последицама трговине на статус дате врсте.

У време писања ове публикације 175 држава је ратификовало CITES конвенцију.

CITES секретаријат

CITES секретаријат има координациону и саветодавну улогу, која је од фундаменталног значаја за спровођење Конвенције. Секретаријат има следеће функције:

- организује Конференцију држава потписница и њихове састанке;
- обавља послове који су му поверени у складу са одредбама чл. XV и XVI Конвенције;
- покрене израду научних и техничких студија у складу са програмима које одобри Конференција држава потписница, а које доприносе спровођењу CITES конвенције, укључујући студије које се односе на нормативе за одговарајућу припрему и транспорт живих јединки и начине за идентификацију јединки;
- проучава извештаје држава потписница и захтева од истих појашњења која сматра потребним за обезбеђење спровођења ове Конвенције;
- скреће пажњу држава потписница на сва питања од значаја за циљеве CITES конвенције;
- периодично објављује и прослеђује државама потписницама текућа издања Додатака I, II и III, са релевантним информацијама које ће олакшати идентификовање примерака врста из ових додатака;
- подноси државама потписницама годишњи извештај о свом раду и о спровођењу CITES конвенције, као и све друге извештаје које државе потписнице евентуално затраже на некој од Конференција;
- даје препоруке за спровођење циљева и одредаба CITES конвенције, као и за размену информација научног или стручног карактера;
- врши све друге послове које му државе потписнице повере.

Конференција држава потписница (Conference of the Parties – CoP)

Конференција држава потписница главно је одлучујуће тело и састоји се од свих држава потписница Конвенције. Одлука о томе да ли дата врста треба да се налази у Додатку I или II зависи од јасно дефинисаних биолошких и трговинских критеријума. Пре сваког заседања Конференције држава потписница, државе потписнице могу поднети предлоге у складу са поменутим критеријумима. Свака потенцијална измена се разматра и прослеђује на гласање, на којем је потребна двотрећинска већина да би предлог био усвојен. Измене у Додатку III прате посебну процедуру, која се разликује од оне за измене Додатака I и II, зато што свака држава потписница може да подноси једностране амандмане.

CITES у Србији

Новембра 2001. године, тадашња Савезна Република Југославија ратификовала је CITES. Конвенција је ступила на снагу марта/априла 2002. године, а на основу договора ресорних министарстава две савезне републике, за спровођење одредаба CITES у СР Југославији одговорност је преузела Република Србија. Од 28. јануара 2003. године компетенције су са савезног пренесене на републичке нивое. Након престанка постојања државне заједнице Србије и Црне Горе, Република Србија је у континуитету наставила спровођење Конвенције на својој територији.

Управни орган надлежан за спровођење Конвенције у Србији је Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, док је за пружање савета и мишљења задужено више научних и стручних организација (Завод за заштиту природе Србије, Покрајински завод за заштиту природе, Биолошки факултет Универзитета у Београду, Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ и Природњачки музеј у Београду).

Органи за контролу и надзор су кључни за спровођење CITES конвенције и националних прописа. У Србији надзор врше инспекција за заштиту животне средине, гранична ветеринарска инспекција, гранична фитосанитарна инспекција, царина, гранична полиција и криминалистичка полиција. Провера чињеничног стања, у смислу испуњавања одређених услова, у надлежности је ових служби, те им даје посебан значај у контроли тока легалне трговине и спречавању илегалне трговине CITES врстама.

У Србији се CITES конвенција спроводи кроз низ националних прописа, који садрже одредбе које су до одређене мере строже него одредбе саме Конвенције.

НАЦИОНАЛНИ ПРОПИСИ

Закон о потврђивању Конвенције о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре

Закон о заштити животне средине

- кровни закон за област животне средине.

Закон о заштити природе

- пропис којим се детаљније уређује заштита и очување природе Србије и који садржи одредбе које се односе на прекогранични промет и трговину заштићеним врстама дивљих животиња и биљака, њихових делова и деривата.

Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама

- прописује поступак прекограничног промета;
- прописује поступак издавања дозвола, потврда и сертификата за увоз, извоз и поновни извоз;
-прописује услове за трговину;
-прописује обавезно обележавање пошиљака, појединачних живих примерака, као и њихових делова и деривата;
-садржи попис дивљих заштићених врста биљака и животиња по категоријама заштите;
-садржи попис строго заштићених аутохтоних врста у Републици Србији.

Садржај Прилога Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама

ПРИЛОГ I: Строго заштићене врсте (усклађен са Прилогом А Уредбе Савета бр. 338/97 и Уредбом Комисије бр. 407/09 ЕЗ);

ПРИЛОГ II: Заштићене врсте (усклађен са Прилогом В Уредбе Савета бр. 338/97 и Уредбом Комисије бр. 407/09 ЕЗ);

ПРИЛОГ III: Заштићене врсте (усклађен са Прилогом С Уредбе Савета бр. 338/97 и Уредбом Комисије бр. 407/09 ЕЗ);

ПРИЛОГ IV: Заштићене врсте (усклађен са Прилогом D Уредбе Савета бр. 338/97 и Уредбом Комисије бр. 407/09 ЕЗ);

ПРИЛОГ V: Врсте на које се не односе одредбе о трговини из члана 23. Правилника;

ПРИЛОГ VI: Врсте чији је унос у Републику Србију забрањен (усклађен са Уредбом Комисије бр. 407/09 ЕЗ);

ПРИЛОГ VII: Строго заштићене аутохтоне дивље врсте Републике Србије;

ПРИЛОГ VIII: Заштићене аутохтоне дивље врсте Републике Србије;

ПРИЛОГ IX: Списак врста чију је кожу, кожне прерађевине и друге производе забрањено увозити у Републику Србију у комерцијалне сврхе у складу са чланом 22. Правилника;

ПРИЛОГ X: CITES обрасци за увозне и извозне дозволе, потврде о поновном извозу и упутство за руковање обрасцима;

ПРИЛОГ XI: Обавештење о увозу;

ПРИЛОГ XII: Потврде;

ПРИЛОГ XIII: Образац за размену научног материјала;

ПРИЛОГ XIV: Обрасци за дозволе за путујуће изложбе;

ПРИЛОГ XV: Пропратни образац – дозволе за путујуће изложбе и дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву;

ПРИЛОГ XVI: Објашњења кодова и мерних јединица које се користе за опис примерака у дозволама и потврдама;

ПРИЛОГ XVII: Захтев за увоз и извоз строго заштићене врсте –Закон о заштити природе;

ПРИЛОГ XVIII: Кодови који се употребљавају за порекло примерка и сврхе трансакције;

ПРИЛОГ XIX: Образложења напомена из прилога I, II,III, IV;

ПРИЛОГ XX: Стандардна референтна документа за номенклатуру и научне називе врста који се наводе у дозволама и потврдама.

Област прекограничног промета и трговине заштићеним врстама дивље флоре и фауне такође је регулисана следећим прописима кроз поједине чланове или прилоге:

Кривични Законик (члан 265)

Царински закон

Закон о царинској тарифи

Одлука о одређивању робе за чији је извоз, увоз, односно транзит прописано прибављање одређених исправа

Закон о ветеринарству

Закон о добробити животиња

Закон о спољнотрговинском трговању

Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива

Правилник о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње

Правилник о врстама пошиљки које подлежу ветеринарско-санитарној контроли и начину обављања ветеринарско-санитарног прегледа пошиљки на граничним прелазима

Правилник о фитосанитарној контроли биља, биљних производа и прописаних објеката иу међународном промету

Наредба о одређивању граничних прелаза преко којих ће се вршити увоз и транзит пошиљки и пратећих предмета који подлежу ветеринарско-санитарној контроли

НАПОМЕНА: Обзиром да се често врше измене и допуне националних прописа, потребно је доследно пратити измене и користити се најновијим верзијама истих.

ПРОПИСИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

CITES се унутар Европске уније спроводи кроз следеће уредбе:

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 338/97 од 9. децембра 1996. године о заштити врста дивље фауне и флоре и регулисању трговине истима - (Council Regulation (EC) No. 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein). Ово је основна уредба ЕУ, која регулише увоз, извоз и поновни извоз, као и трговину и промет унутар ЕУ, врста које се налазе на њена четири Додатка (А, В, С и D), одређује процедуре и потребну документацију за трговину и регулише промет живих примерака. Уредба Савета 338/97, прописује основ за санкционисање прекршаја и пружа Европској комисији могућност да забрани увоз одређених врста у ЕУ. Кад год се врше измене у Додацима Уредбе Савета 338/97, то се чини путем амандмана на Уредбу.

Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 865/2006 о детаљним правилима за спровођење Уредбе Савета 338/97 - (Commission Regulation (EC) No. 865/2006 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No. 338/97). Ова уредба прописује детаљна правила за спровођење Уредбе Савета бр. 338/97 и бави се практичном применом овог акта. Њом је прописан стандардизован формат за дозволе, потврде, обавештења и друга документа, као и правила за издавање ових докумената, њихово коришћење и важење. Додатне појединости које су регулисане овом уредбом укључују одредбе за животиње рођене и узгојене у заточеништву, вештачки размножене биљке, личне и кућне ствари и обележавање одређених примерака.

Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 359/2009 од 30. априла 2009. о забрани увоза одређених врста дивље фауне и флоре у Унију - (Commission Regulation (EC) No. 359/2009 of 30 April 2009 suspending the introduction into the Community of specimens of certain species of wild fauna and flora). Овим актом је прописан списак врста чији је увоз у ЕУ забрањен.

Препорука Комисије бр. 2007/425 којом се одређују мере за спровођење Уредбе Савета 338/97 - (Commission Recommendation No. 2007/425 identifying a set of actions for the enforcement of Regulation (EC) No. 338/97). Ова уредба одређује мере које државе чланице ЕУ треба да спроводе да би се побољшала ефикасност борбе против илегалне трговине. Ово подразумева доношење националних акционих планова за спровођење Конвенције, коришћење анализе ризика за разоткривање илегалне трговине и успостављање ефикасних мера за санкционисање. Препоруке се такође односе на подизање јавне свести о негативном утицају илегалне трговине заштићеним врстама и о потреби унапређивања сарадње и размене података унутар ЕУ, као и са другим државама и релевантним међународним организацијама (нпр. Интерпол и Светска царинска организација).

Преглед садржаја додатака CITES конвенције, прилога Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама и додатака Уредбе 338/97 ЕЗ

CITES	Република Србија	Европска унија
Додатак I	Прилог I Правилника	Додатак A Уредбе 338/97
· врсте чији је опстанак у природи веома угрожен и којима прети изумирање	· све врсте из CITES додатка I · одређене врсте из CITES додатака II и III за које је РС усвојила строже мере контроле · неке врсте које се не налазе у CITES додацима, али су заштићене у РС	· све врсте из CITES додатка I (осим врста за које је ЕУ затражила изузеће) · одређене врсте из CITES додатака II и III за које је ЕУ усвојила строже мере контроле · неке врсте које се не налазе у CITES додацима, али су заштићене у ЕУ
Додатак II	Прилог II Правилника	Додатак B Уредбе 338/97
· врсте чији би опстанак у природи био угрожен у случају неконтролисаних трговине	· све врсте из CITES додатка II · одређене врсте из CITES додатка III за које је РС усвојила строже мере контроле · неке врсте које се не налазе у CITES додацима, али су заштићене у РС	· све врсте из CITES додатка II (осим врста за које је ЕУ затражила изузеће) · одређене врсте из CITES додатка III за које је ЕУ усвојила строже мере контроле · неке врсте које се не налазе у CITES додацима, али су заштићене у ЕУ
Додатак III	Прилог III Правилника	Додатак C Уредбе 338/97
· врсте које су угрожене у природи само у појединим државама потписницама	· све врсте из CITES додатка III, изузев оних уврштених у Прилоге I или II	· све врсте из CITES додатка III, изузев оних уврштених у Додатке A или B Уредбе 338/97
	Прилог IV Правилника	Додатак D Уредбе 338/97
	· врсте које се не налазе у CITES додацима, али се због притиска на одређене популације контролише прекогранични промет у РС	· врсте које се не налазе у CITES додацима, али се због притиска на одређене популације контролише прекогранични промет у ЕУ

ДЕФИНИЦИЈЕ

За потребе овог приручника користе се следећи појмови:

алохтона врста је врста која је у екосистеме на подручју Републике Србије доспела намерним или ненамерним уношењем из других подручја;

ареал представља подручје које настањује одређена врста (популација);

аутохтона врста је врста која природно настањује екосистеме на подручју Републике Србије;

део је сваки део животиње, биљке или гљиве, независно од тога да ли је у свежем, сировом, осушеном или прерађеном стању;

дериват је сваки прерађени део животиње, биљке, гљиве, или телесна течност. Деривати већином нису препознатљиви део примерка од којег потичу;

држава порекла је држава у којој је примерак узет из природе, рођен и узгојен у заточеништву или вештачки размножен;

Конвенција је Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре (CITES, the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora);

Министарство је Министарство животне средине и просторног планирања, као орган државне управе надлежан за послове заштите природе који обавља дужности надлежног управног органа у складу са чланом 9. Конвенције;

надлежни управни орган је орган државне управе надлежан за спровођење Конвенције у појединој држави потписници у складу са чланом 9. Конвенције;

некомерцијалне сврхе су све активности у којима примарни циљ није економска корист или добит, и то: искључиво лична употреба, научна истраживања, едукација, биомедицинска истраживања и програми размножавања у заточеништву, са циљем очувања врста;

комерцијалне сврхе су све сврхе којима је циљ остваривање економске или било које друге користи, укључујући и све оне активности за које није могуће доказати некомерцијалну сврху, укључујући продају, куповину, подношење понуде за куповину, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, коришћење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају, превоз ради продаје, најам и размену примерака;

личне или кућне ствари су мртви примерци, њихови делови и деривати који припадају физичком лицу и чине део његових уобичајених добара и имовине или су томе намењени;

овлашћена научна и стручна организација је научна или стручна установа одређена у складу са чланом 9. Конвенције;

одредиште је место које је намењено држању примерака по уношењу у Републику Србију. У случају живих примерака, то је прво место где ће се примерци држати након одређеног периода карантина или неког другог вида задржавања у сврху санитарних провера и контроле;

поновни извоз из Републике Србије подразумева извоз из Републике Србије свих примерака који су претходно увезени;

поновни увоз у Републику Србију подразумева уношење у Републику Србију било којег примерка који је претходно био извезен или поновно извезен;

Правилник подразумева Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама;

Претконвенцијски примерак подразумева примерак стечен пре него што је одређена врста уврштена у Додатке Конвенције;

прекогранични промет подразумева изношење, уношење, извоз или увоз заштићених врста, њихових делова и деривата;

примерак је свака животиња, биљка или гљива која припада заштићеним врстама датим у Прилозима I до IX Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама, без обзира на то да ли је жива или мртва, као и сваки њен део или прерађевина, без обзира на то да ли чини састојак друге робе. Такође, сва друга роба за коју је из пропратне исправе, паковања, ознаке, етикете или осталих докумената видљиво да представља животињу, биљку или гљиву која припада тим врстама, или да садржи делове или деривате животиња, биљака или гљива које припадају тим врстама, осим ако такви делови или деривати нису изричито изузети од примене одредаба овог правилника;

провере у тренутку увоза, извоза, поновног извоза и транзита су провере неопходне документације прописане Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама и посебним прописима, прегледи примерака, као и узимање узорака ради анализе или детаљнијих провера;

рецентна врста је врста биљке или животиње која постоји у данашњем времену;

транзит је превоз примерака између две локације изван Републике Србије преко територије Републике Србије, током којег евентуални прекид кретања настаје само због поступака који се захтевају овим обликом промета;

трговина подразумева продају и куповину, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, коришћење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају или превоз ради продаје, најам и размену заштићених врста.

ВРСТЕ

У наставку овог поглавља приказане су одређене групе и врсте биљака и животиња које се најчешће налазе у прекограничном промету. Комплетан списак врста чији се прекогранични промет контролише налази се у Правилнику о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама.

Важно је напоменути да је при контроли неопходно користити важеће званичне спискове, због периодичних измена и изузетака.

ТАКСОНОМИЈА

Таксономија је научна дисциплина која, на основу сличности или разлика (одн. сродства), категоризује разне групе организама. Назив **таксономија** изведен је од грчких речи **taxis** (уређење) и **nomos** (закон) и први пут га је употребио француски научник Кандол (Candolle, 1813) за теорију класификације биљака. Мајер (Mayr, 1969) је дефинисао таксономију као теорију и праксу класификовања организама.

Карл Лине (Carolus Linnaeus, 1707–1778) сматра се оцем савремене таксономије. Задржавши принцип класификације од већих група ка мањим, дихотомним раздвајањем према различитом стању неког карактера омогућио је laku и брзу идентификацију врста. Израдио је идентификационе кључеве и увео биномијалну номенклатуру (сваку врсту одређују две речи, од којих је прва назив рода којем врста припада, а друга назив конкретне врсте). Тиме је дао теоријску основу која је у употреби и данас.

Основне систематске категорије

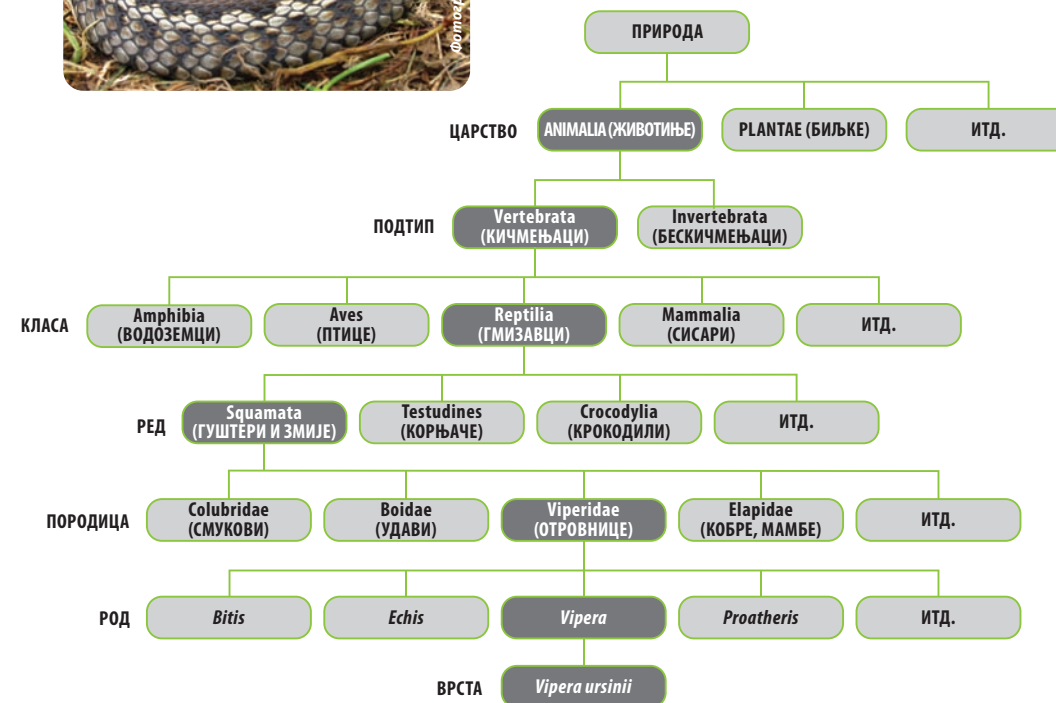
Врста (*species*) се сматра основном еволуционом јединицом. Врста представља групу организама истог порекла и сличних карактеристика. Јединке исте врсте могу се међусобно парити и имати плодно потомство (некад и различите врсте могу да дају потомке, али су они углавном стерилни, или имају неке друге поремећаје).

Род (*genus*) је монофилетска група (сви чланови имају истог заједничког претка), састављена од једне или више врста, одвојених од других таквих група одређеним разликама. Не постоје таксономски карактери који обезбеђују засебност неком роду, већ се род препознаје кроз поседовање мноштва међусобно (морфолошки и/или функционално) корелираних заједничких својстава од еволутивног значаја за групу врста која га чини.

Породица/фамилија (*familia*) се дефинише као категорија у коју спада један или више блиско сродних родова, и одвојена је од других породица одређеним разликама.

Ред (*ordo*), **класа** (*classis*) и **тип** (*phylum*) садрже таксоне који представљају основне гране **царства** (*regnum*, мн. *regna*) организама (нпр. **Animalia** и **Plantae**) и који (по правилу) имају широку временску и географску дистрибуцију, а често се не могу одредити и разликовати од других таксона свог ранга по посебним и јединственим адаптивним или структурним одликама у оквиру нижих таксона који их чине.

Пример класификације за планинског шаргана (*Vipera ursinii*)

Инфраспецијске категорије и појмови

Варијетет је био једина инфраспецијска (нижа од нивоа врсте) категорија коју је користио Лине и у њу је сврставао свако одступање од типа дате врсте. Данас се у зоолошкој таксономији овај појам не користи.

Подврста се данас, Међународним кодом зоолошке номенклатуре, признаје као најнижа таксономска категорија и дефинише као скуп фенотипски сличних популација које насељавају део ареала врсте и које се таксономски разликују од других популација те врсте. Као појам, уведена је у таксономију у XIX веку, како би заменила израз „варијетет“ у смислу „географска раса“.

Синонимија

Синоними су различити називи истог таксона, дати од стране једног или више аутора, који су га независно описивали као нов, или су ревизијом променили његов генерички статус.

ЦАРСТВО: PLANTAE (БИЉКЕ)

КЛАСА: DICOTYLEDONES (MAGNOLIOPSIDA) – ДИКОТИЛЕ

Представнике класе дикотила карактерише присуство ембриона са два котиледона (клицина листа), који садрже по три проводна снопића. У питању су дрвенасте и зељасте биљке, понекад секундарно одрвенеле. Примарни клицин корен развија се у главни корен, а са овога полазе слабији бочни коренови; бочни пупољци су постављени серијално, односно у средњој равни приперка; лишће већином поседује лисну дршку, нерватура је пераста, ређе прстаста, веома ретко лучна или паралелна; цветови петочлани, ређе четворочлани, изузетно трочлани.

Род: *Cyclamen* (цикламе)

Цикламе су вишегодишње зељасте биљке са подземним кртолама из којих избијају коренови, листови и цветни изданци. Листови су на дугачким дршкама, цели, срцасти или бубрежасте. Цветови су црвени или ружичасти, крупни и миришљави, на дугачким петељкама. Род циклама природно је распрострањен у деловима Европе, северној Африци и западној Азији. Све врсте циклама обухваћене су CITES додатком II, тј. прилогом II Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама. У Србији, род је заступљен са два представника (*C. neapolitanum* и *C. europaicum*), који су сврстани у заштићене врсте.

Због изражених декоративних својстава, цикламе се масовно узгајају у хортикултури. Ређе се користе и у медицинске сврхе. Врста *Cyclamen persicum* веома је распрострањена као култивар, широм Европе. Ова врста се данас масовно вештачки узгаја, и за прекогранични промет њеним култиварима нису потребне дозволе.

■ *Cyclamen neapolitanum* (CITES II, Прилог II)

Род: *Adonis* (гороцвет)

Род *Adonis* представљен је једногодишњим и вишегодишњим биљкама. Стабљике су им са вишеструко перасто дељеним листовима, режњићи листови су линеарни. Чашичних листића је 5, а круничних 5 до 30. Плодови су испупчени са једним семеном. Природно су распрострањени, са око 30 врста, на простору Евроазије. Из целог рода, CITES конвенцијом обухваћена је само једна врста – *Adonis vernalis* (гороцвет) и то у Прилогу II. У Србији живе четири врсте овог рода, међу којима је и *Adonis vernalis*, а осим CITES конвенцијом, гороцвет је у Србији заштићен и као строго заштићена врста.

Гороцвет садржи веома отровне кардиотоничне супстанце, па има медицинску употребу, а користи се и као декоративна биљка. Са CITES конвенције су изузети његови готови малопродајни продукти и препарати, семена и полен.

■ *Adonis vernalis* (CITES II, Прилог II, Прилог VII)

Породица: *Cactaceae* (кактуси)

Кактуси су типично сукулентне биљне врсте које карактерише редуција листова, који су преобращени у трнове (изузетак је род *Pereskia* са широким равним листовима). Коренов систем им је генерално кратак и плитко укопан, стабла су им ваљкаста, лоптаста или листолика, често попримају форму жбунова или стабала. Углавном живе доста дуго, ретко и преко 300 година, а могу достићи висину од преко 15 метара. Цветови су углавном радијално симетрични и двополни, круница је са великим бројем листића, величине углавном од 5 до 30 cm и неретко спектакуларних боја и изгледа. Породица обухвата око 25 родова са око 2.000 врста и распрострањена је на америчком континенту, од Канаде до Патагоније. Изузетак је само једна врста (*Rhipsalis baccifera*) са пантропским ареалом. Данас су кактуси натурализовани у одговарајућим срединама широм света. Цела породица заштићена је CITES конвенцијом, тј. прилозима I и II Правилника (изузети су родови *Pereskia*, *Peresklopsis* и *Quiabentia*).

Због изузетно декоративних својстава, кактуси се масовно производе у хортикултури, а имају и медицинску, гастрономску и козметичку примену. У одговарајућим областима користе се као култивари естетских вредности, жива ограда, у виду заштитних зидова, као домаћини инсеката који се користе у индустрији боја и друго. У трговини се срећу живе биљке, делови биљака и деривати. Конвенцијом нису обухваћени вештачки узгојени клијанци паковани у стерилним контејнерима, цветови, плодови, делови и деривати вештачки узгојених биљака, као и неки Конвенцијом наведени хибриди.

■ *Echinocactus grusonii* - култивар у малопродаји (CITES II, Прилог II)

■ Вештачки пропагирана мешавина кактуса у малопродаји

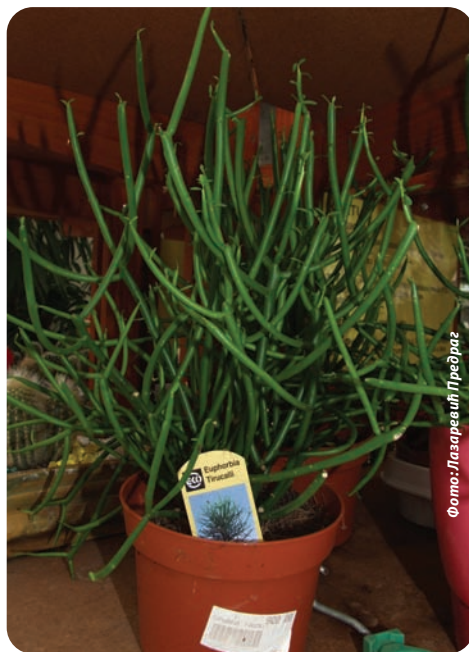
Породица: *Euphorbiaceae* (млечике)

Млечике су зељасте, полудрвенасте и дрвенасте биљке чију већину представника карактерише присуство отровног млечног сока. Неки представници имају сукулентну грађу и веома личе на кактусе. Цветови су им радијално симетрични и једнополни, обично се и мушки женски цветови налазе на истој биљци. Цветови су врло упрошћени, често без крунице, а каткада и без чашице. Листови су им алтернирајући, ретко наспрамни, претежно прости и са залисцима. Залисци им могу бити редуковани у жлезде, длаке или трнове, а код сукулентних облика понекад недостају. Плодови су најчешће капсуле из три или више делова, ређе бобице и коштунице. *Euphorbiaceae* су врло велика породица, са око 300 родова и 7.500 врста. Претежно су распрострањене у тропским пределима, посебно у индомалајском региону и тропској Америци. Осим тропских, срећу се и у другим регионима, попут Средоземља, Мале Азије, јужне Африке и другде. Млечике се међусобно веома много разликују у морфолошкој организацији и еколошким специјализацијама, па постоје акватични облици, кактусолики облици, геофитске форме са кртолама, шибљасте и дрволике форме, лијане и друге. CITES конвенцијом обухваћени су само сукулентни облици наведени у Прилогу II, са додатним мањим бројем врста у Прилогу I. Култивари *Euphorbia trigona*, *E. lactea*, *E. nerifolia* и *E. milii* у одговарајућим паковањима нису под ингеренцијом Конвенције.

Млечике које су обухваћене CITES конвенцијом претежно се употребљавају као декоративне собне биљке, ређе у медицинске сврхе. Конвенцијом су обухваћени сви делови и деривати биљака изузев сечених цветова култивара, семена, полена и вештачки узгојених клијанаца са одговарајућом амбалажом за транспорт. За финалне производе од врсте *Euphorbia antisiphilitica*, који су намењени малопродаји, није потребна CITES дозвола.

■ *Euphorbia hermetiana* (CITES II, Прилог II)

■ *Euphorbia tirucalli* (CITES II, Прилог II)
- култивари распрострањени као собно цвеће у малопродаји

Породице: *Droseraceae*, *Nepenthaceae* и *Sarraceniaceae* (биљке месождерке)

Биљке месождерке представљају још једну групу из које су бројни представници укључени у оба прилога CITES конвенције. Под контролом промета су родови *Nepenthes*, *Sarracenia* и врста *Dionaea muscipula*. У питању су специфичне, високоспецијализоване биљке, које су опремљене за хватање и пробаву инсеката и других ситних животиња. На овај начин оне прибављају хранљиве материје и без процеса фотосинтезе. Њихови листови преображавају се у специјалне творевине за активно или пасивно хватање инсеката. Овакав начин исхране омогућује им опстанак у срединама са оскудним или тешко доступним хранљивим материјама, посебно нитратима.

Род *Nepenthes* представљен је са око 120, претежно лијанастих врста, карактеристичних за тропске пределе, а посебно су бројне на Борнеу и Суматри. Род *Sarracenia* обухвата 11 врста природно распрострањених у Северној Америци, док је монотипски род *Dionaea*, са врстом *Dionaea muscipula* (Венерина муволовка) ендемичан за област државе Каролине у САД. Све биљке месождерке које природно расту у Србији (*Drosera rotundifolia*, *Aldrovanda vesiculosa*, *Utricularia* spp. и *Pinguicula* spp.) заштићене су на националном нивоу, у категоријама строго заштићене или заштићене врсте.

Биљке месождерке су веома распрострањене као украсно и собно биље јер се веома лако култивишу и умножавају преко семена и ризома. И поред масовног узгоја, неке врсте се још увек спорадично сакупљају у природи. Из конвенције су искључени вештачки пропагирани клијанци и култивари у одговарајућим паковањима, семена и полен.

■ *Nepenthes* spp. (CITES I и II, Прилог I и II)
- култивари у малопродаји

■ *Sarracenia* spp. (CITES I и II, Прилог I и II)
- култивари у малопродаји

■ *Dionaea muscipula* (CITES II, Прилог II)
- Венерине муволовке у малопродаји

КЛАСА: MONOCOTYLEDONES (LILIOPSIDA) – МОНОКОТИЛЕ

Сматра се да воде порекло од неке групе дикотила. Представљају велику групу биљака коју карактерише присуство ембриона са готово увек једним котиледоном, који је са два проводна снопића. Представници класе су најчешће зељасте и вишегодишње биљке, ретко секундарно одрвенеле. Примарни клицин корен монокотила одумири веома рано, а њега замењује велики број адвентивних коренова. Бочни пупољци су колатерални, односно паралелни са приперком; лишће углавном није диференцирано на лиску и дршку, најчешће је са паралелном нерватуром; цветови претежно трочлани, ређе дво- и четворочлани, а никада петочлани.

Породица: Orchidaceae (орхидеје)

Орхидеје су вишегодишње зељасте биљке, од којих су многе сапрофите, са кореном и стабловим кртолама, као и епифите (расту на другим биљкама). Тропске орхидеје готово по правилу поседују ваздушне коренове покривене беличастим сунђерастим ткивом. Карактерише их присуство зигоморфних, двополних цветова. Листови су им варијабилни, могу бити дебели и меснати, какви задржавају воду, танки са великом транспирационом површином, редуковани у мале бодље и друго. У природним условима семе им клија тек када је инфицирано гљивама. Са око 700 родова и око 25.000 врста, представљају најбројнију фамилију међу цветницама. Орхидеје су заступљене на свим континентима и областима, а карактеристичне су за тропски и суптропски појас.

Сви представници фамилије орхидеја налазе се у CITES прилозима I и II. Све врсте орхидеја које природно живе у Србији су у CITES дотатку II и прилогу II Правилника, тј. заштићене су и на националном нивоу, у виду строго заштићених и заштићених врста.

Многе врсте орхидеја су цењене као изузетно декоративне биљке, због чега су масовно уведене у хортикултуру, а имају и медицинску, гастрономску, козметичку и другу употребу. Из Конвенције су искључени вештачки одгајени хибриди родова *Cymbidium*, *Dendrobium*, *Phalaenopsis* и *Vanda*, вештачки пропагирани клијанци и култивари у одговарајућим паковањима, семена и полен, као и плодови и деривати гајених примерака ваниле (*Vanilla sp.*).

■ *Orchis ustulata* (CITES II, Прилог II, Прилог VIII)

■ *Orchis simia* (CITES II, Прилог II, Прилог VIII)

■ *Phalaenopsis* spp. (CITES II, Прилог II) - вештачки одгајени хибриди у малопродаји

Породица: Amaryllidaceae

Род: *Galanthus* (висибабе)

Висибабе су вишегодишње зељасте биљке са луковицом. Цветни перигон им је левкасто звонаст и састављен од 6 листића, плодник лоптаст или издужен, плод чаура. Висибабе су заступљене са око 20 врста, чији је центар распрострањења у источном Средоземљу, односно средишњој Турској. Цео род сврстан је у прилог II CITES конвенције. У Србији су у природи заступљене 2 врсте висибаба (*Galanthus elwesii* и *G. nivalis*) и обе су, поред CITES конвенције, обухваћене националном легислативом, као заштићене биљне врсте.

Висибабе се гаје из хортикултурних разлога, а луковице им се сакупљају и у медицинске сврхе. У промету се срећу у виду живих биљака и подземних делова (луковица). Иако се луковице висибаба масовно вештачки узгајају, још увек је присутна спорадична трговина примерцима из природе. Узгојни облици, семена и полен не подлежу одредбама Конвенције.

■ *Galanthus nivalis* (CITES II, Прилог II, Прилог VIII)

Фото: K. Kolygo (Shutterstock)

Род: *Sternbergia* (стернбергија)

Род *Sternbergia* представљен је вишегодишњим луковичастим врстама. Цветови су им појединачни или у групи од 2 до 3, жути или бели и усправљени. Цветају углавном у јесен или у рану зиму, ретко у пролеће. Плодови су сочне чауре. Познато је око 12 врста овог рода, природно распрострањених претежно у Средоземљу. Цео род обухваћен је прилогом II CITES конвенције. У Србији су заступљене 2 врсте стернбергија (*Sternbergia colchiciflora* и *S. lutea*), од којих је прва аутохтона и спада у заштићене биљне врсте, док је друга раширена у култури.

Стернбергије се узгајају у декоративне сврхе, а популарност су стекле узгојем врсте *Sternbergia lutea*, која се успешно гаји већ неколико стотина година и данас је распрострањена широко ван свог природног ареала. Узгојни облици, семена и полен не подлежу одредбама Конвенције.

■ *Sternbergia colchiciflora* (CITES II, Прилог II, Прилог VIII)

Фото: Лазаревић Предраз

ДРВНИ МАТЕРИЈАЛ И ПРОИЗВОДИ

CITES Конвенција у оквиру својих додатака I, II и III садржи више дрвенстих врста које се користе као дрвна сировинска база, односно као различити полупродукти и производи од дрвета. Ово се превасходно односи на разне врсте трупаца, грађу, облоге, намештај, музичке инструменте, дрвене кутије, посуђе, опилке, и слично. Порекло овог материјала су претежно тропски и суптропски предели.

Тренутно постоји шест врста дрвећа у CITES додатку I, док CITES додаток II садржи тринаест таксона (једанаест врста из два рода); додаток III садржи 10 врста које се користе за дрвну грађу и друге производе од дрвета.

Врста *Dalbergia nigra* (палисандер), која се налази у CITES додатку I, традиционално се користи за израду разног намештаја, дрвених облога и музичких инструмената. Данас се производи од овог дрвета могу употребљавати једино ако потичу са плантажа, или ако их прати потврда о пореклу материјала из периода пре него што је врста обухваћена Конвенцијом. Афричка врста *Pericopsis elata* са CITES додатка II употребљава се у форми резане грађе (позната је као афричка тиковина), док се врсте рода *Gonystylus* из мочварних шума Брунеја, Индонезије и Малезије, које су такође у CITES додатку II, традиционално употребљавају за израду рамова за слике, дрвених клинова, врата, калупа, прозорских капака и делова намештаја.

Аргентински кедар (*Cedrela fissilis*) и шпански кедар (*Cedrela odorata*) са CITES додатка III користе се у столарству, као фурнир и за израду корпи, различитих кутија, висококвалитетног намештаја, рамова, музичких инструмената, оплата, фигурица, дрвеног посуђа и слично.

Фото: Andre Bertsch (WWF Canon)

■ *Cedrela odorata* (CITES III, Прилог III)

Фото: Andre Bertsch (WWF Canon)

■ *Swietenia macrophylla* (CITES II, Прилог II)

Swietenia је род тропског дрвећа из породице Meliaceae. Род се састоји од три географски раздвојене врсте, природно распрострањене од јужне Флориде, преко Кариба, Мексика и Централне Америке до Бразила. Све врсте рода *Swietenia* заштићене су CITES конвенцијом.

Најпознатији производ од врста из рода *Swietenia* је махагони, скупоцена дрвна грађа која је у почетку добијана од врсте *Swietenia mahagoni*. Коришћење и трговина су били толико интензивни, да је на Карибима, због потражње на локалном и међународном тржишту, ова врста комерцијално исцрпљена већ 1950. године.

Данас готово сва дрвна грађа од махагонија потиче од врсте *Swietenia macrophylla*, која се у великој мери гаји на плантажама у азијским државама, где је ова врста интродукована (нпр. на Фиџију, у Индонезији, Индији и Бангладешу). Плантаже попут ових данас представљају главни извор махагонија у свету. Иако се трговина махагонијем пореклом са плантажа не контролише, важно је проверавати да ли грађа потиче из држава где је врста природно распрострањена, и за које постоје одређена ограничења за експлоатацију и трговину овим дрветом.

Најчешћи коначни производи за које се махагони користи су намештај високе класе, дрвенаријама на бродовима, унутрашње облоге, музички инструменти и друго.

Фото: Mark Edwards (WWF Canon)

■ Даске од махагонија

Фото: Özgür Güvenç (Shutterstock)

■ Гитара Gibson Les Paul од махагонија

ЦАРСТВО: ANIMALIA (ЖИВОТИЊЕ)

ТИП: ANNELIDA (ЧЛАНКОВИТИ ЦРВИ)

КЛАСА: HIRUDINEA (ПИЈАВИЦЕ)

Пијавице су чланковити црви адаптирани на паразитски начин живота. Углавном живе у слатким водама, али их има и у морима. У већини случајева су ектопаразити и хране се крвљу кичмењака за чије се тело причвршћују. На телу имају две мишићаве пијавке: једна се налази на глави и окружује усни отвор, док се друга налази на задњем делу тела. Тело је изграђено од сталног броја сегмената и њих увек има 33. У пљувачки пијавица налази се хирудин, који спречава згрушавање крви домаћина. Црево је доста велико и на њему се налазе многа проширења, у којима се накупља крв. Крв коју сакупе у тим проширењима пијавице могу користити и до годину дана.

Медицинска пијавица, *Hirudo medicinalis*, налази се у промету због хирудина који се користи као антикоагулант у терапеутске сврхе.

■ *Hirudo medicinalis* (CITES II, Прилог II и VIII)

Фото: Mircea Bezeqheanu (Shutterstock)

ТИП: CNIDARIA (ЖАРЊАЦИ, ДУПЉАРИ)

КЛАСА: ANTHOZOA (КОРАЛИ)

Припадници ове класе су искључиво морске животиње. Могу да образују велике колоније, или су солитарни (појединачни). У основи се деле на две поткласе: **Octocorallia** и **Hexacorallia**. Врсте обеју класа формирају велике колоније и граде тзв. коралне спрудове. Екосистеми који настају радом корала изузетно су осетљиви на промене животне средине. Припадници поткласе Octocorallia показују осмозрачну симетрију, док представници поткласе Hexacorallia показују шестозрачну симетрију.

Заштићене врсте корала припадају редовима *Antipatharia* и *Scleractinia* (CITES II).

У употреби су најчешће украсни предмети или пак модни детаљи који се праве од скелета корала. Понекад се могу наћи и читави комади корала који се користе као декоративни предмети.

■ *Scleractinia* spp. (CITES II, Прилог II)

Фото: Павел Јевановић

ТИП: MOLLUSCA (МЕКУШЦИ)

Мекушци (пужеви, шкољке, главношци, и др.) су веома разноврсни, како по величини и изгледу (неке врсте су велике свега неколико милиметара, док неке могу нарасти и до неколико метара), тако и по начину живота.

У продаји се могу наћи предмети израђени од љуштуре, као и месо неких врста.

■ *Tridacna gigas* (CITES II, Прилог II)

■ *Strombus gigas* (CITES II, Прилог II)

ТИП: ARTHROPODA (ЗГЛАВКАРИ)

Зглавкари представљају групу животиња са највише – преко милион – до сада описаних врста. Широко су распрострањени и могу се наћи у скоро свим типовима станишта. У ову групу спадају ракови, пауци, скорпије, стоноге и инсекти. Основна карактеристика зглавкара је сегментација тела, при чему се сегменти међусобно разликују (хетерономна сегментација). Сегменти су груписани тако да образују телесне регионе, главу, груди и трбух. Код неких представника глава и груди су срасли и формирају јединствени главено-грудни регион. Поред сегментације тела, значајно обележје ове групе представља и сегментација екстремитета. Сегменти екстремитета су међусобно покретно зглобљени. На површини тела се налази чврст омотач од хитина (хитинска кутикула), који штити тело животиње и представља ослонац за мишиће. Кутикула због своје чврстине ограничава раст зглавкара, па они повремено одбацују стару кутикулу и образују нову, која је у почетку еластична. Одбацивање старе кутикуле назива се пресвлачење и јавља се код ларви које на тај начин расту и достижу ниво адулта. Код неких врста ларве се у потпуности разликују од одрасле јединке (нпр. гусеница и лептир), па током раста пролазе и кроз метаморфозу (преображај).

Зглавкари, поготово тарантуле и скорпије, али и неке стоноге, узгајају се као кућни љубимци, што представља веома популаран хоби, како у свету тако и код нас. На тржишту постоји велика понуда различитих врста, а како су оне најатрактивније истовремено и угрожене, део трговине се одвија илегално. Поред живих, у промету се могу наћи и мртве (препарирани) јединке и то најчешће лептири, који су веома тражени и то највише од стране колекционара аматера. Поједине ретке врсте имају врло високу тржишну цену, па нису ретки покушаји кријумчарења.

КЛАСА: ARACHNIDA

Ред: Araneae (пауци и пауколике животиње)

Породица: Theraphosidae

Представници наведене породице, познати под називом тарантуле, углавном су крупни пауци, чија дужина тела износи 2,5–10 cm, а распон ногу 8–30 cm. Тело се, као и код свих паукова, састоји из два региона, прозома (главено-грудни) и опистозома (трбушни). Упадљиву карактеристику ове породице представљају црни зубићи који се налазе на хелицерима (вилицима). Зубићи могу достићи и дужину преко 6 mm, а постављени су паралелно један са другим. Трбушна страна прекривена је црним длачицама, изузев дела око зубића, где су длачице јарке боје, најчешће наранџасте, љубичасте или црвене. Са леђне стране длачице могу бити црне, у различитим нијансама браон или бакарне боје. На опистозоми могу постојати различите шаре. Код многих врста се на опистозоми налази густ прекривач од такозваних жарећих длака, које садрже отров и служе за самоодбрану. Ове длаке код осетљивих људи могу изазвати свраб или пецкање. Ујед тарантуле углавном не изазива озбиљне тегобе, изузев у случају алергијске реакције, када може бити фаталан.

Фото: Eric Issele (Shutterstock)

■ *Brachypelma smithi* (CITES II, Прилог II)

Ред: Scorpiones

Породица: Scorpionidae (скорпије)

У ову породицу спадају најкрупније скорпије, а једна од највећих врста описаних до сада је *Pandinus imperator*, чија дужина тела износи 15–20 cm. Тело скорпија се, као и код паукова, састоји из два дела – прозома и опистозома. На прозоми се, као и код паука, налази шест пари екстремитета. Први пар су хелицере или „вилице“ које су смештене код усног отвора и релативно су ситне. Други пар су педипалпи, који су снажно развијени и имају завршетке у облику клешта. Педипалпи су код скорпија из ове фамилије јако проширени и по томе су оне лако препознатљиве. Преостала четири пара екстремитета представљају ноге за ходање. Опистозому чине два дела – мезозома и метазома. Метазомални сегменти су ужи од мезозомалних и образују „реп“ на чијем се крају налази отровна бодља. Отров већине врста је безопасан за човека, али неке врсте из Мексика и Сахаре имају изузетно јак отров, који може озбиљно угрозити људски живот.

Фото: Ljupčo Smokovski (Shutterstock)

■ *Pandinus imperator* (CITES II, Прилог II)

КЛАСА: INSECTA (ИНСЕКТИ)

Ред: Lepidoptera (лептири)

Породица: Papilionidae

Врсте из ове породице су препознатљиве по карактеристичним наставцима на задњим крилима. Крила су на специфичан начин одмакнута од тела, па се због таквог изгледа лептири из ове породице популарно називају „ластин репак“. Јединке су упадљиво обојене и то тамноплаво, зелено или црно са жутим, наранџастим, црвеним или плавим шарамма. Гусенице су углавном крупне, са ситним и неупадљивим чекињама и пет пари лажних ногу.

Фото: Jens Stolt (Shutterstock)

■ *Parnassius apollo* (CITES II, Прилог II)

ТИП: CHORDATA (ХОРДАТИ)

ПОДТИП: VERTEBRATA (КИЧМЕЊАЦИ)

КЛАСА: CHONDRICHTHYES (ХРСКАВИЧАВЕ РИБЕ)

Представници хрскавичавих риба су углавном морске врсте. Имају хрскавичав унутрашњи скелет. Кожа је храпава, због присуства коштанних крљушти које носе зуболике израштаје (тзв. плакоидне крљушти). Дишу шкргама, којих има више парова. Може постојати више отвора шкржних дупљи са сваке стране тела (код ајкула и ража), или само по један (код химера). Имају по два пара парних пераја, грудна и трбушна, као и два непарна пераја, леђно и репно. Код неких ража репно пераје може бити редуковано или у облику бича. Зуби су углавном међусобно истог облика, оштри су, тестераст и распоређени у више низова у вилицима (што је нарочито изражено код ајкула). Поседују спиракулум – отвор спиракуларне дупље (по један на бочним странама главе), који омогућава да вода уђе у простор у којем су шкрге. Немају рибли мехур. Мужјаци имају парне копулаторне органе (птеригоподијуме), који настају трансформацијом трбушних пераја.

Поткласа: Elasmobranchii (ајкуле и раже)

Припадници ове групе имају плакоидне крљушти и септалне шкрге. Битна одлика је и низак фекундитет (мали број младунаца), спор раст и веома дуг животни век.

Ред: Lamniformes, подредови Galeoidei и Squaloidei (ајкуле)

Ајкуле имају два леђна пераја. Веома су брзе и активне животиње. Могу достићи веома велике телесне димензије.

Фото: Ken Bonidy

■ *Carcharodon carcharias* (CITES II, Прилог II)

Фото: Sergey Kotik

Подред: Batoidei (раже)

Раже имају пљоснато тело. Очи и спиракулуми се налазе на леђној страни главе, а носни и шкржни отвори на трбушној. Трбушна и грудна пераја су разрасла, док репно пераје може бити у облику бича.

Ајкуле и раже су веома угрожена група животиња. Челоусти многих врста ајкула користе се као трофеји или сувенири. Сквален, састојак уља које се добија из јетре многих врста, користи се у фармацеутској индустрији. Такође, пераја и месо неких врста се користе као специјалитет у људској исхрани, пре свега у Азији, али и у остатку света.

КЛАСА: OSTEICHTHYES (КОШЉОРИБЕ)

Већина риба (у класу Osteichthyes спада око 24.000 врста) има коштани унутрашњи скелет. Кожа је углавном глатка, са коштаном крљуштима које су другачијег облика и грађе од оних код хрскавичавих риба. Ове рибе имају више парова шкрга које су смештене у по једној заједничкој дупљи са сваке стране предњег дела тела. Шкржне дупље су прекривене поклопцима (оперкулум). Постоје два пара парних пераја (грудна и трбушна), као и три непарна пераја, леђно, анално и репно. Репно пераје може бити различитог облика (хомоцеркно, са оба режња сличне величине и облика или хетероцеркно, код којег су режњеви различите величине и облика). У односу на облик задње ивице, репно пераје може бити заобљено, равно, полумесечасто удубљено или усечено. Код већине група не постоји спиракулум, отвор спиракуларне дупље, на бочним странама главе (изузетак су нпр. моруне, јесетре). Код већине група постоји рибљи мехур, који је најчешће дворезњевит. Копулаторни органи углавном не постоје, а ако и постоје, имају другачији облик и порекло него они код ајкула и ража. Кошљорибе углавном легу јаја, и то у великом броју. Међутим, постоје и оне које рађају живе младе. Развиће је код многих група индиректно, тј. преко ларве, која може бити морфолошки веома различита од одраслих јединки.

Поткласа: Actinopterygii (зракоперке)

Основа парних пераја је уска и у њу не залазе мишићи. Има слатководних и морских врста.

Ред: Acipenseriformes (јесетровке)

Коштано ткиво је редуковано – скелет је углавном хрскавичав. Предњи део тела покривен је са пет низова коштанних плоча са зуболиким израштајима. Усни отвор је мали и постављен на доле. У вилицама немају зубе. Постоје морске и слатководне врсте. Морске врсте су анадромне, тј. из мора улазе у копнене воде ради мреста.

■ *Huso huso* (CITES II, Прилог II и VII)

■ *Huso huso* - паковање кавијара (CITES II, Прилог II и VII)

Многе врсте поменутог реда кријумчаре се или користе за добијање кавијара, чија је цена на црном тржишту изузетно висока. Осим због кавијара, неке од ових врста су изузетно атрактивне као ловне врсте због димензија које могу достићи. Осим тога, месо ових врста се често користи у исхрани људи.

■ *Acipenser sturio* (CITES I, Прилог II и VII)

Фото: Hartmut Jungius (WWF Canon)

Ред: Anguilliformes (јегуље)

Јегуље су морске и катадромне рибе, које се мресте у морској води, а потом живе у слатким, копненим водама. Тело им је змијолико; леђно, репно и анално пераје су спојени, а трбушна су редукована. Адултне јегуље након парења угину.

■ *Anguilla anguilla* (CITES II, Прилог II)

Фото: Eiling Svensen (WWF Canon)

КЛАСА: AMPHIBIA (ВОДОЗЕМЦИ)

Једна од најупадљивијих одлика водоземаца јесте влажна кожа, какву нема ниједна друга група копнених кичмењака. Влажност коже потиче од слузи коју луче бројне кожне слузне жлезде. Ова слуз има вишеструку улогу – омогућава кожно дисање, служи у одбрани од микроорганизама, итд. Поред слузних, у кожи постоје и тзв. зрнасте жлезде, које луче иритирајуће супстанце (понекад и веома отровне), које имају одбрамбену улогу. Водоземци немају рожни слој у кожи, због чега им прети опасност од исушивања при дуготрајном боравку на сувом. Постоје водоземци који имају два пара екстремитета и дуг реп (репати водоземци, нпр. мрмољци, даждевњаџи), они који имају два пара екстремитета и немају реп (жабе) и они код којих не постоје екстремитети (безноги водоземци, тзв. цецилије). Иако могу да живе и у сувоземној средини, репродукција водоземаца се одвија у води. Развиће им може бити директно, или преко ларве (најпознатије ларве су пуноглавци, тј. ларве жаба). Водоземци немају копулаторне органе и код већине је оплођење спољашње. Јаја полажу у воду, али неки рађају и живе младе.

Породица: Dendrobatidae (јужноамеричке отровне жабе)

Жабе које припадају овој фамилији интензивних су боја и упадљивих шара. Све врсте продукују изузетно јаке токсине које излучују преко коже.

■ *Dendrobates leucomelas* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

■ *Dendrobates azureus* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

КЛАСА: REPTILIA (ГМИЗАВЦИ)

За разлику од коже водоземаца, кожа гмизаваца је потпуно сува, јер немају служне жлезде. Генерално, у кожи гмизаваца постоји мало жлезда, и ако постоје, оне су смештене само на неким деловима тела (око клоаке, са унутрашње стране ногу...). Кожа гмизаваца је прекривена рожним крљуштима и/или плочама. Њихов распоред има велики таксономски значај, нарочито при идентификацији таксона нивоа врсте, рода, фамилије. Осим камелеона и гекона, гмизавци по правилу не могу да мењају боју тела. Рожни слој коже се повремено одбацује, у виду појединачних крљушти, као што је случај код корњача и крокодила, у већим комадима, као код гуштера, или у целости, код змија – „змијска кошуљица“. Гмизавци су ектотермне групе – њихова телесна температура директно и индиректно зависи од температуре спољашње средине. Насељавају веома различита станишта, од копна до мора, текуће воде, баре и мочваре. Неки од њих легу јаја, док други рађају живе младунце. Оплођење је унутрашње и већина њих поседује, парне или непарне, копулаторне органе.

Ред: Testudines (корњаче)

Тело корњача је здепасто и заштићено углавном снажним коштаном оклопом (код неких група оклоп је редукован, тј. има мање коштаных елемената, кожаст је и мек). Већина корњача може главу и удове потпуно да увуче под оклоп. Корњаче немају зубе – вилице су им превучене рожним навлакама налик на кљун. Стога се ове животиње веома лако разликују од осталих гмизаваца и свих других животињских група.

Породица: Testudinidae (копнене корњаче)

Копнене корњаче поседују снажно развијен кожни скелет, који се састоји од широких коштаных плоча, међусобно чврсто повезаних у оклоп. Са оклопом су срасли кичмени пршљени и делови раменог и карличног појаса. Спољашња површина оклопа прекривена је рожним плочама. Ове корњаче су претежно биљоједи, мада могу користити и друге врсте хране. Највећа претња корњачама из ове породице је прекомеран излов јединки из природе ради продаје као кућних љубимаца.

■ *Testudo hermanni* (CITES II, Прилог I и Прилог VIII)

■ *Testudo graeca* (CITES II, Прилог I и Прилог VIII)

Фото: Martin Harvey

■ *Puyxis arachnoides* (CITES I, Прилог I)

■ *Geochelone radiata* (CITES I, Прилог I)

Породица: Emydidae (барске корњаче)

Корњаче из породице Emydidae су најбројније и најразноликије међу корњачама. Овој породици припада 40 врста. Насељавају Северну Америку, северни део Јужне Америке, северну Африку, Европу и Азију. Скоро све врсте су слатководне. Величина тела им варира од 11 до 60 центиметара. Боја им је такође варијабилна. За разлику од других корњача, ова група углавном има пљоснат оклоп, прилагођен пливању. Оклоп је релативно лаган и мекан. Ове су корњаче углавном месоједи.

■ *Emys orbicularis* (Прилог VII)

■ *Trachemys scripta elegans* (Прилог VI)

Породица: Cheloniidae (морске корњаче)

Глава и екстремитети ових корњача не могу се увући у оклоп. Екстремитети су прилагођени за пливање: издужени су, али без пловних кожаца.

■ *Eretmochelys imbricata* (CITES I, Прилог I)

■ *Caretta caretta* - лобања (CITES I, Прилог I)

Све врсте морских корњача су у CITES додатку I, тј. у Прилогу I и често се налазе у промету у облику сувенира, накита од оклопа и слично.

Фото: Павле Јовановић

■ *Eretmochelys imbricata* (CITES I, Прилог I)

Фото: Павле Јовановић

Породица: Dermochelyidae (кожасте морске корњаче)

Ребра и кичмени пршљенови нису срасли са коштаном плочама оклопа. Уместо уобичајене грађе, оклоп је покривен кожом и месом које садржи много уља.

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

■ *Dermochelys coriacea* (CITES I, Прилог I)

Ред: Crocodylia (крокодили, алигатори, гавијали и кајмани)

Према спољашњем изгледу, животиње из рода Crocodylia показују велику сличност са гуштерима, али се разликују по телесној организацији. У кожи се налазе несрасле коштане плоче које су прекривене кожом. Реп им је снажно развијен и бочно спљоштен, и служи као основни покретачки орган при пливању. Предњи екстремитети имају по пет слободних прстију, док се на задњима налазе по четири прста, која су међусобно спојена пловном кожицом. Пети прст на задњим екстремитетима је редуован.

Фото: Fritz Föcking (WWF)

■ *Alligator mississippiensis* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

■ *Crocodylus niloticus* (CITES I u II, Прилог I u II)

Фото: A. Cambone, R. Isotti - Homo ambiens

■ *Caiman yacare* (CITES II, Прилог II)

Све врсте крокодила, алигатора, гавијала и кајмана заштићене су CITES конвенцијом.

Трговина деловима тела и дериватима ових животиња широко је распрострањена. Највише се тргује производима од коже алигатора или крокодила, у виду ташни, ципела, новчаника и сличног. У појединим државама постоје посебне фарме крокодила (нпр. Кина, Вијетнам и Куба), тако да је велики број производа на тржишту пореклом од јединици које потичу из узгоја. Европска унија и Јапан представљају два највећа тржишта за коже врста из рода Crocodylus. Понекад се у трговини може наћи и месо крокодила.

Фото: Павле Јовановић

■ Делови и деривати животиња из реда Crocodylia

Живим примерцима се најчешће тргује за потребе зоолошких вртова, али се понекад мањи примерци затичу у илегалном промету због потражње на тржишту кућних љубимаца (држање примерака ових врста у приватном власништву је забрањено у великом броју држава).

■ *Caiman yacare* (CITES II, Прилог II)

Фото: Ruslan Semichev (Shutterstock)

■ *Caiman yacare* (CITES II, Прилог II)

Ред: Squamata Подред: Sauria (Lacertilia) (гуштери)

Гуштери представљају најбројнију и најразноврснију групу међу гмизавцима. Тело гуштера је издужено и углавном цилиндрично, прекривено ситним крљуштима. На телу се код већине врста налазе два пара добро развијених екстремитета са по пет прстију, који се завршавају канџама. Међутим, постоје и групе гуштера којима су екстремитети закржљали или потпуно редуковани, тако да веома подсећају на змије. Копулаторни органи су парни.

Породица: Gekkonidae (гекони)

Гекони су средњег раста. На прстима се често налазе кожна проширења која омогућавају припијање за подлогу (могу да се крећу по вертикалним површинама, чак и по таваницама). Очни капци су им срасли, тако да очи веома подсећају на змијске. Од осталих група гуштера гекони се разликују по томе што могу да производе звук. Углавном су активни у сумрак и ноћу.

■ *Uroplatus sikorae* (CITES II, Прилог II)

Фото: R. Isotti, A. Cambone - Homo ambiens

Породица: Agamidae (агаме)

Припадници породице агама имају по целом телу једнолике крљушти, које се пружају у косим низовима. Већина врста је интензивно обојена. Поједине врсте око врата имају кожни израштај у облику крагне, док друге поседују творевине на боковима тела које личе на крила слепих мишева и служе за једрење кроз ваздух.

■ *Uromastyx acanthinura* (CITES II, Прилог II)

Фото: Eric Iselée (Shutterstock)

Породица: Iguanidae (игуане)

Представници породице игуана веома подсећају на агаме. За међународни промет су посебно атрактивне врсте које достижу велике телесне димензије.

■ *Iguana iguana* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

Породица: Teiidae (бичасторепи гуштери)

Представници ове породице имају крупне крљушти, у јасно израженим попречним низовима на трбуху, док се на леђима налазе мање крљушти у облику гранула.

■ *Tupinambis merrianae* (CITES II, Прилог II)

Фото: R. Isotti, A. Cambone - Homo ambiens

Породица: Chamaeleonidae (камелеони)

Тело представника ове породице је бочно спљоштено, са савитљивим и изузетно мишићавим репом, којим се прихватају за гране (живе на дрвећу). Прсти на екстремитетима су срасли по два и три, и међусобно опонирају. Оваква грађа екстремитета олакшава прихватање при пењању. Очи су испупчене и могу се померати независно једно од другог. Језик је јако издужен и лепљив. Може се избацивати на даљину која је двоструко већа од дужине тела саме животиње. Хране се инсектима и другим ситним животињама. Могу брзо и прецизно да мењају боје и шаре на телу, зависно од расположења.

Фото: Martin Harvey

■ *Chamaeleo melleri* (CITES II, Прилог II)

Породица: Varanidae (варани)

Породици варана припадају врсте које могу да нарасту и до неколико метара. Имају изузетно снажно тело и екстремитете. Реп је дугачак и мишићав.

■ *Varanus niloticus* (CITES II, Прилог II)

Фото: R. Isotti, A. Cambone - Homo ambiens

Подред: Serpentes (Ophidia) (змије)

Тело змија је веома издужено. Екстремитети су потпуно редуковани. Кожа показује сличности са кожом гуштера. Горња страна тела покривена је ситним, дугуљастим или вишеугаоним крљуштима, поређаним у попречне косе низове. Трбушна страна тела покривена је једним низом широких, попречно положених рожних крљушти, које у репном делу прелазе у два низа.

Породица: Pythonidae (питони)

Врсте породице питона се од осталих група удава јасно разликују по малим удубљењима у горњој и доњој вилици, у којима су смештени топлотни рецептори. На преласку трупa у репни регион могу се запазити канцице које представљају остатке екстремитета. Осим поменутих особина, представници породице питона су изузетно великих димензија.

Фото: Martin Harvey

■ *Python regius* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

■ *Python molurus bivittatus* (CITES II, Прилог II)

Породица: Boidae (удави)

Удавима припадају највеће савремене змије. Као и код питона, на задњем делу тела су уочљиви рудименти екстремитета. За разлику од питона, удави не поседују топлотне рецепторе.

Фото: Fivespots (Shutterstock)

■ *Boa constrictor imperator* (CITES II, Прилог II)

Фото: Растко Ајтмић

■ *Eunectes murinus* (CITES II, Прилог II)

Породица: Colubridae (смукови и сродне змије)

Породици смукова припада веома велики број врста. Већина их је неотровна, а само мањи број врста поседује отровни апарат. Отров ових врста углавном није опасан за човека. Неке од врста ове групе могу се хранити јајима.

Породица: Viperidae (љутице)

Змије из породице љутица су отровнице. У предњем делу горње вилице имају шупље очњаке кроз које у тело плена убризгавају отров. Већина њих су троме, због здепастиг тела, са кратким, јасно издвојеним репом. Код већине врста глава је широка, срцолика и релативно јасно издвојена у односу на тело. Њихове зенице су вертикалне. Рађају живе младе.

Фото: Растко Ајтмић

■ *Vipera ursinii* (CITES II, Прилог I, Прилог VII)

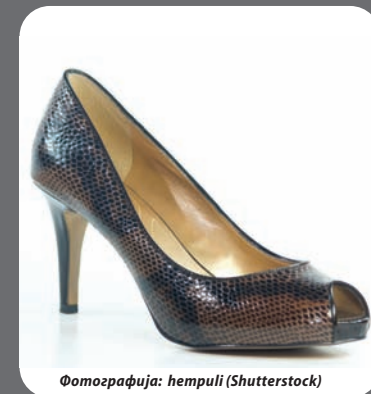

Фотографија: Растко Ајтмић

■ *Vipera berus* (Прилог VII)

Водоземци и гмизавци су веома популарни као кућни љубимци тако да је и њихово тржиште у целом свету веома развијено. С обзиром да су поједине заштићене врсте веома атрактивне за одгајиваче и љубитеље веома тражене, знатан део међународне трговине се одвија нелегалним путевима.

Највећи број врста заврши у приватним колекцијама, док један незнатан број заврши у зоолошким вртovima. Неке врсте крокодила и змија најчешће се користи за израду украсних и одевних предмета. Није редак случај да у земљу буде увезено и по неколико стотина обрађених и необрађених кожа. Коже које се увозе у скоро свим случајевима поседују одговарајућу документацију. Проблеми који се јављају код нелегалне трговине су вишеструки. Најчешћа појава је да већи део животиња које се налазе у пошиљци угине услед неадекватних услова држања транспорта. Водоземци и гмизавци нису лаки за кријумчарење пошто су доста осетљиви на температурне разлике, мали простор, и не могу дуго да буду без воде, тако да велики број јединки страда приликом кријумчарења. Постоје бројни примери кријумчарења појединачних јединки преко путничког саобраћаја, али се исто тако веће количине кријумчаре у скривеним и за те потребе специјално направљеним, спремиштима, у возилима. Мањи број врста ове две групе се кријумчари услед сујеверја да крв или месо неких од њих могу послужити као лек против неких болести. Такође, неке врсте се све чешће користе у фармацеутској индустрији те људи олако приступају нелегалном излову и шверцу ових врста.

Фотографија: hempuli (Shutterstock)

■ Ципела од змијске коже

КЛАСА: AVES (ПТИЦЕ)

Главна одлика ове групе је присуство перја (рожна творевина). Постоји више типова пера, која имају различите улоге: контурна пера, летна пера, доња пера, паперје. Перје се налази на готово свим деловима тела, изузев кљуна и ногу. На ногама, птице имају рожне крљушти, које су сличног облика као оне код гмизаваца. Кљун је коштана структура, преко које се налази рожни слој. Птице немају зубе. Лобања је састављена из танких костију, које су међусобно чврсто срасле. Предњи екстремитети су трансформисани у крила, која су закржљала код група које не могу да лете. Већина костију птица су шупље, чиме се смањује тежина тела, што је адаптација на летење. Све птице носе јаја. Имају унутрашње оплођење и већина њих не поседује копулаторне органе. Птице су ендотермне животиње, што значи да њихова телесна температура не зависи од температуре спољашње средине.

Птице су веома популарне као кућни љубимци и украсне животиње, тако да је и њихово тржиште у целом свету веома развијено. С обзиром на то да су поједине заштићене врсте веома атрактивне за одгајиваче и љубитеље птица и веома тражене, знатан део међународне трговине се одвија и нелегалним путевима. Примерци појединих ретких врста птица на црном тржишту могу достићи вредност која се мери у хиљадама евра. У најчешће кријумчарене птице сврставају се егзотичне и тропске врсте, као што су папагаји, тукани, туракои, рајске птице и сл. Птице се најчешће кријумчаре из Африке, Јужне и Средње Америке, југоисточне Азије, где и постоји највећи број врста дивљих птица. С обзиром на њихову намену, птице се највише транспортују живе, а знатно мањи део трговине обухвата њихове препарате и деривате. Птице нису лаке за кријумчарење, пошто су осетљиве на температурне разлике, врућину, промају, мали простор, не могу дуго да буду без хране и воде, тако да велики број јединки страда приликом кријумчарења.

Фото: Управе царина РС

Фото: Roger Leguen (WWF Canon)

Постоје бројни примери кријумчарења појединачних јединки преко путничког саобраћаја, али се исто тако веће количине птица кријумчаре у скривеним и за те потребе специјално направљеним контејнерима, спремиштима, одељцима у возилима и сл. Јаја ретких врста птица такође представљају значајан облик кријумчарења, пре свега због лакшег скривања и транспорта.

Од делова тела птица најчешће се кријумчаре пера тропских птица, а забележена су и кријумчарења сперме неких изразито ретких врста, која се даље користи за репродукцију у контролисаним условима. Један део илегалне трговине подразумева и мртве (замрзнуте) птице. Овде се најчешће ради о ловним врстама које се користе за исхрану. За разлику од украсних врста, које се углавном кријумчаре на интерконтиненталном нивоу, ловне врсте се углавном кријумчаре на регионалном нивоу.

Ред: Psittaciformes (папагаји)

Овој групи припадају врсте које живе искључиво у тропима. Сматрају се најинтелигентнијим птицама. Имају кратке ноге, при чему су два прста окренута напред, а два назад. Имају дебео, меснат језик, као и покретно зглобљен кљун (могу да померају и горњи део кљуна). Мужјаци и женке се обично тешко разликују (осим у случају врсте *Eclectus roratus*).

Фото: Staffan Widstrand (WWF)

Фото: Павел Јовановић

■ *Anodorhynchus hyacinthinus* (CITES I, Прилог I)

■ *Primolius maracana* (CITES I, Прилог I)

Фото: Martin Harvey

■ *Ara ararauna* (CITES II, Прилог II)

Фото: A. Cambone, R. Isotti - Homo ambiens

■ *Ara chloroptera* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

■ *Psittacus erithacus* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey

■ *Cacatua sulphurea* (CITES I, Прилог I)

Трговина овим врстама је изразито развијена због њихове велике популарности на тржишту кућних љубимаца. Најчешће се увозе из афричких и јужноамеричких земаља. Важно је напоменути да се у Србији узгаја више врста папагаја (поготово у АП Војводини) и зато је потребно обратити посебну пажњу на прекогранични промет ових птица.

Фото: Wil Lulijf (WWF Canon)

■ *Psittacus erithacus* - пошљка живих птица (CITES II, Прилог II)

НАПОМЕНА:

Ове четири врсте папагаја се **не налазе** на додацима CITES конвенције, нити у прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама:

Фото: Eric Isselee (Shutterstock)

■ *Agapornis roseicollis*

Фото: Eric Isselee (Shutterstock)

■ *Nymphicus hollandicus*

Фото: Eric Isselee (Shutterstock)

■ *Melopsittacus undulatus*

Фото: Christian Illasat (Shutterstock)

■ *Psittacula krameri*

Ред: Falconiformes (дневне грабљивице)

Имају закривљен и оштар кљуун, снажне канце и стопала, који им служе за хватање плена. Мужјаци и женке се обично тешко разликују по боји и величини. Широко су распрострањене. Имају изузетно добро чуло вида, а очи су усмерене према напред.

■ *Aquila chrysaetos* (CITES II, Прилог I, Прилог VII)

■ *Falco peregrinus* (CITES I, Прилог I, Прилог VII)

Највећи део трговине овим птицама обавља се за потребе соколарства. Најразвијеније тржиште соколова се налази на Блиском истоку, где се извозе значајне количине соколова из свих земаља. Углавном се ради о вештачки узгојеним јединкама. У последњих пар година, илегалан прекогранични промет је забележен из разних држава ка Уједињеним Арапским Емиратима. Узгајивачи понекад кријумчаре јаја грабљивица која су нелегално сакупили у природи.

Ред: Cuculiformes (кукавице и туракои)

Ради се о птицама средње величине са јаким кљуном и снажним ногама. Широко су распрострањене, али се највећи број врста налази у тропским и суптропским областима. Јединствене су међу кичмењацима по црвеном пигменту турацину и зеленом пигменту тураковердину. Хране се углавном воћем, али и инсектима и осталим бескичмењацима. Туракои су веома атрактивни као кућни љубимци. Најчешће се увозе из афричких земаља.

■ *Tauraco leucotis* (CITES II, Прилог II)

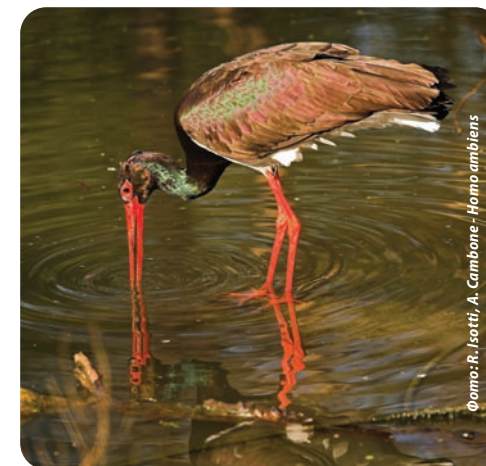

Ред: Ciconiiformes (штакаре)

Овој групи припадају углавном мочварне птице. Имају дуге вратове, дуге кљунове и дуге ноге. Немају пловне коже између прстију. Миграторне су и имају изражено завичајно понашање. Углавном се увозе из афричких земаља. Ради се углавном о крупним врстама које имају специфичне захтеве, тако да се њихово кријумчарење може лакше открити.

■ *Platalea leucorodia* (CITES II, Прилог I)

■ *Ciconia nigra* (CITES II, Прилог I)

Ред: Galliformes (кокошке: јаребице, препелице, фазани, тетребови)

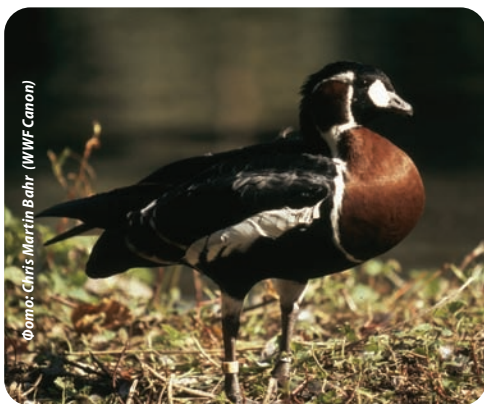
Група којој припадају врсте везане за терестрична станишта. Углавном су слаби летачи и прилагођене су животу на тлу (снажне ноге, масиван труп). Величина тела варира, од мањих врста какве су препелице, до изузетно крупних врста (дивље ћурке). Храна им је углавном биљног порекла, али се у мањој мери хране и различитим врстама бескичмењака. Велики број врста има атрактивно обојено перје, па се често користе као украсне животиње. Осим увоза из земаља где се ове врсте срећу у природи, значајна је и трговина између земаља у којима се узгајају. Код нас су забележени случајеви кријумчарења убијених птица (јаребица, препелица) из суседних земаља.

■ *Tetrao urogallus* (Прилог VII)

Ред: Anseriformes (гуске, патке и њихови сродници)

Акватичне птице космополитског распрострањења. Имају крупно тело, дуг врат и кратке ноге са пловним кожицама. Кљун је широк и релативно кратак. Током миграција се окупљају на воденим површинама у великим јатима. Популарне су као украсне животиње и као ловна дивљач, слично као и претходна група.

■ *Branta ruficollis* (CITES II, Прилог I и VII)

■ *Cygnus melanocoryphus* (CITES II, Прилог II)

Ред: Coraciiformes (смрдивране)

Изразито су обојене птице, чије кратке ноге имају по четири прста, један усмерен према назад, три према напред (трећи и четврти су често спојени). Ове птице имају снажне кљунове и хране се инсектима или рибом. Гнезда праве у дупљама дрвећа или у вертикалним земљаним одсецима. У ову групу спадају водомари, пчеларице, пупавци, смрдивране и кљунорошци. Доста су осетљиве приликом транспорта. Код нас је забележен илегалан извоз врсте *Coracias garrulus*, која је аутохтона гнездарица наших простора и строго је заштићена.

■ *Coracias garrulus* (Прилог VII)

Породица: Bucerotidae (кљунорошци)

Кљунорошци су птице тропских делова Африке и Азије. Лако се препознају по изразито великом и задебљалом кљуну, који често на горњем делу има различите рожне израстине и задебљања. Гаје се као украсне птице. У Србију се из Африке увозе дивље птице и то углавном представници родова *Tockus*, *Buceros* и *Bucanistes*.

■ *Aceros plicatus* (CITES II, Прилог II)

■ *Buceros rhinoceros* (CITES II, Прилог II)

Ред: Passeriformes (певачице)

Изузетно бројна група, која обухвата више од половине броја свих познатих врста птица. То су птице са телом мале до средње величине. Имају по четири прста на ногама (један усмерен према назад, три према напред). Писак није обрастао перјем. У репу имају 12 пера. Мужјаци су познати по изузетно израженој способности оглашавања. Налазе се у свим подручјима и на свим типовима станишта. Велики број врста је миграторан. Хране се семенкама, клицама, нектаром, воћем, али и храном животињског порекла. Углавном се транспортују у већим количинама (неколико десетина до неколико стотина примерака). У Србију се углавном увозе из афричких земаља, али постоји и опасност од илегалног извоза наших, аутохтоних врста у земље Европе.

■ *Carduelis carduelis* (Прилог VII)

Незаконит лов и кријумчарење птица певачица из Србије

Незаконит лов и кријумчарење птица певачица у југоисточној Европи за потребе ресторана у Европској унији вид је илегалне трговине са којом се често сусрећемо на нашим просторима. Дивље птице, незаконито убијене у земљама југоисточне и централне Европе (коришћењем забрањених метода као што су мреже и примамљивање звуком), уз помоћ организованих криминалних група, кријумчаре се до Италије и Малте, где се продају као специјалитети у ресторанима. Према истраживањима TRAFFIC-а, годишње се незаконито убијају и извозе стотине хиљада птица, у вредности од око 10 милиона евра. Италијански суд је 2003. године утврдио да су две фирме које су се бавиле ловним туризмом учествовале у кријумчарењу више од два милиона птица које су убијене у Србији током шестогодишњег периода. У акцији италијанске шумарске полиције (Corpo Forestale dello Stato), у новембру 2001. заустављен је камион са теретном приколицом и заплењено је 12 тона замрзнутих птица: 120.700 примерака 83 различите врсте, од којих се 68 налази под трајном забраном лова, а 33 су строго заштићене врсте.

Фото: ИКТЕКЦИЈА ИЖСПП

Ред: Strigiformes (сове)

Сове су претежно ноћне грабљивице, али су многе врсте активне и током дана. Лове на основу изузетно истанчаних чула слуха и вида. Имају карактеристичан изглед, са крупном главом и крупним очима постављеним сасвим напред. Пера око очију и кљуна распоређена су на карактеристичан начин, што њиховом лицу даје препознатљив изглед. Кљун је оштар и јако повијен на доле, тако да није истурен и упадљив. Канџе су им снажне и оштре, али су им, за разлику од осталих грабљивица, и ноге прекривене перјем. Перје које прекрива тело мекано је, што, уз ноге прекривене перима, обезбеђује нечујан лет. Величина тела веома варира: најмање врсте дуге су свега око 15 cm, док оне највеће имају распон крила и до 2 m. Живе на свим континентима осим на Антарктику. Познато је око 200 врста, од чега у Србији живи 10 врста. Хране се углавном ситним глодарима и ситнијим птицама. Нису уобичајени кућни љубимци, али се у Европи велика ушара (*Bubo bubo*) релативно често гаји као соколарска птица.

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

■ *Tyto alba* (CITES I, Прилог I и VII)

Фото: Martin Harvey

■ *Bubo bubo* (CITES II, Прилог I и VII)

Ред: Piciformes (детлићи, тукани, барбети и остали сродници)

Ово је велика група углавном шумских врста. Основна карактеристика им је тзв. зигодактилно стопало, грађено тако да су два прста усмерена ка напред, а два ка назад. Нама најпознатија фамилија су детлићи, који су уједно и једина фамилија овог реда која живи у Србији. Кљун је углавном снажан и може бити јарко обојен. Ноге и прсти су такође снажни, а реп углавном кратак и крут. Различито су обојени, врло често имају перје јарких боја. Хране се углавном инсектима и осталим бескичмењацима, али и воћем (тукани). Барбети (*Lybidae*) се често гаје као украсне птице. У Србију се углавном увозе дивље птице из Африке и то углавном врсте из рода *Lybius* и *Trachyphonus*. Тукани (*Ramphastidae*) насељавају Јужну и Средњу Америку. Имају карактеристичан, велики и живо обојен кљун. Због своје атрактивности тражени су као украсне птице.

Фото: Fritz Pölkling (WWF)

■ *Ramphastos toco* (CITES II, Прилог II)

Фото: Roger Leguen (WWF Canon)

■ *Ramphastos vitellinus* (CITES II, Прилог II)

Ред: Struthioniformes (нојеви)

Овај ред обухвата углавном крупне птице: нојеви, нандуи, казуари, емуи и кивији. Афрички ној је највећа врста птице, чији представници могу бити високи и до 3 метра. Ове птице не могу да лете јер су им крила закржљала и перје меко. Имају изразито развијене и снажне ноге са само два (нојеви) или три прста. Врат је веома дуг, а глава мала у односу на тело. Афрички ној природно настањује Африку, а често се гаји на фармама по целом свету. Најчешће се тргује његовим месом, кожом и перјем.

Фото: John E. Newby (WWF Canon)

■ *Struthio camelus* (CITES I, Прилог I) - предмет контроле промета су само примерци из дивљих популација из Алжира, Буркине Фасо, Камеруна, Централноафричке Републике, Чада, Малија, Мауританије, Марока, Нигера, Нигерије, Сенегала и Судана

Фото: John E. Newby (WWF Canon)

КЛАСА: MAMMALIA (СИСАРИ)

Сисари се од осталих животиња разликују првенствено по присуству млечних жлезда, длаке, зуба међусобно различитог облика и функције, „праве“ плаценте. Млечне жлезде имају сви сисари. Површина тела свих изузев одређених морских врста прекривена је длаком. Зуби се по облику и функцији деле на секутиће, очњаке, преткутњаке и кутњаке. Оплођење је унутрашње и сви поседују непарне копулаторне органе. Највећи број сисара рађа живе младунце (једино неки примитивни представници полажу јаја). Ембрионално развиће се одвија у телу мајке, захваљујући постојању плаценте. Сисари су, као и птице, ендотермне животиње, тј. њихова телесна температура не зависи од температуре спољашње средине.

Ред: Carnivora (звери)

Основна одлика звери је диференцијација зуба преткутњака и кутњака у тзв. зубе раздираче, којима секу месо, тетиве, лигаменте, а често и кости.

Породица: Mustelidae (куне и њихови сродници)

Куне и њихови сродници су животиње мале и средње величине, издуженог тела, кратке њушке, са кратким ногама и дугим репом. Имају квалитетно крзно и често се гаје на фармама. Аналне мирисне жлезде су добро развијене, осим код врсте *Enhydra lutris*.

■ *Lutra lutra* - (CITES I, Прилог I и VII) и трофеј

На различите начине прерађено крзно најчешћи је производ од ове групе сисара (посебно видре, самура, визона, нерца, куне белице и куне златице). Користи се за израду бунди, шубара и рукавица. Често се препарирају и целе животиње као ловачки трофеји. У данашње време највећим делом крзно потиче са специјализованих фарми за узгој крзнашица. Сало јазавца још понегде има значај у народној традиционалној медицини.

Породица: Felidae (мачке и сродници)

Породица мачака, Felidae, доста је компактна група неспецијализованих месоједа. Породица садржи укупно 36 врста. Мачке су широко распрострањене: нема их само на Антарктику, у Аустралији, на Мадагаскару и неким изолованим острвима. Мачке су од свих карниворних сисара највештије у хватању плена. Неке врсте често хватају жртве које су веће од њих самих. Еволуција мачака је била брза и адаптације које су оне „избрале“ неуобичајене су за копнене карниворе. Њушка мачака је кратка, чиме је, између осталог, омогућен снажан угриз, док су очне дупље код многих врста веома велике. Зуби раздирачи су добро развијени и имају неке специјализације које повећавају могућности сечења. Контакт екстремитета са подлогом је дигитиградни (преко прстију). Предњи екстремитети су снажно грађени, канце су оштре, закривљене и могу се потпуно увући, изузев код гепарда (*Acinonyx jubatus*), који их могу увући само делимично. Неке врсте мачака су тачкасте, неке пругасте, што обезбеђује криптичку (заштитну) обојеност. Њихова тежина варира од три килограма (домаћа мачка) до 275 килограма (тигар). Припадници породице Felidae се хране рибом, мекушцима, малим глодарима, као и крупним папкарима и копитарима.

■ *Panthera tigris* (CITES I, Прилог I)

■ *Uncia uncia* (CITES I, Прилог I)

■ *Felis silvestris* (CITES II, Прилог I и VII)

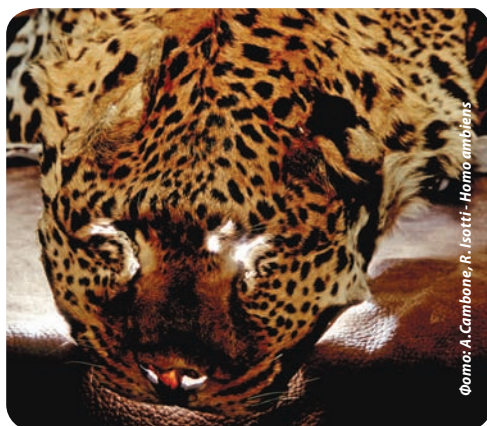

■ *Lynx lynx* (CITES II, Прилог I и VII)

Од великих мачака у промету се најчешће срећемо са препарираним животињама, кожом и различитим производима направљеним од ње (простирке, модни детаљи, зидни украси, бижутерија од канци или зуба), као и ловачким трофејима (препариране целе животиње, главе, шапе са канцама). Важно је нагласити да постоји још један, не тако препознатљив вид трговине овим врстама, у облику лекова, фластера или самих сирових делова тела који се користе у азијској традиционалној медицини. У периоду између 1990. и 1992. године, 71 тона производа и делова од тигра (укључујући 57.000 боца тзв. „тигровог вина“ које садржи прах од млевене кости тигра и 270.000 паковања са осталим дериватима) нашло се у трговини између Кине и држава са којима се граничи. Та количина представља више од 10 одсто преостале светске популације тигрова, за коју се процењује да не броји више од 3.200 примерака у дивљини.

■ *Lynx pardinus* - кожа (CITES I, Прилог I)

■ *Panthera pardus* - кожа (CITES I, Прилог I)

■ Лекови традиционалне азијске медицине – паковање фластера

■ *Panthera tigris* - кожа (CITES I, Прилог I)

Породица: Canidae (пси и њихови сродници)

Породица Canidae је група у коју спадају пси, лисице, вукови и шакали. Ови месоједи настањују веома различите типове станишта, почев од арктичких па до тропских. И пре њихове везе са човеком, ова група је имала скоро космополитско распрострањење, изузев неких океанских острва. У Аустралију је један њихов представник, динго (*Canis dingo*), дошао са човеком. Припадници породице Canidae нису уско специјализовани карниворни сисари, што се јасно показује у њиховој морфологији. Њихова лобања обично има издужени рострум у коме се налазе простране носне шупљине са комплексним турбиналним скелетним елементима, карактеристикама које су повезане са изразито развијеним чулом мириса. Код већине врста екстремитети су дуги, са добро развијеним затупастим канцама које се не могу увлачити. Предњи екстремитети обично имају по пет, а задњи по четири прста. Тежина припадника породице паса варира од једног до 75 килограма. Припадници породице Canidae обично могу да развију велике брзине. Ови месоједи углавном лове на отвореним теренима. Многи, као што су вук (*Canis lupus*) и афрички пас ловац (*Lycaon pictus*), стратегију лова углавном заснивају на издржљивости у трчању, а мање на брзини. Њихова храна укључује друге кичмењаке, лешине различитих животиња и многе врсте биљака.

■ *Canis lupus* (CITES I/II, Прилог I/II и VII/VIII)

■ *Vulpes zerda* (CITES II, Прилог II)

Најчешћи производи: препариране животиње или њихови делови (ловачки трофеји – главе са кожом или само лобање, целе животиње, кожа, репови), затим одевни предмети од коже (крзна) – бунде, шубаре, рукавице.

■ *Canis lupus* - кожа (CITES I/II, Прилог I/II и VII/VIII)

Породица: Ursidae (медведи и сродници)

Породица медведа и њихових сродника се од осталих копнених месоједа издваја по величини тела и степену одступања од стриктне карниворне исхране. Ова породица се састоји од пет родова и осам врста. Дистрибуција породице Ursidae укључује већи део Северне Америке и Евроазије, затим Малајско полуострво, планински масив Анда, као и планине Атлас у северозападном делу Африке. Медведи настањују различита станишта, од арктичких до тропских, али су карактеристични чланови фауне сисара у северним и умереним температурним зонама.

Припадници породице Ursidae имају издужену њушку, очне дупље по правилу смањене, и знатно измењене зубе (у односу на остале месоједе). Предњи екстремитети су посебно добро развијени, са дугим канџама које се не могу увлачити. Ушне шкољке су мале, док је реп екстремно скраћен. Медведи варирају у величини од релативно малих (малајски сунчани медвед, *Helarctos malayanus*), па до изразито крупних медведа, тешких и преко 760 килограма. Припадници породице Ursidae су сваштоједи. Врста *Melursus ursinus* (јужна Индија и Сри Ланка) у великој мери се специјализовала за исхрану мравима, што је изузетак међу медведима. Изразити месоједи су поларни медведи (*Ursus maritimus*), који имају циркумполарно арктичко распрострањење. Велика панда (*Ailuropoda melanoleuca*) у много чему се разликује од других припадника породице Ursidae. Она је биљојед (храни се искључиво бамбусовим изданцима – што је чини посебно рањивом) и, с тим у вези, има посебне карактеристике везане за вилицу и мускулатуру која је покреће, неке одлике понашања које је одвајају од осталих медведа, и неке морфолошке и генетичке детаље на основу којих се предлаже издвајање од других медведа.

■ *Ailuropoda melanoleuca* (CITES I, Прилог I)

■ *Ursus arctos* (CITES I/II, Прилог I/II и VII)

У прекограничном промету најчешће се налазе ловачки трофеји (кожа, шапе са канџама, препарирана глава или само лобања), затим простирке од крзна, украси од зуба и канџи. Медвеђа жуч је често предмет илегалне трговине за потребе азијске традиционалне медицине, као и шапе медведа, које се сматрају специјалитетом у неким државама на Далеком истоку.

Фото: Павле Јовановић

Фото: Павле Јовановић

■ *Ursus arctos* – трофеји и канџе (CITES I/II, Прилог I/II и VII)

Породица: Phocidae (праве фоке)

Породица Phocidae је најбројнија група перајара (10 родова и 19 врста). Њима припадају туљани који немају ушне шкољке, и различите врсте фока, међу којима су и оне које живе у слатководним језерима (*Phoca sibirica*). Задња пераја не користе за кретање на копну. Код туљана је изразито развијен поткожни слој масти, који телу даје глатке контуре, а у неким случајевима и скоро идеалан вретенаст облик. Припадници већине врста тешки су од 80 до 450 килограма, а мужјаци слонастог туљана (*Mirounga angustirostris*) и преко 3.600 килограма. Најчешћа храна туљана су рибе, главоношци и други мекушци. Карактеристични родови су: *Phoca* spp., *Monachus* spp., *Mirounga* sp., *Hydrurga* sp. и *Pusa* spp.

Фоке из рода *Monachus* (CITES I, Прилог I) и врста *Mirounga leonina* (CITES II, Прилог II) подлежу контроли промета. Такође, постоји забрана увоза у Републику Србију коже, кожных прерађевина и других производа, у складу са чланом 22 Правилника, од младунаца гренландске фоке (*Pagophilus groenlandicus*) и младунаца фоке мехураче (*Cystophora cristata*).

Фото: Jacques Trotignon (WWF Canon)

■ *Monachus monachus* (CITES I, Прилог I)

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

■ *Phoca groenlandica* (Прилог IX)

Ред: Primates (примати)

Реду примата припадају две сродне групе врста: полумајмуни и мајмуни. Примати су сисари чије преживљавање пре свега зависи од изузетно брзе реакције на промене спољашње средине. Способност памћења и коришћење стеченог знања (учење и подучавање) још једна је од главних карактеристика ове групе.

Породица: Hominidae (човеколики мајмуни)

Представници ове породице немају реп. Имају робусно тело и снажне екстремитете, при чему су предњи екстремитети дужи од задњих, са ноктима на свим прстима и палцем у опозицији у односу на остала четири прста.

■ *Gorilla beringei* (CITES I, Прилог I)

■ *Gorilla gorilla* - лобања (CITES I, Прилог I)

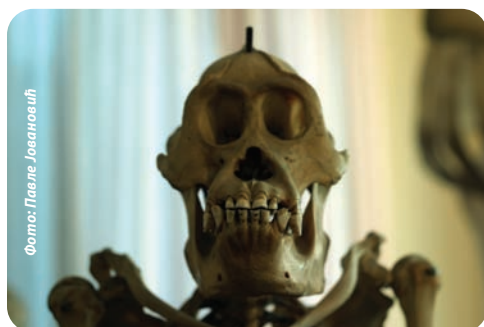
■ *Pan troglodytes* (CITES I, Прилог I)

■ *Pan troglodytes* - лобања (CITES I, Прилог I)

■ *Pongo* (CITES I, Прилог I)

■ *Pongo* - лобања (CITES I, Прилог I)

Породица: Hylobatidae (гибони)

Гибони су искључиво арбореална група (најспретнији и најбржи мајмуни на дрвећу). Релативно су мали, без репа и са изузетно дугим рукама које су основне за локомоцију. Налазе се у југоисточној Азији, од Асама до Борнеа. Гибони су моногамни мајмуни, чије се породице састоје, поред родитеља, и од младих различитих генерација. Постоји само номинотипски род *Hylobates* са више врста, од којих се неке означавају стручним именом сијаманг.

■ *Hylobates lar* (CITES I, Прилог I)

■ *Hylobates lar* (CITES I, Прилог I)

Породица: Cercopithecidae (мајмуни Старог света)

Породица Cercopithecidae је далеко најуспешнија група примата (18 родова и 81 рецентна врста). Ареал породице је огroman: Гибралтар, северозападна Африка, Африка јужно од Сахаре, јужна Арабија, већи део Азије, Јапан, Индонезија, Тимор и Филипинска острва. Тежина ових мајмуна се креће од 1,5 kg па до преко 50 kg. Њихове носне дупље су приближене једна другој и носни отвори су управљени на доле. Од ове особине води њихов назив усконоси мајмуни (Catharrini). Већина таксона породице Cercopithecidae су сваштоједи. Бабуни (родови *Papio* spp. и *Theropithecus* spp.) су најуспешније терестричне (живе на тлу) групе ових мајмуна. Њихова социјална организација је веома сложена. Највећи диверзитет врста рода *Macaca* је у југоисточној Азији, док се неке врсте налазе у изолованим деловима северне Африке и на Гибралтару.

■ *Mandrillus sphinx* (CITES I, Прилог I)

■ *Macaca sylvanus* (CITES II, Прилог II)

Породица: Cebidae (капуцини и мајмуни веверице)

Припадници породице Cebidae насељавају шумска станишта јужног Мексика, Средње Америке и јужног Бразила. То су, углавном, мајмуни мале величине са инсективорном и карниворном исхраном. Припадници породице Cebidae су активни, интелигентни мајмуни и спретни пењачи.

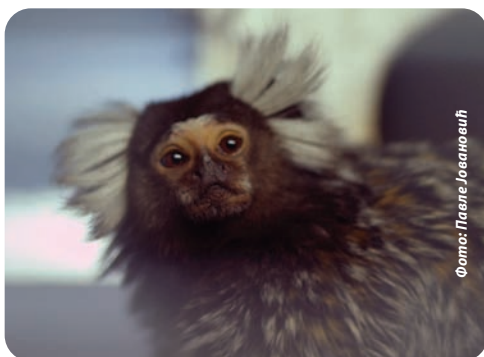
■ *Cebus apella* (CITES II, Прилог II)

■ *Saimiri sciureus* (CITES II, Прилог II)

Породица: Callitrichidae (мармозети и тамарини)

Мармосети и тамарини су мали мајмуни који настањују тропске шуме Панаме и северног дела Јужне Америке, све до јужног Бразила. Ови мајмуни различите су величине - од величине миша до веверице. Примарно су арбореална група и користе канџе на прстима екстремитета да би се пели четвороношке, попут веверица. Мармосети и тамарини имају омниворну исхрану. Углавном се хране инсектима и воћем, али и гуштерима, малим птицама и птичјим јајима. Обично живе у великим породичним групама.

■ *Callithrix jacchus* (CITES II, Прилог II)

■ *Callithrix jacchus* - препарирани примерци (CITES II, Прилог II)

Породица: Lemuridae (лемури)

Породица Lemuridae (коју чини пет родова: *Eulemur*, *Haplemur*, *Lemur*, *Prolemur* и *Varecia*) настањује Мадагаскар и оближња Коморска острва. То су најпримитивнији данашњи примати. За разлику од већине примата, лемури имају издужену њушку. Најкрупнији данашњи лемури су величине домаће мачке, а најситнији величине миша. Крзно лемура је вунасто, реп је дуг и китњаст, а екстремитети танки. Лемури су сваштоједи, али се претежно хране воћем, лишћем и инсектима. У зависности од врсте, лемури могу бити активни дању или ноћу. Ове животиње су спретни пењачи који користе шаке за придржавање хране. Припадници неких врста могу да праве дуге скокове са гране на грану.

■ *Lemur catta* (CITES I, Прилог I)

■ *Varecia variegata* (CITES I, Прилог I)

Породица: Indridae (вунасти лемури)

Припадници породице Indridae груписани су у три рода (*Indri*, *Avahi* и *Propithecus*). Живе на Мадагаскару. Шаке и стопала су веома специјализовани за прихватање за гране током пењања. Реп је дуг код три врсте. Ови примати се углавном хране лишћем. Задњи екстремитети су код вунастих лемура дужи од предњих, тако да се приликом кретања по земљи крећу у скоковима. То су примарно арбореалне и дневно активне животиње. Припадници једног рода су солитарни или се налазе у паровима, док полумајмуни друга два рода обично живе у малим групама. Специјализовани гркљанс припадника породице Indridae омогућава стварање гласних звукова. Оглашавање је посебно често током јутра и вечери и вероватно се њиме означавају границе територија између суседних група.

■ *Indri indri* (CITES I, Прилог I)

Породица: Lorisidae (лорији)

Припадници Lorisidae насељавају Африку јужно од Сахаре, Сри Ланку, јужни део Индије и југоисточну Азију. Рострум је код лорија кратак, а очне дупље су приближене једна другој. То су арбореалне групе (везане за крошње дрвећа). Лорији су активни ноћу и имају инсективорни и карниворни начин исхране.

■ *Nycticebus coucang* (CITES I, Прилог I)

Фото: Rob Webster - WWF

Породица: Galagonidae (шумске бебе)

Припадници породице Galadonidae имају велике очи, веома изражене ушне шкољке и одликују се и задивљујућим скоковима са гране на грану. Њихов реп је дуг, са добро развијеним крзном, служи као балансер током ових скокова. Припадници ове породице (нпр. *Galago senegalensis*) чести су у многим деловима Африке. Хране се различитом храном, посебно инсектима.

■ *Galago senegalensis* (CITES II, Прилог II)

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

Представници овог реда су веома често предмет интензивне трговине. Тргује се живим животињама за потребе тржишта кућних љубимаца, док се велики број јединки хвата у слободној природи а затим се продају зоолошким вртovima или као експерименталне животиње великим медицинским лабораторијама и фармацеутским компанијама. Такође се користе делови тела, за израду разних бизарних предмета и украса (препарирана кожа, шаке и стопала, препариране целе животиње, главе или горњи делови главе и лобање за израду пепељара и сл.).

■ *Colobus guereza* - простирка од кожа (CITES II, Прилог II)

Фото: Павел Јовановић

Ред: Pholidota (љускави мравоједи – панголини) Породица: Manidae

Ови сисари називају се љускави мравоједи или панголини. Насељавају тропске и суптропске делове јужне половине Африке и већи део југоисточне Азије. Панголини су средње величине (тежина им варира од пет до 35 килограма). Њихова лобања је коничног облика. Немају зубе. Језик је изузетно дуг, црволик и лепљив. Крљушти панголина су њихова најупадљивија особина. Оне покривају леђну страну тела и реп. Састоје се од слепљених длака. Између крљушти се пробијају ретке слободне длаке. Екстремитети имају дуге и закривљене канџе. Шака има пет прстију, а стопало је у функционалном погледу тропрсто. Панголини се хране скоро искључиво термитима, мравима и другим инсектима. Када су у опасности, панголини се савијају у лопту, накростеше крљушти и из аналних жлезда (бар неке врсте) избацују смрдљиву течност. Једна од одлика ове породице је недостатак скротума – тестиси се спуштају и трајно задржавају у препонском каналу. Неке врсте рода *Manis* живе у отвореним саванама, док су неки панголини добри пењачи који често користе реп да би се прихватили за гране. Панголини су углавном активни ноћу.

Фото: Meg Sawyer (WWF Canon)

■ *Manis tetradactyla* (CITES II, Прилог II)

Панголини су често предмет илегалне трговине у Азији због веровања да њихова крљушт има одређена лековита својства, тј. крљушт панголина је један од састојака у традиционалној азијској медицини.

■ *Manis javanica* (CITES II, Прилог II)

Фото: Павел Јовановић

Ред: Proboscidea (сурлаши) Породица Elephantidae (слонови)

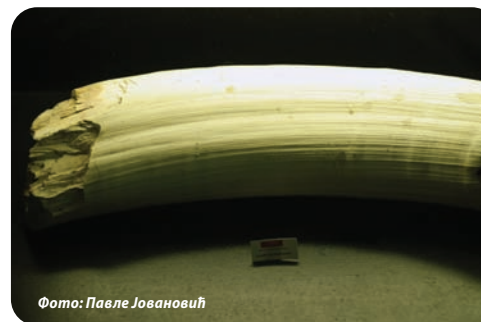
Данашњи слонови су најкрупнији копнени сисари. Маса њиховог тела достиже и 5.900 килограма. Имају дугу сурлу, са једним или два прстолика израштаја на врху. Сурла има више улога: у дисању, допремању ваздуха до мирисних органа, у стварању звука и као тактилни орган. Настаје срастањем носа и горње усне током ембрионског развића. За слонове су карактеристичне стубасте ноге. Други горњи секутићи трансформисани су у кљове, док у свакој половини горње и доње вилице постоје по три зуба преткутњака и кутњака.

Слонови настањују шуме, полуотворене терене са жбуновима или саване и често се налазе близу воде. Женке су веома социјалне. Оне живе у породичним групама из којих су одрасли мужјаци искључени. Слонови комуницирају звуцима ниске учесталости (14 Hz до 24 Hz), које човек не може да чује. Афрички слон, *Loxodonta africana*, има две подврсте, чији се ареали преклапају и источном Конгу. Припадници западне подврсте, *L. a. cyclotis*, углавном настањују шумска станишта и мањи су од припадника источне подврсте, *L. a. africana*, која преферира отворенија станишта. Код азијских слонова, *Elephas maximus*, номинотипска подврста (*E. m. maximus*) се налази у Сри Ланки, *E. m. indicus* је присутан у Индији и југоисточној Азији, а *E. m. sumatrensis* на острвима Суматра и Борнео. Данас су слонови веома угрожени. Процењује се да је њихова бројност у последњих 30 година смањена за две трећине.

■ *Loxodonta africana* (CITES I и II, Прилог I и II)

Слонове кљове су често предмет илегалне трговине, јер се слоновача користи за резбарење и прављење великог броја различитих предмета и украса. Најчешће се ради о резбаријама на већим или мањим комадима кљова, па и производи јако варирају по величини (од врло ситних привезака и делова накита до стоних, зидних или собних украса и употребних предмета). Боја се креће најчешће од беле до жућкасте. Осим кљова, други делови тела који се налазе у трговини су препарирана кожа, длаке репа (наруквице) и доњи делови екстремитета (табуреи од препарираних слоновских потколеница и стопала).

■ Слоновача – нерезбарене и резбарене кљове

Илегална трговина слоновачом

Драстичан пад популације азијског слона (*Elephas maximus*) довео је до промене тактике криминалних организација у Азији. Због цене слоноваче, која у Кини достиже \$ 400/kg, организованим криминалним групама је постало исплативо да организују шверц слоноваче афричког слона, који се такође илегално убија да би се снабдевало растуће илегално тржиште у Азији.

■ Леш афричког слона убијеног због слоноваче

Ред: Cetacea (китови и делфини)

Ред Cetacea је група сисара изузетна по томе што су у потпуности прилагођени животу у воденој средини, у којој проводе цео свој животни циклус. Често су на врху пирамиде исхране у воденим биотопима. Неки од њих достижу гигантске величине. Њихово научно име потиче од грчке речи *ketos*, што значи морско чудовиште. Плави кит (*Balaenoptera musculus*) највећи је кичмењак који је икада живео. Китови и делфини се одликују изузетним пливачким способностима, еколокацијом, високом интелигенцијом, као и изразито сложеним социјалним понашањем. Од рецентних представника, ред Cetacea традиционално формирају две у много чему различите групе, Odontoceti и Mysticeti. Данас ред Cetacea има 83 врсте, сврстане у 41 род и 10 породица. Ови таксони припадају у много чему различитим подредовима: китови плочани (Mysticeti) и китови зубани и њихови сродници (Odontoceti). Тако припадници подреда Mysticeti немају зубе, већ рожне плоче, које расту са горње вилице и служе као сито на коме се задржава микроскопски ситна храна. Припадници подреда Odontoceti, напротив, имају једноставне купасте зубе којих обично има веома много, али могу бити и редуковани до једног зуба у доњој вилици.

У промету се најчешће срећемо са зубима, месом и уљем од китова и делфина. У појединим државама (нпр. Јапан, Исланд, Норвешка и Палау), месо од китова и делфина се користи у људској исхрани. Уље од кита се некада масовно користило за израду козметичких производа, али се данас много ређе користи, јер су синтетичка уља квалитетнија и приступачнија.

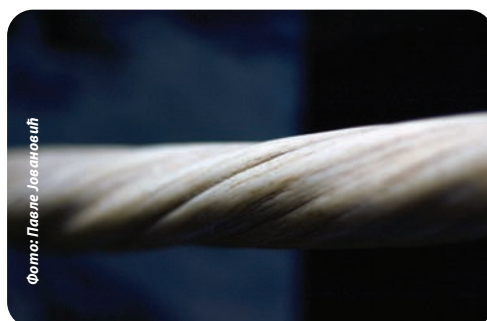
■ *Tursiops truncatus* (CITES II, Прилог II)

■ **Зуб кита**

■ *Monodon monoceros* (CITES II, Прилог II)

■ *Monodon monoceros*- рог (CITES II, Прилог II)

Ред: Perissodactyla (копитари)

Основна одлика копитара је то што раван симетрије екстремитета пролази средином трећег прста. На врху трећег прста налази се непарна рожна творевина која се назива копитом. Морфологија лобање и грађа зуба директно су везани за њихову исхрану биљем.

Породица: Equidae (коњи и њихови сродници)

Ову групу карактеришу дуги екстремитети са по једним (трећим) прстом. Предњи део лобање је веома издужен. Зуби су прилагођени за жвакање биљне хране.

■ *Equus zebra zebra* (CITES I, Прилог I)

Различите подврсте зебре се јављају као једна од најчешћих ловних врста, па се и производи јављају углавном у виду ловачких трофеја (препарирана глава, кожа, реп и доњи делови ногу са копитом). Кожа се често користи и као зидна или собна простирка, а дугачке длаке из гриве за израду разних украса.

Породица: Rhinocerotidae (носорози)

Ову групу карактеришу рожне творевине у облику једног или два рога на њушци. Данашњи носорози су крупни, снажно грађени сисари, са релативно кратким и широким екстремитетима. Маса тела се креће и до 2.800 килограма. Предњи екстремитети имају по три или четири прста, док су задњи екстремитети тропрсти. Уколико постоје два рога, задњи се налази над чеоним костима. Рогови се формирају у кожи и немају коштану основу. Потилјачни део лобање је висок и даје широке површине за везивање снажне мускулатуре врата, која подиже тешку главу. Секутића и очњака нема код неких носорога, док су код других редуковани.

■ *Diceros bicornis* (CITES I, Прилог I)

■ *Ceratotherium simum* (CITES I u II, Прилог I u II)

Илегална трговина роговима носорога

Незаконита међународна трговина роговима носорога (којима се у традиционалној азијској медицини неоправдано приписује велики број лековитих и стимулативних својстава) озбиљно доводи у опасност опстанак ових угрожених врста у природи.

Фото: Martin Harvey (WWF Canon)

■ *Ceratotherium simum* - убијен због рогова

Фото: Павел Ювановић

■ Рог носорога

Од свих видова кријумчарења заштићених врста, шверц носорогових рогова је најтајанственији, најпрофитабилнији и најопаснији. Због неоправдано високе новчане вредности, шверц носорогових рогова се већ дуже време налази у сфери моћних криминалних организација. Током 70-их и 80-их година прошлог века, у тренутку рекордне потражње за потребе тржишта традиционалне азијске медицине, бројни криминални синдикати су се удружили. Последица овог удруживања је било формирање најмоћнијег картела за шверц носорогових рогова. До почетка 90-их година, Тајван је постао светски центар за шверц носорогових рогова, са процењеним залихама од 9 тона (тј. око 3.700 убијених носорога) са тадашњом уличном вредношћу од 50 милиона америчких долара.

Ред: *Artiodactyla* (папкари)

Главна одлика ове групе је грађа екстремитета: раван симетрије пролази између трећег и четвртог прста. На врховима прстију поседују парне рожне творевине (папке).

Подред: *Tylopoda*

Породица: *Camelidae* (камиле и ламе)

Овај подред *Artiodactyla* укључује примитивне групе преживара, које су данас представљене породицом камила и лама. То су релативно крупни сисари, чија се маса креће од 45 kg до 500 kg. Имају дуг врат и екстремитете. Зуби су мање специјализовани за хербиворну исхрану у односу на „напредније“ преживаре. Екстремитети су двопрсти; трећи и четврти прст су обложени „жуљевима“, који као табани обухватају све три фаланге (чланка) ових прстију. Завршне фаланге нису обложене папцима, већ рожном творевином налик на нокат.

У трговини се најчешће појављује вуна од викуње (*Vicugna vicugna*), која је скупочена и користи се у текстилној индустрији (чарапе, џемпери, шалови, одела, ћебад и сл.)

■ *Vicugna vicugna* (CITES I u II, Прилог I u II)

Фото: Hartmut Jungius (WWF Canon)

Подред: *Ruminantia* (преживари)

Овом подреду припадају преживари, који су најбројнија и најразноликија група данашњих папкара. Њихова заједничка карактеристика је четвороделни желудац.

Породица: *Cervidae* (јелени и њихови сродници)

На екстремитетима се налазе по четири прста, од којих су бочни редуковани. Мужјаци већине врста имају парогове – коштане израстине које се одбацују почетком зиме и поново расту у пролеће.

У прекограничном промету чести су ловачки трофеји.

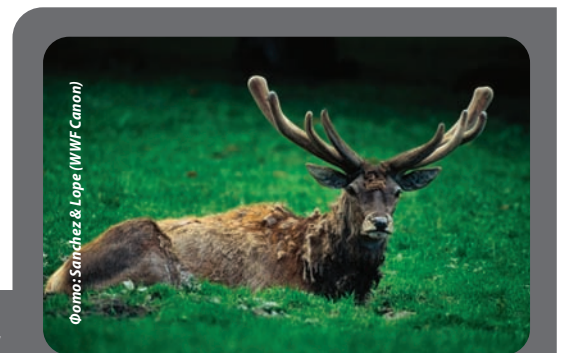

Фото: Sanchez & Lopez (WWF Canon)

■ *Cervus elaphus* (Прилог VIII)

Породица: Moschidae (мошусни јелени)

Данашњи род *Moschus* spp., садржи четири врсте које веома наликују прајеленима. Мошусни јелени немају рогове и код њих су горњи очњаки издужени. Мужјаци имају мошусну жлезду између гениталија и пупка.

Врло висока цена мошусних жлезда јелена из рода *Moschus* разлог је због којег се налазе у илегалном промету.

■ *Moschus moschiferus* (CITES II, Прилог II)

Фото: Grigori Maymanyants (WWF Canon)

Породица: Bovidae (краве, антилопе, козе, овце и други сродници)

Рогови ове групе се састоје од коштане основе и рожне навлаке. Формирају се на чеоним костима, не замењују се и не гранају као код јелена.

Фото: Martin Harvey

■ *Oryx dammah* (CITES I, Прилог I)

Фото: Martin Harvey

■ *Addax nasomaculatus* (CITES I, Прилог I)

Фото: Joppo (Shutterstock)

■ *Ovis ammon* - трофеј (CITES I u II, Прилог I u II)

Фото: Erlend Haarberg (Wild Wonders of Europe - WWF)

■ *Rupicapra rupicapra* (Прилог VIII) и трофеј

Фото: Павле Јовановић

Велики број врста ове породице најчешће су ловне врсте код нас и у свету. Стога се и производи најчешће јављају у виду ловачких трофеја (препариране главе, лобање или само чеоне кости са роговима/пароговима, препариране целе животиње, кожа и реп), затим у виду различитих украса од коже и длаке (каишеви, делови одеће, обућа, модни детаљи, абажури за собне лампе, лустери, простирке и сл.).

Фото: Martin Harvey

■ Ловни трофеји врста из рода *Tragelaphus* (није на CITES Додацима и Прилозима Правилника)

ШАТУШ (ШАНТООШ)

Скупочени шатуш шалови (*shahtoosh* – краљевски шал) праве се од вуне ћиру антилопе (*Pantholops hodgsonii*), врсте која живи на висоравнима у кинеском Тибету и Индији, на преко 4.000 метара надморске висине. Шатуш се вековима сматра најквалитетнијом вуном, првенствено због своје текстуре и невероватне лакоће. Да би се направио један шал, обично буду убијене четири ћиру антилопе. Главни разлог за драстично опадање популација ове врсте у дивљини је криволов подстакнут великом потражњом за потребе снабдевања модне индустрије, претежно у западним метрополама попут Рима, Париза, Лондона и Њујорка. Популација ћиру антилопа у дивљини је пала са око милион на почетку XX века на само 75.000 примерака. Један од најједноставнијих начина за прелиминарно препознавање шатуш шала је провлачење шала кроз прстен стандардне величине.

Фото: George Chan - WWF

■ *Pantholops hodgsonii* (CITES I, Прилог I)

Фото: Павле Јовановић

■ Шатуш шал

Врсте које припадају подреду Nonruminantia (непреживари), такође су атрактивне ловне врсте (неке врсте свиња и нилски коњ). Као ловачки трофеји јављају се кљове (развијени и савијени очњаци у горњој и доњој вилици), затим препариране главе и кожа.

Фото: Martin Harvey (WWF Саопш)

■ *Hippopotamus amphibius* (CITES II, Прилог II)

Фото: Павел Јовановић

■ Зуб нилског коња

Фото: Павел Јовановић

■ Кљова дивље свиње

НАПОМЕНА: Комплетан списак врста дивљих биљака и животиња на које се односе мере контроле промета садржан је у прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама.

ПРОЦЕДУРЕ КОНТРОЛЕ

У тексту и фотографијама који следе, наведене су процедуре за контролу прекограничног промета и трговине заштићеним врстама дивље флоре и фауне, међународни стандарди за транспорт, методе провера пошиљки, поступање при надзору, информације о илегалној трговини и методологија вођења истраге.

Образац CITES дозволе/потврде Републике Србије

РЕПУБЛИКА СРБИЈА / THE REPUBLIC OF SERBIA

Страница: / Page:

1	1. Извозник/Поновни извозник / Exporter/Re-exporter	ДОЗВОЛА / ПОТВРДА Permit / Certificate ☐ УВОЗ / Import ☐ ИЗВОЗ / Export ☐ ПОНОВНИ ИЗВОЗ / Re-export ☐ ДРУГО / Other		Бр. / No.
	3. Увозник / Importer	 Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре Convention on International trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora		2. Важи до: / Last day of validity:
1	6. Прописана локација за живе примерке врста из Прилога I Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама / Authorized location for live specimens of Annex I species of Ministerial ordinance on transboundary movement and trade of protected species	7. Управни орган који издаје дозволу / Issuing Management Authority		
8. Опис примерка (укључујући ознаке, пол, датум рођења за живе животиње / Description of specimens (incl. marks, sex, date of birth of live animals)		9. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	10. Количина / Quantity	
		11. CITES Додатак / CITES Appendix	12. Прилог Правилника / Ministerial Ordinance Annex	13. Порекло / Source
		14. Сврха / Purpose		
		15. Држава порекла / Country of origin		
		16. Дозвола бр. / Permit No.	17. Датум издавања / Date of issue	
		18. Држава последњег (поновног) извоза / Country of last (re-) export		
		19. Потврда бр. / Certificate No.	20. Датум издавања / Date of issue	
21. Научни назив врсте / Scientific name of species				
22. Уобичајени назив врсте / Common name				
23. Посебни услови / Special conditions				
Дозвола / потврда је важећа само ако се живе животиње превозе у складу са CITES упутством за превоз и припрему пошиљки живих дивљих животиња, или ако се ради о авио превозу, прописима о живим животињама које је објавило Међународно удружење авио превозника (IATA) / The permit / certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulations published by the International Air Transport Association (IATA)				
24. Документација о (поновном) извозу из државе (поновног) извоза / The (re-)export documentation from the country (re-)export		25. Овим се одобрава ☐ Увоз ☐ Извоз ☐ Поновни извоз горе описане робе / The importation / exportation / re-exportation of the goods above is hereby permitted		
☐ предата је органу који ју је издао / has been surrendered to the issuing authority ☐ мора да се преда граничној царинској служби на месту уношења / must be surrendered to the border customs office of introduction		Потпис и службени печат: / Signature and official stamp: Име одговорне особе: Name of issuing official:		
26. Бродски / авио теретни лист бр. / Bill of lading		Место и датум издавања: Place and date of issue:		
27. Попуњава царинска служба / For customs purposes only		Потпис и службени печат: / Signature and official stamp:		
Стварно увезена или извезена количина / нето маса (kg) / Quantity / net mass (kg) actually imported or exported	Број угуинулих животиња при доласку / Number of animals dead on arrival	Царински документ: / Customs document		
		Врста: / Type		
		Број: / Number		
		Датум: / Date		

Образац прилога CITES дозволе/потврде Републике Србије

РЕПУБЛИКА СРБИЈА / THE REPUBLIC OF SERBIA

Страница: / Page:

1	 Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре Convention on International trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora ДОЗВОЛА / ПОТВРДА Permit / Certificate ☐ УВОЗ / Import ☐ ИЗВОЗ / Export ☐ ПОНОВНИ ИЗВОЗ / Re-export ☐ ДРУГО / Other			Бр. / No.
	Овај Прилог је саставни део дозволе на страници 1 / This Appendix is an integral part of the permit/certificate on page 1			2. Важи до: / Last day of validity:
A	8. Опис примерка (укључујући ознаке, пол, датум рођења за живе животиње / Description of specimens (incl. marks, sex, date of birth of live animals)	9. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	10. Количина / Quantity	
		11. CITES Додатак / CITES Appendix	12. Прилог Правилника / Ministerial Ordinance Annex	13. Порекло / Source
		14. Сврха / Purpose		
	15. Држава порекла / Country of origin			
	16. Дозвола бр. / Permit No.	17. Датум издавања / Date of issue		
	18. Држава последњег (поновног) извоза / Country of last (re-) export			
	19. Потврда бр. / Certificate No.	20. Датум издавања / Date of issue		
1	21. Научни назив врсте / Scientific name of species			
	22. Уобичајени назив врсте / Common name			
B	8. Опис примерка (укључујући ознаке, пол, датум рођења за живе животиње / Description of specimens (incl. marks, sex, date of birth of live animals)	9. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	10. Количина / Quantity	
		11. CITES Додатак / CITES Appendix	12. Прилог Правилника / Ministerial Ordinance Annex	13. Порекло / Source
		14. Сврха / Purpose		
	15. Држава порекла / Country of origin			
	16. Дозвола бр. / Permit No.	17. Датум издавања / Date of issue		
	18. Држава последњег (поновног) извоза / Country of last (re-) export			
	19. Потврда бр. / Certificate No.	20. Датум издавања / Date of issue		
	21. Научни назив врсте / Scientific name of species			
	22. Уобичајени назив врсте / Common name			
C	8. Опис примерка (укључујући ознаке, пол, датум рођења за живе животиње / Description of specimens (incl. marks, sex, date of birth of live animals)	9. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	10. Количина / Quantity	
		11. CITES Додатак / CITES Appendix	12. Прилог Правилника / Ministerial Ordinance Annex	13. Порекло / Source
		14. Сврха / Purpose		
	15. Држава порекла / Country of origin			
	16. Дозвола бр. / Permit No.	17. Датум издавања / Date of issue		
	18. Држава последњег (поновног) извоза / Country of last (re-) export			
	19. Потврда бр. / Certificate No.	20. Датум издавања / Date of issue		
	21. Научни назив врсте / Scientific name of species			
	22. Уобичајени назив врсте / Common name			
A	27. Попуњава царинска служба / For customs purposes only			
	Стварно увезена или извезена количина/нето маса (kg) / Quantity/net mass (kg) actually imported or exported	Број мртвих животиња при доласку / Number of animals dead on arrival	Потпис и службени печат: / Signature and official stamp:	
B			Име одговорне особе: Name of issuing official:	
C			Место и датум издавања: Place and date of issue:	

У CITES дозволи / потврди Републике Србије наводе се следећи подаци:

1. Пун назив и адреса стварног извозника, а не његовог заступника. Ако се ради о дозволи за лично власништво, наводе се пуно име и адреса законитог власника.
2. Рок важења дозволе или потврде.
3. Пун назив и адреса стварног увозника, а не његовог заступника. Ако је у питању дозвола за лично власништво, ово поље остаје неиспуњено.
4. Држава извоза или поновног извоза.
5. Држава увоза. Ако је у питању дозвола за лично власништво, ово поље остаје неиспуњено.
6. Локација на којој примерци морају бити смештени (попуњава се само за живе примерке из Прилога I који нису рођени у заточеништву или вештачки размножени).
7. Управни орган који је издао дозволу.
8. Опис јединки (њихових делова или деривата) које се транспортују, тј. којима се тргује, мора да буде што прецизнији и да садржи и код од три слова, у складу са прилогом XVI Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама.
9. Нето маса.
10. Количина, одн. број јединки (њихових делова или деривата) које се транспортују, тј. којима се тргује.
11. Број додатка Конвенције (I, II или III) у којем је врста наведена, на дан издавања дозволе/потврде.
12. Број прилога Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама (I, II, III или IV) у којем је врста наведена, на дан издавања дозволе/потврде.
13. Код за ознаку порекла:

W – примерци узети из дивљине;

R – примерци узети из дивљине и извесно време гајени под контролисаним условима;

D – животиње из Прилога I узгојене у заточеништву за комерцијалне сврхе и биљке из Прилога I вештачки размножене за комерцијалне сврхе, у складу са члановима 27. и 29. Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама;

A – примерци биљних врста из Прилога I вештачки размножени за некомерцијалне сврхе и примерци биљних врста из Прилога II и III вештачки размножени у складу са чланом 29. Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама;

C – животиње из Прилога I узгојене у заточеништву за некомерцијалне сврхе и животиње из Прилога II и III узгојене у заточеништву у складу са чланом 27. Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама;

F – животиње рођене у заточеништву, али за које критеријуми из члана 27. Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама нису задовољени;

I – заплењени или одузети примерци (користи се заједно са неким другим кодом порекла);

O – претконвенцијски примерци (користи се заједно са неким другим кодом порекла);

U – порекло непознато (мора бити образложено).

14. Кодови за ознаку сврхе због које се примерци извозе/увозе:

B – узгој у заточеништву или вештачко размножавање;

E – едукативне сврхе;

G – ботаничке баште;

H – ловачки трофеј;

L – спровођење закона / правосуђе / форензички поступак;

M – биомедицинско истраживање;

N – уношење или поновно уношење у дивљину;

P – лично власништво;

Q – циркуси или путујуће изложбе;

S – научне сврхе;

T – комерцијалне сврхе;

Z – зоолошки вртови.

15–17. Држава порекла је држава у којој су примерци узети из дивљине, рођени и узгојени у заточеништву или вештачки размножени. Када је у питању друга држава, у пољима 16. и 17. морају бити наведене појединости о одговарајућој дозволи друге државе.

18–20. Када се ради о потврди о поновном извозу, држава последњег поновног извоза је држава из које су примерци били увезени пре него што су поново извезени из Републике Србије. Ако се ради о увозној дозволи, онда је то држава поновног извоза из које се примерци увозе. У пољима 19. и 20. морају бити наведене појединости о одговарајућој потврди о поновном извозу.

21. Научни назив (мора бити у складу са актуелном стандардном номенклатуром која се користи у складу са CITES конвенцијом).

23–25. Само за службену употребу (попуњава надлежни управни орган за CITES у РС).

26. Увозник/извозник или његов заступник мора, где је прикладно, да наведе број бродског или авионског теретног листа.

27. Попуњава царинска служба на месту уношења у Републику Србију или месту извоза.

УВОЗНА CITES ДОЗВОЛА

Увозна CITES дозвола издаје се за увоз/уношење примерака врста из додатака I и II CITES конвенције (прилози I и II Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама).

Увозна дозвола се састоји од 5 делова:

Део дозволе	Изглед документа	Намена
Оригинал	Бели папир са штампаном заштитом и CITES заштитном маркицом	Царинска служба прослеђује Министарству
Копија за власника	Папир жуте боје	Задржава увозник
Копија коју царинска служба враћа надлежном управном органу	Папир светлозелене боје	Царинска служба прослеђује Министарству
Копија за надлежни управни орган	Папир ружичасте боје	Примерак за архиву Министарства
Копија за царинску службу	Папир светлоплаве боје	Задржава царинска служба за сопствену евиденцију

CITES заштитна маркица

На *оригиналу* увозне дозволе налази се посебно нумерисана сигурносна маркица оверена печатом управног органа.

Прилог увозне CITES дозволе

Када се врши увоз/уношење више од једне CITES врсте, увозна CITES дозвола садржи прилог који чини њен саставни део и садржи посебна поља за додатне врсте.

Прилог увозне дозволе се такође састоји из пет делова (оригинал и четири копије), који су штампани на истом папиру као и обрасци основне увозне CITES дозволе, у погледу боје и видова заштите.

Са обрасцима прилога увозне CITES дозволе поступа се на исти начин као и са обрасцима основне увозне CITES дозволе.

Коришћење увозне CITES дозволе

Увозну CITES дозволу није могуће користити више од једанпут, осим у случају дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву и путујућих изложби.

Важење увозне CITES дозволе

Рок важења увозне CITES дозволе не сме бити дужи од дванаест месеци (осим у случају дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву и путујућих изложби). Након истека рока наведеног на дозволи, она губи сваку законску вредност. Увозна дозвола није важећа ако је пратећа извозна дозвола или потврда о поновном извозу из државе извоза искоришћена након истека рока важења, или ако је прошло више од шест месеци од дана издавања извозне дозволе или потврде о поновном извозу из друге државе.

За увоз врста из CITES додатака I и II (прилози I и II Правилника) потребне су:

- важећа извозна CITES дозвола коју издаје држава извоза и која прати пошиљку,
- важећа увозна CITES дозвола, издата од стране надлежног управног органа за CITES у Републици Србији.

Поступак увоза врста из CITES додатака I и II (прилози I и II Правилника) на граничном прелазу:

На граничном прелазу увозник пријављује увоз, након чега гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција и царинска служба врше провере пошиљке и пратеће документације.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у CITES дозволама,
- утврђује укупан број примерака у пошиљки,
- утврђује укупан број угинулих примерака (у случају увоза живих животиња);
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке, гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција доставља горе наведене податке царинској служби;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- проверава да ли пошиљку прате одговарајуће CITES дозволе,
- проверава валидност и садржај CITES дозвола;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке од стране граничне ветеринарске или фитосанитарне инспекције, царински службеник уноси податке о стварно увезеној количини, тј. броју јединки у поље 27 на свим обрасцима дозволе (као и на свим обрасцима прилога у случају да је дозвола издата за увоз више од једне врсте). Након тога, дозвола се оверава потписом и печатом, на за то предвиђеном месту (на свим обрасцима дозволе, као и на прилозима ако постоје);
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Напомена: Приликом увоза више од једне заштићене врсте, није дозвољено сабирање и приказивање укупне количине, тј. укупног броја свих примерака различитих врста на дозволи, већ се број примерака мора приказати појединачно за сваку врсту.

При увозу, царинска служба прослеђује надлежном управном органу Републике Србије *оригинал* CITES дозволе и *копију коју царинска служба враћа надлежном управном органу*. Копију за власника царинска служба враћа увознику, док *копију за царинску службу* царинска служба задржава за сопствену евиденцију.

ИЗВОЗНА CITES ДОЗВОЛА

Извозна CITES дозвола издаје се за извоз/изношење примерака врста из додатака I, II и III CITES конвенције (прилози I, II и III Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама).

Извозна дозвола се састоји од 5 делова:

Део дозволе	Изглед документа	Намена
Оригинал	Бели папир са штампаном заштитом и CITES заштитном маркицом	Прати пошिल्ку до државе одређишта наведене на дозволи/потврди
Копија за власника	Папир жуте боје	Задржава извозник
Копија коју царинска служба враћа надлежном управном органу	Папир светлозелене боје	Царинска служба прослеђује Министарству
Копија за надлежни управни орган	Папир ружичасте боје	Примерак за архиву Министарства
Копија за царинску службу	Папир светлоплаве боје	Задржава царинска служба за сопствену евиденцију

CITES заштитна маркица

На *оригиналу* извозне дозволе налази се посебно нумерисана сигурносна маркица оверена печатом управног органа.

Прилог извозне CITES дозволе

Када се врши извоз/изношење више од једне CITES врсте, извозна CITES дозвола садржи прилог који чини њен саставни део и садржи посебна поља за додатне врсте.

Прилог извозне дозволе се такође састоји од пет делова (оригинал и четири копије), који су штампани на истом папиру као и обрасци основне извозне CITES дозволе у погледу боје и видова заштите.

Са обрасцима прилога извозне CITES дозволе поступа се на исти начин као и са оригиналом и копијама основне дозволе.

Коришћење извозне CITES дозволе

Извозну CITES дозволу није могуће користити више од једанпут, осим у случају дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву и путујућих изложби.

Важење извозне CITES дозволе

Рок важења извозне CITES дозволе или потврде о поновном извозу не сме бити дужи од шест месеци (осим у случају дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву и путујућих изложби). Након истека рока наведеног на дозволи, она губи сваку законску вредност.

За извоз врста из CITES додатака I, II и III (прилози I, II и III Правилника) потребна је

важећа извозна CITES дозвола или потврда о поновном извозу издата од стране надлежног управног органа за CITES у Републици Србији.

Поступак извоза врста из CITES додатака I, II и III (прилози I, II и III Правилника) на граничном прелазу

На граничном прелазу извозник пријављује извоз, након чега гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција и царинска служба врше провере пошिल्ке и пратеће документације.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошिल्ке одговара подацима наведеним у извозној CITES дозволи,
- утврђује укупан број примерака у пошिल्ки,
- утврђује укупан број угинулих примерака (у случају извоза живих животиња);
- у случају да да је све регуларно, након извршеног прегледа пошिल्ке, гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција доставља горе наведене податке царинској служби;
- у случају да се прегледом пошिल्ке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошिल्ка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- проверава да ли пошिल्ку прати одговарајућа извозна CITES дозвола,
- проверава валидност и садржај извозне CITES дозволе;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошिल्ке од стране граничне ветеринарске или фитосанитарне инспекције, царински службеник уноси податке о стварно извезеној количини, одн. броју јединки, у поље 27 на свим обрасцима извозне дозволе (као и на свим обрасцима прилога у случају да је дозвола издата за извоз више од једне врсте). Након тога, дозвола се оверава потписом и печатом, на за то предвиђеном месту (на свим обрасцима дозволе као и на прилозима ако постоје);
- у случају да се прегледом пошिल्ке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошिल्ка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и управни орган за CITES у РС.

Напомена: Приликом извоза више од једне заштићене врсте, није дозвољено сабирање и приказивање укупне количине, тј. укупног броја свих примерака различитих врста на дозволи, већ се број примерака мора приказати појединачно за сваку врсту.

При извозу царинска служба прослеђује *оригинал* CITES дозволе и *копију за власника* извознику, док *копију коју царинска служба враћа надлежном управном органу* враћа надлежном управном органу Републике Србије, а *копију за царинску службу* (образац б) царинска служба задржава за сопствену евиденцију.

CITES ПОТВРДА ЗА ПОНОВНИ ИЗВОЗ

Потврда за поновни извоз издаје се за примерке који су претходно увезени у Републику Србију.

Потврда за поновни извоз састоји се од 5 делова:

Део потврде	Изглед документа	Намена
Оригинал	Бели папир са штампаном заштитом и CITES заштитном маркицом	Прати пошиљку до државе одређишта наведене на дозволи/потврди
Копија за власника	Папир жуте боје	Задржава извозник
Копија коју царинска служба враћа надлежном управном органу	Папир светлоселене боје	Царинска служба прослеђује Министарству
Копија за надлежни управни орган	Папир ружичасте боје	Примерак за архиву Министарства
Копија за царинску службу	Папир светлоплаве боје	Задржава царинска служба за сопствену евиденцију

CITES заштитна маркица

На оригиналу потврде за поновни извоз налази се посебно нумерисана сигурносна маркица оверена печатом управног органа.

Процедура провере и оверавања потврде о поновном извозу, као и сама контрола пошиљке, обављају се на исти начин као у случају извозне CITES дозволе.

ДОЗВОЛА ЗА ПРЕКОГРАНИЧНИ ПРОМЕТ ПРИМЕРАКА У ЛИЧНОМ ВЛАСНИШТВУ

Дозвола за прекогранични промет примерака у личном власништву омогућава вишеструки прелазак границе: увоз, поновни увоз, извоз и поновни извоз врста из CITES додатака I, II и III (прилози I, II и III Правилника). Користи се само за живе примерке животиња (под описом примерка у пољу 8 дозволе наводи се код LIV – живи примерак) који се сматрају личним власништвом. У пољу у којем се означава тип дозволе, мора бити обележено „Друго / Other“. Ова дозвола се издаје појединачно за сваку животињу.

Дозволу за прекогранични промет примерака у личном власништву издаје надлежни управни орган, у складу са законским одредбама, власницима животиња који са њима често прелазе границу.

Ову дозволу чини пет делова (оригинал и четири копије, као код увозне/извозне дозволе и потврде о поновном извозу) и *пропратни образац* (једна или више страница, на којима царинска служба оверава сваки појединачни прелазак границе). На дозволи је назначен укупан број страница пропратног обрасца.

Коришћење

Дозвола за прекогранични промет примерака у личном власништву користи се за вишеструко преношење преко границе живе животиње у личном власништву. Дозвола важи само ако животињу прати власник наведен у дозволи.

Важење

Ова дозвола важи најдуже 3 године од датума издавања. Након истека важења дозволе, или ако се испуне сва поља за оверу на пропратном обрасцу, дозвола мора да се врати надлежном управном органу.

Шта је потребно за вишеструки прекогранични промет живе животиње у личном власништву?

За животиње са дозволом издатом у РС:

- дозвола за прекогранични промет примерака у личном власништву – оригинал и пропратни обрасци које је издао надлежни управни орган у РС.

За животиње са дозволом издатом у другој држави:

- дозвола за прекогранични промет примерака у личном власништву – оригинал и пропратни обрасци које је издао надлежни управни орган друге државе,
- дозвола за прекогранични промет примерака у личном власништву – оригинал и пропратни обрасци које је издао надлежни управни орган у РС.

Поступање на граничном прелазу у случају прекограничног промета примерака у личном власништву

Власник дозволе предаје оригинале дозволе за прекогранични промет примерака у личном власништву и пратеће обрасце, и по две фотокопије оригинала и пропратних образаца.

Гранична ветеринарска инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у CITES дозволи;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа, гранична ветеринарска инспекција прослеђује дозволу и пропратни образац царинској служби на оверу;
- у случају да се прегледом животиње или документације утврди да **постоје нерегуларности**, животиња се привремено задржава и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- попуњава и оверава пропратне обрасце и њихове фотокопије на за то предвиђеном месту, након чега власнику враћа оригинал и пропратне обрасце дозволе.
- царинска служба прослеђује фотокопију оригинала и оверену фотокопију пропратног обрасца надлежном управном органу у РС, а једну копију задржава за сопствену евиденцију;
- у случају да се прегледом животиње или документације утврди да **постоје нерегуларности**, животиња се привремено задржава и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

**Пропратни образац CITES дозволе Републике Србије
(лично власништво/путујуће изложбе)**

 РЕПУБЛИКА СРБИЈА / REPUBLIC OF SERBIA				ДОЗВОЛА ЗА ПУТУЈУЋЕ ИЗЛОЖБЕ / Travelling Exhibition Certificate ДОЗВОЛА ЗА ПРЕКОГРАНИЧНИ ПРОМЕТ ПРИМЕРАКА У ЛИЧНОМ ВЛАСНИШТВУ / Personal ownership certificate for transboundary movement of specimens			
Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре Convention on International trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora				ПРОПРАТНИ ОБРАЗАЦ / Continuation sheet Страница / Page од / of			
Дозвола бр. / Certificate No				4. Управни орган који издаје дозволу / Issuing Management Authority			
Број сигурносне маркице / Security stamp No							
Власник примерка (име, адреса и држава регистрације) / Owner of specimen(s) (name, permanent address and country of registration)							
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		
Царинарница увоза / Customs office of import				Царинарница (поновног) извоза / Customs office of (re-)export			
Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp	Датум / Date	Потпис / Signature	Службени печат / Official stamp		

Образац CITES дозволе Републике Србије за путујуће изложбе

ОРИГИНАЛ / ORIGINAL	 РЕПУБЛИКА СРБИЈА / REPUBLIC OF SERBIA		ДОЗВОЛА ЗА ПУТУЈУЋЕ ИЗЛОЖБЕ / Travelling Exhibition Certificate	
	1. Дозвола бр. / Certificate No		2. Важи до / Valid until	
3. Подаци о власнику (име и презиме, стална адреса, држава регистрације) / Owner of specimen(s) (name, permanent address and country of registration)		4. Управни орган који издаје дозволу / Issuing Management Authority		
Потпис власника / Signature of owner				
5. Посебни услови / Special conditions:				
<p>a) Дозвола важи за вишеструко прекогранично кретање са намером приказивања јавности, у складу са чланом 17. Правилника. Власник задржава оригинал. / Valid for multiple cross-border movements and allowing the specimens to be displayed to the public in accordance with Article 17 of the Ministerial Ordinance. Owner to retain the original form.</p> <p>b) Примерци за које је издата дозвола не смеју се продавати или другачије мењати власништво осим у држави у којој је изложба регистрована. Дозвола није преносива на другог власника. Ако јединке наведене у дозволи угну, буду украдене, уништене, изгубљене, продате или слично, власник је дужан да дозволу одмах врати надлежном управном органу који је дозволу издао. / The specimen(s) covered by this certificate may not be sold or otherwise transferred in any State other than the state in which the exhibition is based and registered. This certificate is non-transferrable. If the specimen(s) dies, is stolen, destroyed, lost, sold or otherwise transferred, this certificate must be immediately returned by the owner to the issuing Management Authority.</p> <p>c) Дозвола није важећа ако уз њу није приложен пропратни образац. / This certificate is not valid unless accompanied by a continuation sheet.</p> <p>d) Ова дозвола ни на који начин не утиче на право држава да усвоје строжије мере на националном нивоу у односу на ограничења или посебне услове за примерке на дозволи, посебно за држање живих животиња. / This certificate shall in no way affect the right of States to adopt stricter domestic measures regarding restriction or conditions for the certified specimens, especially the holding/keeping of wild animals.</p>				
Ова дозвола / потврда је важећа само ако се живе животиње превозе у складу са CITES упутствима за превоз и припрему пошиљки живих дивљих животиња, или ако се ради о авио превозу, прописима о живим животињама које обавља Међународно удружење за авио превоз (IATA) / The permit / certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulations published by the International Air Transport Association (IATA)				
6. Држава увоза / Country of import		7. Сврха трансакције / Purpose of transaction		8. Број сигурносне маркице / Security stamp No
Разно / Various		Q		
9. Научни назив врсте (род и врста) и уобичајени назив врсте / Scientific name of species (genus and species) and common name of species		10. Опис примерка (укључујући ознаке, датум рођења, пол) / Description of specimen(s) (including identifying marks or numbers, age, sex)		11. Количина / Quantity
12. CITES Додатак / CITES Appendix		13. Прилог Правилника / Ministerial Ordinance Annex		14. Порекло / Source
15. Држава порекла / Country of origin		16. Дозвола бр. и датум издавања / Permit No and date of issue	17. Регистарски број изложбе / Exhibition registration number	18. Датум стицања примерка ако примерак потиче из Републике Србије / Date of acquisition of specimen originating from the Republic of Serbia
19. Потврду издао / Certificate issued by:				
Име одговорне особе / Name of issuing official		Место и датум / Place and date of issue		Потпис и печат / Signature and official stamp
20. Додатни услови / Additional conditions				
21. Овера царинске службе (види пропратни образац) / Customs endorsement (see Continuation sheet)				

ДОЗВОЛА ЗА ПУТУЈУЋЕ ИЗЛОЖБЕ

Дозвола за путујуће изложбе омогућава вишеструки прелазак границе, и користи се за живе примерке, делове и деривате заштићених врста из CITES додатка I, II и III (прилози I, II и III Правилника), који су део путујуће изложбе.

Садржај обрасца

Образац се састоји од 3 дела (оригинала и две копије) и пропратног обрасца (једне или више додатних страница, на којима царинска служба оверава сваки појединачни прелазак границе).

Коришћење

Дозвола за путујуће изложбе користи се за вишеструки прелазак границе. Дозвола је валидна само ако путујућу изложбу прати власник дозволе или његов овлашћени заступник. Ако део путујуће изложбе чине живе животиње, посебна дозвола се издаје за сваку јединку. Ако се ради о изложби живих биљака или мртвих примерака биљака и животиња, тада је саставни део дозволе и прилог са пописом и описом врста (инвентар). На прилогу се понављају поља 9–18 дозволе за путујуће изложбе.

Важење

Ова дозвола важи најдуже три године од датума издавања. Након истека важења дозволе, или ако су испуњена сва поља на пропратним обрасцима, дозвола мора бити враћена надлежном управном органу.

Шта је потребно за вишеструки прекогранични промет путујућих изложби?

За путујуће изложбе из РС:

- дозвола за путујуће изложбе – основна дозвола и пропратни обрасци, које је издао надлежни управни орган у РС.

За путујуће изложбе пореклом из других држава:

- дозвола за путујуће изложбе – основна дозвола и пропратни обрасци, које је издао надлежни управни орган друге државе,
- дозвола за путујуће изложбе – основна дозвола и пропратни обрасци, које је издао надлежни управни орган у РС.

Поступање на граничном прелазу у случају путујуће изложбе

Власник дозволе предаје оригинале основне дозволе за путујућу изложбу и пратећих образаца, и по две фотокопије основне дозволе и пропратних образаца.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- врши контролу на исти начин као и код увоза, извоза и поновног извоза осталих примерака врста из CITES додатка;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа, гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција прослеђује документацију царинској служби на оверу;
- у случају да се прегледом пошилке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошилка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- попуњава и оверава пропратне обрасце и њихове фотокопије на за то предвиђеном месту, након чега власнику враћа оригинал и пропратне обрасце дозволе;
- прослеђује фотокопију оригинала и оверену фотокопију пропратног обрасца надлежном управном органу у РС, а једну копију задржава за сопствену евиденцију;
- у случају да се прегледом пошилке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошилка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Образац оавештења о увозу Републике Србије

РЕПУБЛИКА СРБИЈА / THE REPUBLIC OF SERBIA			
ОРИГИНАЛ / ORIGINAL	1	1. Увозник / Importer	ОБАВЕШТЕЊЕ О УВОЗУ / IMPORT NOTIFICATION Permit / Certificate Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама Ministerial ordinance on transboundary movement and trade of protected species
		2. Држава увоза / Country of import	3. Датум увоза / Date of import
		4. Држава порекла / Country of origin	5. Држава (поновног) извоза / Country of (re-) export
		6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)
1	A	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix
		11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species
		6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)
	B	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix
		11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species
		6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)
C	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix	
	11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species	
	6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	8. Количина / Quantity
D	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix	
	11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species	
	6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	8. Количина / Quantity
E	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix	
	11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species	
	6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	8. Количина / Quantity
F	9. Научни назив врсте / Scientific name of species	10. CITES Додатак / CITES Appendix	
	11. Уобичајени назив врсте / Common name of species	12. Prilog Pravilnika / Ministerial Ordinance Annex of species	
	6. Опис примерка (укључујући и број документа о (поновном) извозу за врсте из Додатка III Конвенције) / Description of specimens (including (re-) export document number for CITES Appendix III species)	7. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	8. Количина / Quantity
13. За горе наведене примерке који припадају врстама наведеним у Додатку III Конвенције, прилажем потребна документа из државе (поновног) извоза. / For specimens above which are of species listed in Appendix III to CITES, I attach the necessary documents from the (re-) export country.)		14. Службени печат граничне царинске службе / Official stamp of the border customs office:	
----- Потпис увозника или његовог овлашћеног заступника / Signature of importer or his authorised representative			

ОБАВЕШТЕЊЕ О УВОЗУ

Обавештење о увозу попуњава се приликом увоза примерака заштићених врста из Прилога III и IV, као и врста из Прилога VII и VIII које нису у Прилозима I и II.

Образац обавештења о увозу попуњава увозник, на граничном прелазу. Образац се састоји од 3 спојена листа: оригинал (беле боје), копија за увозника (жуте боје) и копија за царинску службу (светлоплаве боје), на којима се подаци уписују на првом листу и пресликавају на остала два листа.

Коришћење

Штампани обрасци налазе се на граничним прелазима и увозник их попуњава приликом увоза примерака из Прилога III и IV, као и врста из Прилога VII и VIII које нису у Прилозима од I до II. Образац важи само за један увоз. Један образац може да се искористи за увоз више врста.

Важење

Не постоји рок важења обавештења о увозу. Датум увоза у РС мора да се наведе у пољу 3 обрасца.

За увоз примерака врста наведених у Прилогу III (CITES додатак III) потребни су:

- испуњен образац обавештења о увозу,
- мишљење овлашћене научне и стручне институције;
- у случају увоза примерака из државе која је наведена уз име дате врсте у Прилогу III, извозна дозвола коју је издао надлежни управни орган државе извоза;
- у случају увоза примерака из свих осталих држава осим државе која је наведена уз име дате врсте у Прилогу III, извозна дозвола, потврда о поновном извозу или потврда о пореклу, издата од стране надлежног органа државе извоза или државе поновног извоза.

За увоз примерака врста наведених у Прилогу IV, као и врста из Прилога VII и VIII које нису у Прилозима I и II, потребни су:

- испуњен образац обавештења о увозу,
- мишљење овлашћене научне и стручне институције.

Поступање

Увозник на месту уношења у РС предаје испуњен и потписан образац обавештења о увозу (оригинал, копију за увозника и копију за царинску службу), као и горе прописану пратећу документацију.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у обавештењу о увозу (у случају увоза врста из Прилога III проверава се да ли садржај пошиљке одговара садржају извозне CITES дозволе државе извоза, потврде о поновном извозу или потврде о пореклу);
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција прослеђује документацију царинској служби ради оверавања;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке од стране граничне ветеринарске, одн. фитосанитарне инспекције, оверава обавештење о увозу печатом на за то предвиђеном месту (поље 14 на обрасцу);
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Напомена: Царинска служба прослеђује оверен *оригинал* надлежном управном органу у РС, оверену *копију* за увозника враћа увознику или његовом овлашћеном заступнику, а оверену *копију* за царинску службу задржава за сопствену евиденцију.

ДОЗВОЛА ЗА ИЗВОЗ ЗАШТИЋЕНИХ ВРСТА ИЗ ПРИЛОГА VII и VIII КОЈЕ НИСУ НА CITES ДОДАЦИМА

Дозвола за извоз заштићених врста из Прилога VII и VIII (које се не налазе у Прилогу I или II), користи се за извоз примерака строго заштићених и заштићених аутохтоних врста, њихових делова и деривата. Ове врсте су заштићене прописима Републике Србије, али не и самом CITES конвенцијом.

Дозвола за извоз заштићених врста из Прилога VII и VIII (а које се не налазе у Прилогу I или II) издаје се у форми **решења на меморандуму управног органа надлежног за послове заштите природе**. На једној дозволи може бити једна или више врста.

Коришћење

Услови коришћења дозволе за извоз заштићених врста из Прилога VII и VIII (које се не налазе у Прилогу I или II), наведени су у диспозитиву решења (врсте на које се дозвола односи, количина, сврха извоза, важење дозволе, посебни услови, итд.)

Важење

Рок важења дозволе за извоз заштићених врста из Прилога VII и VIII (које се не налазе у Прилогу I или II) наведен је у диспозитиву решења.

За извоз примерака врста из Прилога VII и VIII (које се не налазе у Прилогу I или II) потребна је

- дозвола за извоз у форми решења, коју је издао управни орган надлежан за послове заштите природе у РС.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у дозволи;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција прослеђује документацију царинској служби ради оверавања;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за послове заштите природе у РС (у случају да се ради о ловној врсти, обавештава се и надлежни ловни инспектор).

Царинска служба

- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке од стране граничне ветеринарске, одн. фитосанитарне инспекције, оверава дозволу и враћа је власнику;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за послове заштите природе у РС (у случају да се ради о ловној врсти, обавештава се и надлежни ловни инспектор).

ДОЗВОЛА ЗА УВОЗ ЖИВИХ ПРИМЕРАКА АЛОХТОНИХ ВРСТА КОЈЕ СЕ НЕ НАЛАЗЕ У ПРИЛОЗИМА ПРАВИЛНИКА

Дозвола за увоз живих примерака алохтоних врста које се не налазе у прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама, користи се за увоз живих примерака алохтоних врста које нису под заштитом, у циљу контроле уношења алохтоних врста на територију Републике Србије.

Дозвола за увоз живих примерака алохтоних врста које се не налазе у прилозима Правилника издаје се у форми **решења на меморандуму управног органа надлежног за послове заштите природе**. На једној дозволи може бити једна или више врста.

Коришћење

Услови коришћења дозволе за увоз живих примерака алохтоних врста које се не налазе у прилозима Правилника наведени су у диспозитиву решења (врсте на које се дозвола односи, количина, сврха увоза, важење дозволе, посебни услови, итд.)

Важење

Рок важења дозволе за увоз живих примерака алохтоних врста које се не налазе у прилозима Правилника наведен је у диспозитиву решења.

За увоз живих примерака алохтоних врста које се не налазе у прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама потребна је

- дозвола за увоз у форми решења, коју је издао управни орган надлежан за послове заштите природе у РС.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у дозволи;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција прослеђује документацију царинској служби;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за послове заштите природе у РС.

Царинска служба

- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке од стране граничне ветеринарске, одн. фитосанитарне инспекције, оверава дозволу и враћа је власнику;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за послове заштите природе у РС.

Конвенција о међународној трговини угроженим
врстама дивље фауне и флоре
Convention on International trade in Endangered
Species of Wild Fauna and Flora

Члан VII (6) / Article VII (6)

НАУЧНИ МАТЕРИЈАЛ / Scientific material

1. Садржај: / Contents:

2. Пошиљалац (пуно име и адреса) : / From (full name and address):

3. Регистарски број : / Registration number

4. Прималац (пуно име и адреса): / To (full name and address)

5. Регистарски број: / Registration number

Етикета број: / Label number :

Овај се део враћа надлежном управном органу одмах након употребе /
This part is to be returned to the Management Authority immediately after use

Регистарски број пошиљача: / Registration number of sender

Регистарски број примаоца: / Registration number of recipient

1. Садржај: / Contents:

Етикета број: / Label number:

ЕТИКЕТА ЗА РАЗМЕНУ НАУЧНОГ МАТЕРИЈАЛА

Етикета за размену научног материјала омогућава позајмљивање, поклањање или размену, у некомерцијалне сврхе, примерака из хербаријума, осушених или на неки други начин очуваних музејских примерака биљака и животиња, живог биљног материјала и сл. између научника и научних установа које су регистроване при надлежном управном органу за CITES државе у којој се налазе. Етикета се користи и за делове и деривате заштићених врста из прилога I, II, III и IV Правилника, намењене научној истраживању.

Коришћење

Право коришћења етикете имају само научници научних установа регистрованих при надлежном управном органу за CITES, који научној установи додељује регистарски број. Списак свих регистрованих научних институција доступан је на интернет презентацији CITES секретаријата (www.cites.org/common/reg/e_si.html).

Научници регистроване научне установе попуњавају све рубрике етикете и лепе је на пошиљку. О употреби етикете обавештавају надлежни управни орган у РС, и достављају му за то предвиђен део етикете.

Царинска служба проверава

- да ли су научне установе наведене на пошиљки регистроване при надлежном управном органу државе у којој се налазе,
- да ли је сваки примерак у пошиљки наведен на етикети.

Образац потврде за промет унутар Републике Србије

РЕПУБЛИКА СРБИЈА/ REPUBLIC OF SERBIA			
1	1. Власник/ Holder	ПОТВРДА / CERTIFICATE Не користи се изван Републике Србије / Not for use outside Republic of Serbia	Бр./No.
	Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама / Ordinance on Transboundary Movement and Trade in Protected Species		
ОРИГИНАЛ / ORIGINAL	2. Прописана локација за живе, из дивљине узете примерке врста из Прилога I и VIII / Authorized location for live specimens of Annex I and VIII species	3. Надлежни управни орган / Issuing management authority	
	4. Опис примерка (укључујући ознаке, пол, датум рођења за живе животиње) / Description of specimen (incl. marks, sex, date of birth for live animals)	5. Нето маса (kg) / Net mass (kg)	6. Количина / Quantity
1		7. CITES Додатак / CITES Appendix	8. Прилог Правилника / Ordinance Annex
		9. Порекло / Source	
		10. Држава порекла / Country of origin	
		11. Дозвола бр. / Permit No	12. Датум издавања / Date of issue
16. Научни назив врсте / Scientific name of species		13. Држава увоза / Country of import	
17. Уобичајени назив врсте / Common name of species		14. Потврда бр. / Permit No	15. Датум издавања / Date of issue
18. Овим се потврђује да су горе описани примерци / It is hereby certified that the specimens above:			
1. ☐ узети из дивљине у складу са прописима који уређују област заштите природе / were taken from the wild in accordance with the legislation in force 2. ☐ напуштени или одбегли примерци који су враћени у складу са прописима који уређују поступање са напуштеним или одбеглим животињама / are abandoned or escaped specimens that were recovered in accordance with legislation 3. ☐ у заточеништву рођени и одрасли путем вештачког размножавања / are captive born and bred or artificially propagated specimens 4. ☐ набављени или унети у Републику Србију у складу са одредбама Правилника / were acquired or introduced into the Republic of Serbia in compliance with the provisions of the Ordinance 5. ☐ набављени или унети у Републику Србију у складу са прописима из области заштите природе пре ступања на снагу Правилника / were acquired or introduced into the Republic of Serbia in compliance with the legislation regulating nature protection before the Ordinance entered into force 6. ☐ набављени или унети у Републику Србију пре 28.05.2002. године у складу са одредбама Конвенције / were acquired or introduced into the Republic of Serbia before CITES entered into force on 28.05.2002 7. ☐ стечени у сврхе неопходне за напредак науке/ угај или оплодњу у истраживачке или образовне или друге сврхе које нису штетне / are to be used for advancement of science / breeding or propagation / research or education or other non-detrimental purposes			
19. Овај документ се издаје у сврху: / This document is issued for the purpose of:			
1. ☐ потврде да је примерак који се (поново) извози набављен у складу са важећим прописима који уређују област заштите природе / confirming that a specimen to be (re-) exported has been acquired in accordance with legislation in force on the protection of the species in question 2. ☐ изузећа примерка из Прилога I и Прилога VII од забрана које се односе на комерцијалне активности наведене у члану 24. ставу 1. / exempting Annex I and VII specimens from the prohibitions relating to commercial activities listed in Article 24 Paragraph 1 of the Ordinance 3. ☐ одобрења премештаја живих примерака из Прилога I и Прилога VII унутар Републике Србије са локације наведене у увозној дозволи или некој потврди, на нову локацију / authorizing the movement within the Republic of Serbia of live Annex I and VII specimens from the location indicated in the import permit or in any certificate			
20. Посебни услови / Special conditions			
☐ Потврда важи само за власника који је наведен у пољу 1. / Certificate valid only for the holder named in box 1			
Име одговорне особе / Name of issuing official		Место и датум / Place and date of issue	
		Потпис и печат / Signature and official stamp	

ПОТВРДА (НЕ КОРИСТИ СЕ ИЗВАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ)

Потврда се издаје као доказ да се примерци одређених заштићених врста из прилога Правилника налазе у законитом власништву, да су испуњени услови да се њима тргује у складу са законом или да се живи примерци законито премештају са једне на другу локацију унутар РС.

Потврда служи да омогући једну или више од следећих радњи: продају, куповину, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, коришћење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају или превоз ради продаје, најам и размену примерака одређених заштићених врста из прилога Правилника, ако су испуњени прописани услови.

Исто тако, ова потврда омогућава законито премештање живих примерака врста наведених у прилозима I и VII Правилника унутар РС, са места назначеног у увозној дозволи или у потврди. Потврда се састоји од 2 дела: *оригинала* (жуте боје, са заштитом) и *копије за управни орган* (ружичасте боје).

Коришћење

Потврда за трговину и премештање унутар РС користи се као доказ о законитом пореклу примерака одређених заштићених врста из прилога Правилника.

ПОТВРДА ВАЖИ САМО УНУТАР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И НЕ МОЖЕ СЕ КОРИСТИТИ ЗА ПРЕКОГРАНИЧНИ ПРОМЕТ.

Оваква потврда постоји и у Европској унији (*EU Certificate*), али она важи само унутар територије Европске уније и не сме се користити за прекогранични промет изван ЕУ.

ТРАНЗИТ

За транзит примерака врста из CITES додатака I и II (Прилога I и II) кроз РС, потребно је ставити на увид важећу **извозну CITES дозволу или CITES потврду за поновни извоз**, коју је издао надлежни управни орган за CITES државе извоза или поновног извоза, из које је видљиво коначно одредиште пошиљке.

Гранична ветеринарска инспекција или гранична фитосанитарна инспекција

- проверава да ли садржај пошиљке одговара подацима наведеним у CITES дозволи;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке, гранична ветеринарска, одн. фитосанитарна инспекција прослеђује документацију царинској служби;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Царинска служба

- проверава да ли пошиљку прате одговарајуће CITES дозволе,
- проверава валидност и садржај CITES дозвола;
- у случају да је све регуларно, након извршеног прегледа пошиљке од стране граничне ветеринарске, одн. фитосанитарне инспекције, оверава дозволу на за то предвиђеном месту;
- у случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да **постоје нерегуларности**, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

ОГРАНИЧЕЊА И ЗАБРАНЕ ПРИ УВОЗУ

Увоз примерака врста из **прилога VI** Правилника о прекограничном промету и трговини је **забрањен**.

У случају да се прегледом пошиљке или документације утврди да се ради о примерцима из Прилога VI, пошиљка се зауставља и о томе се обавештава инспектор за заштиту животне средине, као и надлежни управни орган за CITES у РС.

Такође није дозвољен увоз у комерцијалне сврхе коже, кожних прерађевина и других производа пореклом од примерака врста из прилога IX Правилника без посебне дозволе Министарства, која се издаје у виду решења.

ИЗУЗЕЦИ ПРИ УВОЗУ, ИЗВОЗУ И ПОНОВНОМ ИЗВОЗУ

Није потребна CITES дозвола за увоз, извоз или поновни извоз следеће количине, одн. броја **мртвих примерака** врста из прилога II Правилника, њихових делова или деривата (по особи):

- највише 125 g кавијара јесетри (*Acipenseriformes*);
- највише 3 комада удараљки од кактуса (*Cactaceae*), тзв. „rainstick“;
- највише 4 мртва, обрађена примерка крокодила (*Crocodylia*), осим меса и ловачких трофеја;
- највише 3 љуштуре пужа врсте *Strombus gigas*;
- највише 4 мртва морска коњића (*Hippocampus spp.*);
- највише 3 примерка џиновских шкољки (*Tridacnidae*) до 3 kg укупне тежине (3 целе или 6 одговарајућих половина љуштуре) по особи.

■ Паковање кавијара (*Acipenseriformes spp.*)

■ Удараљке од кактуса „rainstick“

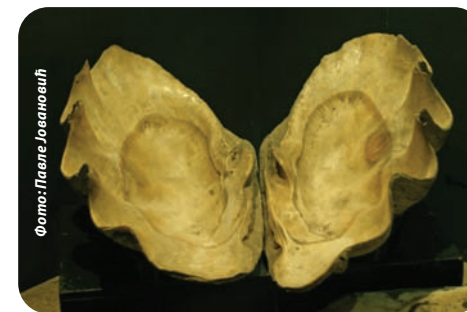
■ Кајиш од коже крокодила

■ Љуштура пужа (*Strombus gigas*)

■ Морски коњићи (*Hippocampus spp.*)

■ Џиновска шкољка (*Tridacna gigas*)

ИЗУЗЕЋА ВЕЗАНА ЗА МРТВЕ ПРИМЕРКЕ, ДЕЛОВЕ И ДЕРИВАТЕ КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ЛИЧНЕ ИЛИ КУЋНЕ СТВАРИ

Изузећа се НЕ ОДНОСЕ на:

- живе примерке врста из прилога I до IX Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама,
- мртве примерке, делове и деривате који представљају личне и кућне ствари, а користе се за остварење комерцијалне добити,
- мртве примерке, делове и деривате врста наведених у **Прилогу I**, а који представљају личне или кућне ствари, и **први пут** се увозе/уносе у РС или ивозе/износе из РС.

ПРВИ УВОЗ

Код **ПРВОГ** увоза у РС **мртвих примерака, делова и деривата** који представљају **личне или кућне ствари**:

- **НЕ ПОСТОЈИ** изузеће за врсте из **Прилога I**, тако да је неопходно поднети оригинале увозне CITES и извозне CITES дозволе или CITES потврде о поновном извозу.
- За врсте из Прилога II и III потребно је приложити само оригинал извозне CITES дозволе и *копију за власника* извозне CITES дозволе или CITES потврде о поновном извозу, издату од стране надлежног органа државе извоза. (Царинска служба оверава и прослеђује управном органу за CITES у РС оригинал извозне CITES дозволе или CITES потврде о поновном извозу, а власнику враћа печатом оверену копију исте).
- За врсте из Прилога IV, као и за врсте из Прилога VII и VIII које се не налазе у Прилозима I и II, потребно је предати попуњено обавештење о увозу.

ПОНОВНИ УВОЗ

Лице које има пребивалиште у РС, и које поновно увози/уноси у РС **мртве примерке, делове и деривате** врста наведених у Прилогу I или II, који представљају **личне и/или кућне ствари**, дужно је да царинској служби стави на увид:

- *копију за власника* раније употребљене увозне CITES или извозне CITES дозволе РС оверене од стране царинске службе, или
- *копију за власника* извозне CITES дозволе или CITES потврде о поновном извозу државе извоза коришћену код првог уласка у РС, или
- доказ да су примерци законито набављени у РС.

Ако се ради о поновном увозу/уношењу **личних и/или кућних ствари** у РС, које представљају **мртве примерке, делове и деривате** примерака врста из Прилога III и IV, као и врста из Прилога VII и VIII које нису у Прилозима од I до III, довољно је приложити оверену *копију за власника* обавештења о увозу које је коришћено приликом првог увоза.

Под **мртвим примерцима** подразумевају се и ловачки трофеји ако су:

- саставни део личног пртљага путника који долазе из иностранства, или
- саставни део личне имовине физичког лица које мења боравак у иностранству за боравак у Републици Србији, или
- ловачки трофеји одстрелени у иностранству, а увозе се накнадно.

ПОНОВНИ ИЗВОЗ

Лице које има пребивалиште у РС, и које поновно извози/износи **мртве примерке, делове и деривате** који потичу од примерака врста наведених у Прилозима I, II и III, и представљају **личне и/или кућне ствари**, није дужно да стави на увид царинској служби потврду о поновном извозу РС ако приложи:

- оверену *копију за власника* увозне или извозне дозволе РС, или
- оверену *копију за власника* раније употребљене увозне дозволе РС за врсте из прилога I Правилника, или
- оверену *копију за власника* извозне дозволе или потврде о поновном извозу коришћене код првог уласка у РС, оверену од стране царинске службе, или
- доказ да су примерци законито набављени у Републици Србији.

Под **мртвим примерцима** подразумевају се и ловачки трофеји ако су:

- саставни део личног пртљага путника који путује у иностранство, или
- саставни део личне имовине физичког лица које мења боравак у Републици Србији за боравак у иностранству.

ТРАНСПОРТ ЖИВИХ ПРИМЕРАКА

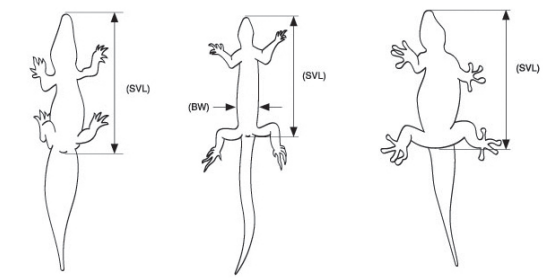
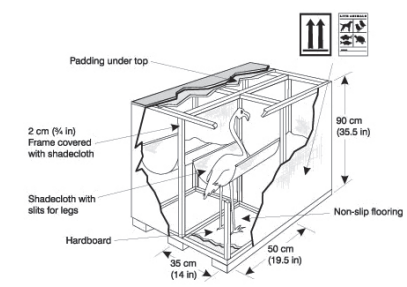
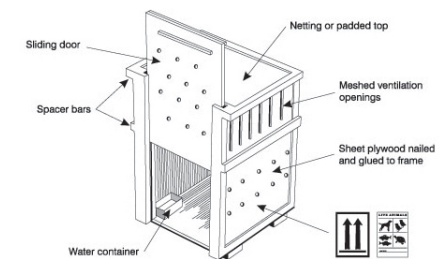
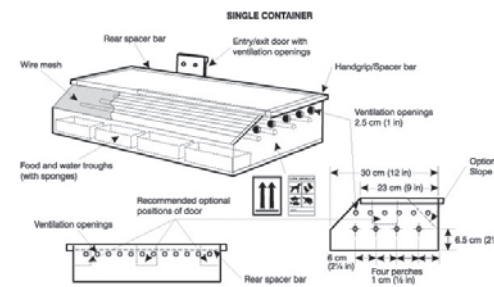
При увозу, извозу, уносу, износу и транзиту, живе животиње морају се превозити и чувати на начин којим се ни најмање не озлеђује или оштеђује њихово здравље или се са њима нехумано поступа, у складу с посебним прописима - Члан 94. Закона о заштити природе.

Стандарди за ваздушни транспорт живих животиња Међународне асоцијације за ваздушни превоз (IATA – International Air Transport Association, Live Animals Regulations – LAR)

IATA LAR прописују минималне неопходне услове за међународни транспорт живих животиња и наводе мере које авио-компаније, шпедитери и особље задужено за добробит животиња морају предузети у току транспорта живих животиња (на земљи и у ваздуху). Прописани услови обухватају: димензије и материјал за конструкцију контејнера за транспорт, начин вентилације, безбедност контејнера, потребе везане за здравствено стање и добробит животиња, потребе за водом и храном, број животиња по контејнеру, обележавање пошиљака и слично.

Авио-транспорт живих животиња мора бити у складу са IATA LAR стандардима. Испуњавање ове обавезе је неопходно у Србији, на нивоу Европске уније, на федералном нивоу у САД, као и у многим другим државама. У јуну 2007. године државе потписнице CITES конвенције донеле су Резолуцију 10.21 (Rev. CoP14) о транспорту живих примерака животиња, којом се владе држава потписница позивају да у националне прописе интегришу светске стандарде за ваздушни транспорт живих животиња, прописане од стране Међународне асоцијације за ваздушни превоз. CITES конвенција и Светска организација за здравље животиња (World Organisation for Animal Health – OIE) званично препознају IATA LAR као светске стандарде за ваздушни транспорт живих животиња.

IATA LAR се ажурирају сваке године, а издања су доступна у штампаној и електронској верзији, на енглеском, француском и шпанском језику.

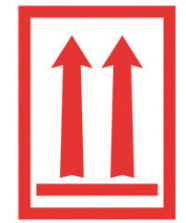
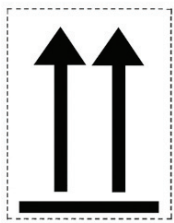
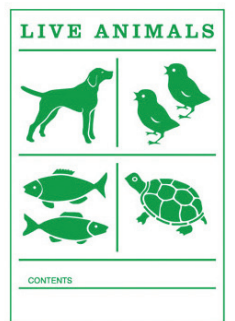

Примери из IATA - Live Animal Regulations (LAR) manual 2010

Упутство за транспорт живих примерака врста под заштитом CITES конвенције

Упутство које је претходило IATA LAR намењено је за особље авио-компанија, бродова, као и свим другим особама које могу бити укључене у руковање и праћење живих животиња током транспорта. Упутство садржи савете (који покривају различите аспекте заштите животиња) за превознике, инструкције за организацију превоза и део посвећен изради контејнера за превоз дивљих животиња.

НАПОМЕНА: „Дозвола/потврда је важећа само ако се живе животиње превозе у складу са CITES упутством за припрему и превоз пошиљака живих дивљих животиња, или, ако се ради о авионском превозу, са прописима о живим животињама које је објавило Међународно удружење авио-превозника (IATA)“

ИЛЕГАЛНА ТРГОВИНА И КРИЈУМЧАРЕЊЕ

Захваљујући брзом развоју комуникационе и транспортне мреже, трговина дивљим врстама, чак и из најудаљенијих крајева планете, постала је једноставнија и врло профитабилна делатност. Неконтролисано и прекомерно коришћење дивљих врста животиња и биљака друга је по реду претња за њихов опстанак у природи, одмах после уништавања станишта. Сваке године око 25.000 примата, 3 милиона птица, 10 милиона кожа рептила и преко 500 милиона тропских риба, купује се или продаје широм света. Ове цифре представљају статистички податак само за легални део трговине.

На жалост, илегална трговина заштићеним врстама дивље флоре и фауне такође је врло распрострањена појава. По проценама Интерпола, годишња вредност илегалне трговине дивљим врстама на глобалном нивоу износи између 7 и 10 милијарди америчких долара, што је сврстава на друго место у категорији криминалних активности на основу профитабилности, одмах иза трговине дрогом.

Главна подручја из којих се дивљим животињама или деловима њихових тела снабдева нелегално светско тржиште јесу подсахарска Африка и југоисточна Азија. Више фактора утиче на појаву илегалне трговине заштићеним врстама у овим зонама: распрострањеност великог броја ретких и заштићених врста у овим подручјима, недовољна опремљеност надзорних органа, слаба контрола граница и општа лоша економска ситуација.

Са друге стране, највећи број потрошача, тј. највећа потражња за примерцима дивље флоре и фауне нелегалног порекла постоји у САД, Европској унији и Кини. Најуноснији видови илегалне трговине дивљим животињама, њиховим деловима и дериватима су шверц слоноваче, носороговог рога, костију тигра, вуне ћиру антилопе, медвеђе жучи, живих примерака егзотичних птица и гмизаваца. Уопштено говорећи, потражња за ретким биљним и животињским врстама своди се на три категорије: за потребе традиционалне азијске медицине (ТАМ), као комерцијални производи и као егзотични кућни љубимци.

У Кини постоји велика потражња за сировим састојцима пореклом од заштићених врста неопходним за припрему препарата ТАМ-е, до те мере да су купци спремни да плате по неколико хиљада долара за један рог носорога или за боцу вина која садржи тигрову кост.

Потражња за комерцијалним производима који представљају делове тела дивљих (и често заштићених) врста постоји вековима, а сакупљање и трговина тим производима одавно се третира као нелегална активност. Међутим, и данас постоји потражња за, нпр. резбареним кљовама слона или шатуш шаловима од вуне ћиру антилопе, који достижу изузетно високе цене. Због реткости и природе таквих производа, Сједињене Америчке Државе и Европска унија представљају главна тржишта. Исто важи и за илегалну трговину егзотичним кућним љубимцима. Тропске птице, гмизаваци и примати су веома тражени од стране колекционара и особа које прижељују јединствене кућне љубимце, док су трговци дивљим животињама увек спремни да им исте набаве незаконитим путем. Такође, илегална трговина заштићеним врстама путем интернета је у порасту, и то представља посебан изазов за надзорне органе јер отвара нова тржишта.

Илегална трговина дивљим животињама је процес који подразумева оперативно организовање већег броја људи. Први у ланцу су ловокрадице, које се регрутују, обучавају, плаћају и снабдевају неопходним средствима у зависности од тога да ли се траже живи или мртви примерци. Кријумчарење робе од државе порекла до државе коначног одређишта често подразумева вишеструки прелазак државних граница. Због тога кријумчарење представља веома сложен и дуготрајан процес који захтева одређено искуство, знање и финансијска средства.

Кријумчари зато често прибегавају подмићивању званичника и службеника, као и сарадњи са организованим криминалним групама зарад коришћења већ успостављених путева за кријумчарење дроге, оружја и људи.

Када кријумчарени примерци дивље флоре и фауне стигну до крајњег одређишта, њихова вредност је вишеструко већа него у држави порекла и криминалцима доноси огроман профит, који "оправдава" ризике и трошкове у вези са илегалном трговином. Као и код других облика организованог криминала, највећи део профита иде појединцима из криминалних организација иза сцене, док појединци директно укључени у ланац кријумчарења – од криволоваца до шверцера који преносе робу – добијају знатно мањи проценат од укупног новца.

Као и код сваке друге врсте трговине, потражња је подстакнута захтевима и жељама људи да поседују примерке одређених дивљих врста. Врло често се дешава да су популације врста које се набуу у илегалној трговини веома угрожене у природи. Правило „што је ређе, то је и скупље“ важи и за примерке врста флоре и фауне, и због тога се често за поједине примерке издвајају огромне своте новца, што криминалним организацијама даје довољно јак мотив да се баве илегалном трговином заштићеним врстама биљака и животиња.

Илегалан прекогранични промет заштићених врста најчешће се одвија из два разлога. Први, много ређи случај, јесте неупућеност физичког лица у националне и међународне прописе (нпр. туристи по повратку са егзотичног путовања, са сувенирима направљеним од делова заштићених врста). Непознавање прописа не може бити оправдање, тако да након прве изречене новчане или затворске казне, преступник највероватније више неће починити исти прекршај или кривично дело. Много већа и проблематичнија категорија су професионални трговци, колекционари, сакупљачи и шверцери, који представљају групу људи која врло често прибегава кријумчарењу.

Два најјача мотива за кријумчарење дивљих врста су новац и колекционарство. У већини случајева профит је огроман, док је ризик од откривања кријумчарења знатно мањи него код дроге, због честог непостојања адекватног капацитета надзорних органа за борбу против ове врсте криминала. Ово поглавље такође указује на чињеницу да се кријумчари користе најразличитијим методама у шверцу дивљих врста животиња и биљака, од преношења живих птица у посебним преградама у доњем вешу, до слања отровних животиња у поштанским пошиљкама.

Важно је напоменути да већина живих животиња које се кријумчаре угине у току транспорта.

Фото: French Customs

■ **Несвакидашњи случај покушаја кријумчарења птица (Француска Гвајана)**

Фото: B. Stefanov (Shutterstock)

ПРИМЕРИ ЗАПЛЕНА

У тексту и фотографијама који следе, наведен је одређен број примера заплена, покушаја кријумчарења, санкционисања, као и случајеви илегалне трговине унутар држава. Осим неколико изузетака, великим делом су наведени само примери заплена из европских држава (за додатне примере видети публикације наведене у делу *Референце*).

НЕМАЧКА

У Минхену, 1. јула 1996. године, истраживачка агенција царине је одузела већи број корњача које се налазе у додацима CITES конвенције од два немачка држављанина који су долазили из тадашње Југославије. Заплењено је 88 шумских корњача (*Testudo hermanni*) и 122 грчке корњаче (*Testudo graeca*), као и 118 барских корњача (*Emys orbicularis*), које су незаконито сакупљене у дивљини. Животиње су биле прикривене у осам путничких торби. Један од два осумњичена је признао да је шверцовао заштићене врсте корњача још од 1991. године, користећи исти метод. На основу тврдњи овог појединца, процењено је да је од 1991. године најмање 3.000 корњача прошверцовано у Немачку само од стране ове особе, и да су животиње накнадно препродаване физичким лицима као кућни љубимци.

Фото: Florian Klotz (Shutterstock)

■ *Testudo graeca*

У Минхену, 31. јула 1996. године, истраживачка агенција царине конфисковала је још једну велику испоруку гмизаваца који се налазе у CITES Додацима. Овог пута у питању су биле три копнене корњаче врсте *Geochelone radiata*, 282 примерка *Testudo horsfieldii*, 30 шумских корњача (*Testudo hermanni*), 22 грчке корњаче (*Testudo graeca*), 5 примерака *Geochelone elegans*, 48 бурманских питона (*Python molurus*), 20 боа (*Boa constrictor*) и 14 боа дугиних боја (*Epicrates cenchria*). Животиње су у Немачку прокријумчариле четири држављанина Словачке који су намеравали да их продају трговцима рептилима или приватним колекционарима. Корњаче, за које се верује да су узете директно из природе, као и остали гмизавци (непознатог порекла) смештени су у овлашћена прихватишта у Немачкој.

Фото: Павел Лопатин

■ *Geochelone elegans*

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Царина је 15. јула 1996. године код британског држављанина који се враћао из Панама у пластичним цевима у коферу пронашла 373 отровне јужноамеричке жабе врста *Dendrobates pumilio* и *Dendrobates auratus*. Поред жаба, откривено је и 5 скорпија врсте *Centroides* sp. и седам паука. Панама забрањује извоз својих аутохтоних дивљих врста животиња. Већина заплених жаба које су сакупљене из природе смештене су у зоолошким институцијама у Великој Британији и САД. Након овог случаја, уследио је низ претреса објеката на југу Енглеске, током којих је заплењено још јужноамеричких отровних жаба.

Фото: Chris Martin Bahr (WWF Canon)

■ *Dendrobates auratus*

ФРАНЦУСКА

Цариници су 8. јануара 1997. године на аеродрому Шарл де Гол привели девет сиријских држављана који су поседовали 53 примерка птица пореклом из Обале слоноваче, које су намеравали да продају у Сирији. Заплењено је: 42 жако папагаја (*Psittacus erithacus*), 1 папагај врсте *Poicephalus meyeri*, 8 папагаја врсте *Poicephalus senegalus* и 2 папагаја врсте *Psittacula krameri*. Следећег дана, цариници у Жиронди су запленили 97 примерака папагаја врсте *Poicephalus senegalus*, откривених у колима португалског држављанина.

ИТАЛИЈА

Шумарска полиција (Corpo Forestale dello Stato), 21. маја 1997. године, на римском аеродрому је туристи из Венецуеле одузела живог младунца мајмуна врсте *Alouatta seniculus*. Младунац стар два месеца у тренутку заплена је био под стресом и са повредама нанетим током претходног боравка у заточеништву. Након заплена мајмун је збринут у римском зоолошком врту.

НЕМАЧКА

Цариници у Нирнбергу су 18. априла 1997. године запленили гмизавце које је кријумчарио немачки држављанин по доласку из Чешке. Заплењени су следећи примерци: 8 варана врсте *Varanus jobiensis*, 14 варана врсте *V. prasinus*, 5 варана врсте *V. timorensis*, 47 питона врсте *Morelia viridis*. Заплењени примерци су смештени у прихватилишта за дивље животиње.

■ *Morelia viridis*

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Британски држављанин из места Сенди у Бедфордширу је у априлу 1997. године осуђен на осам месеци затвора након што је суд утврдио да је крив и да се бавио нелегалним држањем и продајом морских соколова (*Falco eleonora*). Доказано је да су птице још као јаја узете из дивљине, у Мајорци 1994. и 1995. године, и да су прокријумчарене у Велику Британију, где су се излегле. Полиција је одузела шест младих птица из куће оптуженог, уз помоћ запослених из организације *Royal Society for the Protection of Birds*, који су уочили оглас где су ове птице нуђене на продају. Додатних осам птица, узетих из дивљине као јаја 1994. године, а које су накнадно продате соколарима са лажном декларацијом да су из контролисаниог узгоја у заточеништву, такође су лоциране и одузете. Одређен број ових младих птица је враћен на Мајорку, где су пуштене у природу.

■ *Falco eleonora*

ХОЛАНДИЈА

У Утрехту, 26. марта 1998. године, један кинески држављанин и фирма *Chinese Medical Centre*, проглашени су кривим за нелегалну трговину производима чија паковања тврде да садрже састојке пореклом од заштићених врста. Кинески држављанин је кажњен тромесечном затворском казном и новчаном казном од 10.000 HFL (5.000 \$), док је фирма кажњена новчаном казном од 80.000 HFL (40.000 \$). Оптужба је уследила након претреса објеката фирме у фебруару 1996. године, након што је била предмет истраге TRAFFIC-а. Заплењено је осам шлепера препарата традиционалне кинеске медицине. Део паковања је као састојке наводио следеће деривате: тигрову кост (*Panthera tigris*), рог носорога, медвеђу жуч, мошус јелена врсте *Moschus* sp., рог сајга антилопе (*Saiga tatarica*) и љуске панголина (*Manis* sp.). Већина ових навода је потврђена форензичким испитивањем, које је организовао TRAFFIC.

■ Паковања лекова традиционалне азијске медицине

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Након опширне истраге, 2. априла 1998. године, заплењене су три јединке једне од најређих врста птица на свету, папагаји *Anodorhynchus leari*, из три куће у Јоркширу. Ови папагаји су били део пошиљке већег броја јаја и птица које су прокријумчарене у Велику Британију из Јужне Америке, Аустралије и Малезије. За ову врсту се веровало да је ишчезла у природи, све до 1978. године, када је у североисточном Бразилу откривено мање од 100 парова. У овој акцији заплењене су и јединке палма-какадуа (*Probosciger aterrimus*), и какадуа врста *Calyptorhynchus funereus* и *Calyptorhynchus banksii*. Ухапшене су три особе.

■ *Probosciger aterrimus*

■ *Calyptorhynchus banksii*

ФРАНЦУСКА

На аеродрому Шарл де Гол, 21. октобра 1998. године, цариници су запленили 576 килограма слоноваче у пртљагу севернокорејског дипломате. Цариницима је било сумњиво то што једна особа путује са 20 кофера. Након провере, слоновача је пронађена у свим коферима; део су чиниле читаве кљове, а део 92 предмета од слоноваче. Дипломата је био у транзиту из Дуале (Камерун) ка Пекингу, и није путово под дипломатским статусом. Ипак, јавни тужилац је одлучио да се човек не хапси, али да се слоновача заплени.

■ Кљове слона у пртљагу

Фото: Wil Luijff (WWF-Cannon)

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Цариници на лондонском аеродрому су 26. јуна 1998. године зауставили пошिल्ку коју су чиниле следеће врсте какадуа: 63 јединке *Cacatua alba*, 3 јединке *Cacatua sulphurea citrinocristata* и 10 јединки *Cacatua sulphurea*. Пошिल्ка птица је била на путу из Сингапура ка Мексику. Датуми на пратећим CITES сертификатима за поновни извоз ових птица, на којима је Индонезија наведена као земља порекла, варирали су од 1985. до 1993. године, што је било врло сумњиво за дату пошिल्ку. Ветеринарским прегледом птица утврђена је њихова старост, и првобитне сумње су потврђене, јер су птице биле знатно млађе од онога што је наведено у документацији. Царина је коначно запленила птице 9. септембра, кад су дозволе званично поништене због неистинитог садржаја. Све птице су по доласку имале пситакозу и лечене су у царинском прихватилишту за птице. Какадуи су смештени у неколико прихватилишта са програмима за размножавање угрожених врста у заточеништву.

У Шкотској, 28. јануара 1999. године, холандски држављанин је оптужен за кршење националних прописа и CITES конвенције након нуђења на продају 16 младих сивих соколова (*Falco peregrinus*). Истрага је почела након што је наведени холандски држављанин послао одређени број писама узгајивачима сивих соколова у Великој Британији тражећи младунце сивог сокола из дивљине. Један од шкотских соколара који је добио поменуто писмо обавестио је државне органе. Након саветовања са полицијом, представник организације за заштиту птица (RSPB) ступио је у контакт са осумњиченим и уговорио састанак ради продаје младунаца сивог сокола из дивљине. Холандски држављанин и још две особе ухапшени су 24. маја 1998. године, када су дошли на место договорено са лажним продавцем сивих соколова и инспектором који се представио као чувар заштићеног подручја. Заплењено је 4.000 £ које је оптужени имао са собом и два аутомобила. На суду је холандски држављанин признао кривицу и кажњен је са 2.000 £, док је суд наредио да му се одузму и два аутомобила и 4.000 £, иако су се друга два оптужена лица жалила да је новац њихов и да не би требало да се одузме. Ово је први успешан случај спровођења санкционих мера националног законодавства из области међународне трговине заштићеним врстама у Шкотској.

У периоду од јула 1999. године до јануара 2000. године, CITES јединице су на лондонским аеродромима Хитроу и Гатвик од путника заплениле укупно 220 килограма кавијара од јесетровки. Три главне земље одакле су путници доносили кавијар су Иран, Руска Федерација и Дубаи. Највећа количина заплењена приликом провере једне особе износила је 179 килограма.

НЕМАЧКА

У највећој заплени паука у Немачкој, 24. септембра 1999. године, цариници су ухапсили француску држављанку када је покушала да прокријумчари 1.221 јединку тарантуле из Мексика. Врсте тарантула које су заплењене су *Brachypelma smithi*, *Brachypelma auratum* и *Brachypelma boehmei*. Угинуло је 112 женки, од којих је већина носила оплођена јаја. Кријумчарење је покушано коришћењем 34 пластичне посуде унутар веће картонске кутије у једном коферу. Француска држављанка је оптужена за кршење националног закона који је везан за Уредбу Савета бр. 338/97. Од јула 1999. године, француска царина је открила одређен број поштанских пошिल्ки са истим врстама тарантула у близини Лиона.

■ *Brachypelma smithi*

Фото: D. Kucharski & K. Kucharska (Shutterstock)

ШПАНИЈА

Након истраге спроведене од стране TRAFFIC Europe у септембру 1999. године у Марбелји, власти су у децембру из бутика високе моде заплениле 9 шатуш шалова, који се праве од вуне ћиру антилопе (*Pantholops hodgsonii*). Власник радње је кривично гоњен и кажњен новчаном казном од 2.025.000 пезета (15.000 \$).

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Средином априла 2000. године, британски држављанин је проглашен кривим за илегалан увоз 3 папагаја врсте *Anodorhynchus leari* и 6 папагаја врсте *Primolius couloni* у фебруару 1997. и марту 1998. године (видети пример из априла 1998. године). Оптужени узгајивач птица осуђен је на две и по године затвора, и наложено му је да плати 5.000 £. Жалба оптуженог је одбачена, као и сви аргументи одбране.

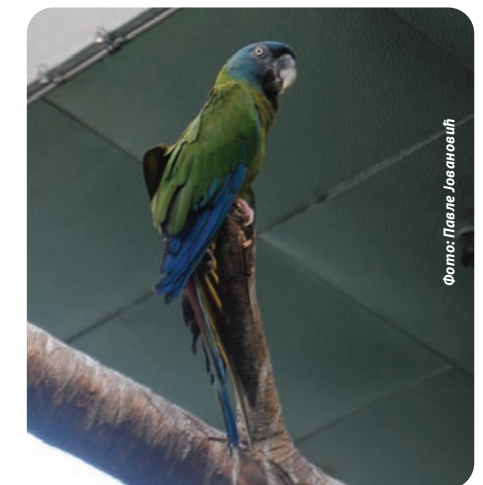
■ *Pantholops hodgsonii* - главе ћиру антилопа

Фото: Xi Zhihong (WWF)

■ *Anodorhynchus hyacinthinus*

Фото: loifoc9 (Shutterstock)

■ *Primolius couloni*

Фото: Павел Лосановић

НЕМАЧКА

У јануару 2001. године, немачки држављанин је осуђен на укупно три године затвора због 15 случајева кријумчарења и покушаја кријумчарења живих примерака заштићених врста за потребе зоолошких вртова. Заједничке истраге царине и полиције почеле су кад је на адресу организације TRAFFIC грешком стигао допис у коме је била понуда за продају CITES-врста. Првобитно, подигнута је оптужница против четири немачка и једног руског држављанина за 41 случај кријумчарења и кријумчарења у покушају, као и за формирање криминалне организације, на основу члана 129. немачког кривичног закона. Неке од врста, које су биле предмет кријумчарења у 25 држава, јесу: орангутани (*Pongo pygmaeus*), јавански гибони (*Hylobates moloch*), комодо змајеви (*Varanus komodoensis*), црвеноглави ждралови (*Grus japonensis*), арапски орикс (*Oryx leucorox*), азијски слоновии (*Elephas maximus*) и дугорепе сове (*Strix uralensis*). Ипак, суд у Франкфурту није гонио оптужене по тачки оптужбе за формирање криминалне организације, већ се, због једноставније процедуре процесуирања, фокусирао на 15 случајева кријумчарења и покушаја кријумчарења. Остали осумњичени су пуштени на слободу након периода од неколико дана до неколико месеци у притвору. Две особе су кажњене новчаном казном. У Немачкој се за шверц дивљих животиња може изрећи затворска казна до пет година и новчана казна до 100.000 немачких марака (око 46.000 \$).

ИТАЛИЈА

У марту 2001. године, око 8.000 примерака препарираних и живих птица заплењено је током претреса кућа узгајивача и трговаца дивљим животињама. Врсте заплењене у овој акцији су: сиви соко (*Falco peregrinus*), сури орао (*Aquila chrysaetos*), велика ушара (*Bubo bubo*), белоглави суп (*Gyps fulvus*), црвена луња (*Milvus milvus*), мишар (*Buteo buteo*), као и папагаји, роде, чапље и хиљаде птица певачица. Ова велика заплена била је резултат једногодишње истраге, у којој су сарађивале шумарска полиција (Corpo Forestale dello Stato) задужена за област регије Венето и финансијска полиција.

■ *Pongo pygmaeus*

■ *Gyps fulvus*

ПОЉСКА

Цариници су 4. јуна 2001. године на аеродрому у Варшави запленили 649 живих примерака грчких корњача (*Testudo graeca*) и корњача врсте *Testudo kleinmanni*, као и осам јако папагаја (*Psittacus erithacus*), од два литванска држављанина која су допутовала из Сирије. Животиње су биле транспортоване у малим кавезима обмотаним пластичним кесама и прикриваним у ручном пртљагу. Литвански држављани нису поседовали неопходне CITES дозволе, и забрањен им је улаз у Пољску на две године, а корњаче су смештене у варшавски зоолошки врт.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Царинска CITES јединица је у марту 2001. године на аеродрому Хитроу одузела 710 корњача врсте *Testudo horsfieldii*, које су откривене у три кофера руског држављанина на путу ка Тунису. Руски држављанин је ухапшен због непоседовања одговарајућих CITES дозвола и због непоштовања IATA стандарда за транспорт живих животиња.

РУСИЈА

Агенти службе безбедности су 28. априла 2002. године направили заседу и зауставили џип у покушају да пређе границу са Кином близу округа Погранични у Приморском Крају, и одузели 18 младунаца азијског црног медведа (*Ursus thibetanus*). Младунци медведа су били омамљени, завијени у саргију и прикривени у кутијама са јабукама. Један од младунаца је угинуо од прекомерне дозе седатива. Возач и командант граничне предстраже који је одговоран за дато подручје су приведени. Младунци су били намењени за продају фарми у Кини која се бави вађењем медвеђе жучи за потребе традиционалне медицине. После заплене младунци су прослеђени у рехабилитациони центар, након чега су пуштени у природу.

■ *Testudo horsfieldii*

■ *Ursus thibetanus*

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

У Ајлврту је, 18. јануара 2002. године, изречена до тада најстрожа казна за илегалну трговину заштићеним врстама дивљих животиња у Великој Британији. Британски држављанин је осуђен на шест и по година затвора због кријумчарења, незаконитог држања и трговине ретким птицама. Ухапшен је на аеродрому Хитроу, 25. јула 2000. године, када је требало да се сретне са двојицом сарадника, тајландским и британским држављанима који су допутовали из Бангкока. У њиховом пртљагу царина је пронашла 23 птице, у пластичним цевима пречника 15 cm, са ногама везаним траком. Шест птица није преживело пут, а преостали примерци су били у врло лошем стању. Ниједан примерак није

■ **Op. Retort** - Птице у пластичним цевима

било могуће вратити у дивљину. Кријумчарене су следеће врсте: *Glaucidium cuculoides*, *Spizaetus nipalensis*, *Strix leptogrammica*, *Circus melanoleucos*, *Haliastur indus*, *Circus spilonotus*, *Bubo nipalensis*, *Phodilus badius*, *Ketupa zelonensis*, *Ketupa ketupa*, *Ictinaetus malayensis* и *Bubo sumatranus*.

Након прве заплене, припадници царине и полиције су претражили имање британског држављанина у Норфолку и запленили гибона врсте *Hylobates gabriellae*, пет корњача, седам лорија врсте *Nycticebus coucang*, два какадуа врсте *Cacatua goffini*, као и примерке следећих врста: *Milvus migrans*, *Spizaetus cirrhatous*, *Spilornis cheela*, *Gyps africanus*, *Spizaetus alboniger*, *Orthopsittaca manilata* и *Spilornis holospilus*. Раније поменуте особе су се теретиле да су свесно кршиле забране увоза. Додатне оптужбе за недозвољено дражање и продају терете само једног од двојице британских држављана, за шта се он на почетку суђења изјаснио да није крив. Тајландски држављанин је осуђен на 22 месеца затвора за своју улогу у кријумчарењу, док је други британски држављанин ослобођен. Овај случај, познат као операција „Retort“ најзначајнија је заједничка истрага полиције и царине у Великој Британији у области илегалне трговине заштићеним врстама дивље флоре и фауне.

НЕМАЧКА

Највећа заплена корала у Немачкој десила се 8. априла 2004. године, када су цариници на аеродрому у Диселдорфу запленили 30 кутија са 800 килограма каменог корала, укључујући и *Acropora* spp., од холандског продавца по доласку из Кеније. Пошиљка, обележена као „камење за акваријум“, такође је садржала морске организме и није имала неопходна документа. Сви примерци су предати акваријуму у северном делу Немачке. Након истраге, утврђено је да је холандски продавац до тада нелегално увезао три тоне каменог корала, током 2004. године.

■ **Scleractina sp**

ИТАЛИЈА

У периоду од 2002. године до јула 2004. године, италијанска државна шумарска полиција, Corpo Forestale dello Stato (CFS), спровела је истрагу о трговини и коришћењу лекова традиционалне азијске медицине који су незаконито унесени у Италију. У сарадњи са холандским органима, специјалном групом Интерпола за борбу против криминала из области животне средине (INTERPOL – Wildlife Crime Group) и уз техничку подршку TRAFFIC Europe-Italy, цео процес је резултирао у операцији „Марко Поло“ у августу 2004. године. Тада је велики број радњи истовремено претресен у Риму, Прату, Болоњи, Ређо Емилији и Милану, са запленом од око 9.000 производа на чијим су паковањима међу састојцима биле наведене заштићене дивље врсте, као што су: мошусни јелен (*Moschus* sp.), носорог (*Rhinoceros* sp.), леопард (*Panthera pardus*), сајра антилопа (*Saiga tatarica*), панголин (*Manis* sp.), и биљне врсте *Saussurea costus*, црвени женшен (*Panax ginseng*) и *Cibotium baronetz*. Истраге о илегалној трговини дивљим врстама за потребе традиционалне медицине су се наставиле, са планом стварања базе података и приручника за делове и деривате ових производа, на италијанском, за инспекторе на терену. Приручник је базиран на публикацији TRAFFIC-a *Traditional Asian Medicine Identification Guide for Law Enforcers*, која је била од велике помоћи надзорним органима током операције „Марко Поло“.

■ **CFS у инспекцијском надзору**

БЕЛГИЈА

Три особе су ухапшене 21. октобра 2004. године, након што је контролом пртљага царина на аеродрому пронашла више од 600 јединки јужноамеричких отровних жаба рода *Dendrobates* (580 комада *D. pumilio* и 22 комада *D. auratus*), скривених у кутијицама за фотографски филм. Белгијски држављани су на повратку из Панаме преко Мадрида, у свом пртљагу носили 200 кутијица за фотографски филм, са по две или три јединке јужноамеричких отровних жаба у свакој. Ове јединке су намеравали да продају у Белгији и Холандији за цену од 150 € до 200 € по комаду. Око 60 жаба није преживело транспорт.

■ **Кутијице за филм и жабе**

РУСИЈА

Два држављанина Монголије ухапшена су у Алтају на граници са Монголијом, након што су надзорни органи код њих пронашли крзна 15 јединки снежног леопарда (*Uncia uncia*).

Фото: Павле Јовановић

■ Крзно снежног леопарда

ХРВАТСКА

Цариници на загребачком аеродрому су 28. новембра 2004. године запленили 50 јединки варана врсте *Varanus prasinus*, које је хрватски држављанин донео без CITES дозвола из Индонезије, преко Малезије и Холандије. Животиње су биле сакривене у врећицама, унутар пластичних корпи у ручном пртљагу. Кријумчар је изјавио да је у Индонезији био као туриста и да је гмизавце купио на пијаци у Џакарти. Његова намера је била да почне да узгаја ову врсту варана у заточеништву. Такође је изјавио да није био свестан да су увозне и извозне CITES дозволе потребне за дате примерке. Пошто је током инспекције пријавио да носи гмизавце у ручном пртљагу, није гоњен по основу кршења царинског закона. Примерке је инспекција за заштиту природе Министарства културе сместила у прихватилиште близу Загреба. Управни органи за CITES у Хрватској и Индонезији организовали су враћање заплених примерака (осим 13 јединки које су угинуле и 4 које нису биле у стању за транспорт). Након повратка у Индонезију у фебруару 2005. године, и уз помоћ особља прихватилишта у Џакарти, особља Националног парка Васур на острву Папуа, као и локалног становништва, животиње су враћене у природу након једномесечног периода потребног за студију процене утицаја реинтродукције.

ДАНСКА

Дански суд је у јуну 2005. године изрекао новчану казну од 15.000 DKK (7.200 €) особи која је кријумчарила 15 фигура направљених од зуба моржа (*Odobenus rosmarus*) и кита врсте *Physeter catodon*. У мају 2003. године, ова особа је покушала да унесе наведене предмете унутар шупље статуе.

Фото: Павле Јовановић

ИТАЛИЈА

У јулу 2005. године службеници италијанске шумарске полиције (CFS) запленили су 200 птица грабљивица које су илегално увезене током петогодишњег периода. Ово је пратило заплону у Анкони у мају месецу, када је одузето 13 јаја беле кање (*Neophron percnopterus*) и црне роде (*Ciconia nigra*), незаконито увезених из Грчке од стране аустријског држављанина. Међу одузетим грабљивицама су биле следеће врсте: *Necrosyrtes monachus*, *Gyps rueppellii*, *Gyps africanus*, *Sagittarius serpentarius*, *Gypohierax angolensis*, *Buteo rufofuscus*, *Buteo auguralis*, *Aquila chrysaetos*, *Aquila nipalensis*, *Falco cherrug*, *Phalacrocorax australis* и *Phalacrocorax megalopterus*.

Фото: Corpo forestale dello Stato

Фото: Corpo forestale dello Stato

■ Фотографија инкубатора са јајима у колима

НЕМАЧКА

На аеродрому у Франкфурту, у августу 2005. године, цариници су спречили кријумчарење 375 корњача врсте *Geochelone elegans* које су се налазиле унутар две торбе. Тридесет примерака је угинуло. Корњаче, које су биле у врећицама затвореним еластичном траком, пронашли су посебно дресирани пси трагачи током рутинске контроле пртљага. Пошиљка је била у транзиту из Дубаија за Загреб, где су животиње биле намењене за продају. Ухапшен је један хрватски држављанин. Корњаче су по доласку биле неухрањене, али су након заплене збринуте у зоолошком врту.

ШВАЈЦАРСКА

У истрази швајцарске царине, у сарадњи са швајцарском ветеринарском службом, пронађено је 537 шатуш шалова, од вуне ћиру анитилопе (*Pantholops hodgsonii*), који су илегално увезени у Швајцарску у току петогодишњег периода. Царина је мрежу кријумчарења открила у јануару 2003. године, након истраге у једној радњи у Сент Морицу и у објекту трговца у Женеви. Запленило је 38 шалова. Већи део шалова су из Индије у Швајцарску авионом прокријумчарили путници. Истрага је утврдила да су друге западноевропске државе (на пример Немачка) служиле као транзитне локације за шалове који су такође шверцовани колима или курирском службом. Шалови су се продавали у радњи у Сент Морицу и верује се да је већи број шалова изнесен из Швајцарске.

БЕЛГИЈА

Пошиљка која је стигла авионом из Кеније на путу за Холандију, 18. октобра 2005. године, садржала је 620 јединки камелеона врста *Chamaeleo hoehnelli* и *Chamaeleo jacksonii*. Пратеће CITES дозволе су покривале само 600 примерака и због тога је против увозника, који је већ био познат надлежним органима због оваквог вида преваре, поднета пријава. Примерци који су покривени документацијом наставили су пут ка Холандији, док је 20 јединки за које није постојала дозвола заплењено.

■ *Chamaeleo jacksonii*

ХРВАТСКА

На граничном прелазу између **Србије** и Хрватске, 15. маја 2005. године, хрватска царина је уз помоћ инспектора за заштиту природе открила 504 јединке шумске корњаче (*Testudo hermanni*), без потребних дозвола, у торбама на поду возила. Шверцер, српски држављанин, је изјавио да их је сакупио без дозволе у околини Свилањца и да је планирао да их држи у дворишту своје куће у Немачкој. Илегално сакупљене и транспортоване јединке су заплењене и враћене у природу у сарадњи са инспекцијом за заштиту животне средине Републике Србије, 18. маја 2005. године. Против шверцера је поднета кривична пријава.

■ *Testudo hermanni*

Цариници су 19. фебруара 2006. године на **српско**–хрватском граничном прелазу Бајаково запленили 22 живе јединке грчке корњаче (*Testudo graeca*) и шумске корњаче (*Testudo hermanni*). Корњаче су биле сакривене у простору за пртљаг у аутобусу који је из Македоније путовао за Немачку. Возач аутобуса је кажњен новчаном казном од 802.340 куна (око 3.000 \$) на основу царинског закона, закона о заштити природе и кривичног закона Републике Хрватске. Корњаче су смештене у прихватилишту до њиховог враћања у природу.

НЕМАЧКА

У марту 2006. године је у Малаги, у Шпанији, ухапшен Виктор Хуберт Франк (Victor Hubert Franck), који се сматра једним од најтраженијих илегалних трговаца дивљим животињама у Немачкој и шире. Франк је у јануару 2001. године осуђен на три године затвора због илегалне трговине заштићеним дивљим врстама (једна од најстрожих пресуда изречених у Немачкој за такав прекршај). Одмах након изрицања пресуде, Франк је нестао. Међународна потерница за његово хапшење је издата одмах након његовог бекства, али је од бекства до хапшења прошло пет година.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Чланови CITES јединице британске царине су у децембру 2005. године на аеродрому Хитроу одузели 12 живих јединки прстенорепог лемура (*Lemur catta*) у транзиту из Канаде за Кину. У складу са препорукама CITES-а, прочитани су подаци са микрочипова јединки и утврђено је да се не подударају са бројевима микрочипова на дозволи која их је пратила. Након додатне истраге у Канади, примерци су трајно одузети.

Фармацеут из Лондона, који је у јануару 2006. године, због незаконитог увоза из Малезије и трговине орхидејама са CITES Додатака I и II, осуђен на четири месеца притвора, у јулу 2007. године кажњен је новчано са 125.000 £. Фармацеут је 2004. године ухваћен у покушају кријумчарења најтраженијих и најређих врста орхидеја у историји колекционарства ових биљака. Међу примерцима су биле неке најређе врсте на свету, укључујући *Paphiopedilum rothschildianum*, *Paphiopedilum gigantifolium* и *Paphiopedilum sanderianum*. Осумњичени је признао да је крив по 13 тачака оптужбе за кријумчарење орхидеја, али је тврдио да ове активности нису биле комерцијалне природе. У случају да оптужени не плати новчану казну, мораће да одслужи казну од 3 године у притвору. Заплењене биљке су званично дате Краљевској ботаничкој башти, која ће покушати да са властима у Малезији обезбеди додатно истраживање ових врста и повратак одређеног броја примерака.

ХРВАТСКА

Царинска служба је 11. новембра 2006. године на граничном прелазу Батина између **Србије** и Хрватске од српског држављанина одузела девет папагаја. Заплењени су *Cyanoramphus novaeseelandiae* (5 живих, 2 мртва), *Psephotus haematonotus* (1 жив примерак) и *Alisterus scapularis* (1 жив примерак). Птице су биле завијене у одећу и држане су у гепеку возила српског држављанина. Инспектори заштите природе су одузете птице сместили у прихватилиште, а кријумчара казнили новчаном казном од 7.000 куна (1.252 \$) на основу Царинског закона и Закона о заштити природе Републике Хрватске.

■ *Alisterus scapularis*

На загребачком аеродрому, 1. априла 2007. године, цариници су зауставили хрватског држављанина, који се враћао са Тајланда преко Будимпеште, након што су у његовом ручном пртљагу пронашли 10 корњача и 175 камелеона. Животиње су конфисковане и стављене у карантин. Врсте које је хрватски држављанин покушао да прокријумчари су: *Geochelone radiata*, *Calumma globifer* и *Calumma parsonii*. Све врсте су са Мадагаскара. Седам камелеона је угинуло током транспорта због неодговарајућих услова, док је још јединки угинуло након доласка. Због непријављивања царини и непоседовања ветеринарских и CITES дозвола, покренут је поступак против кријумчара. Крајем маја месеца исте године, јединке које су преживеле враћене су у Антананариво, на Мадагаскар.

■ *Calumma parsonii*

МАЂАРСКА

Надзорни органи су 17. јула 2006. године, на **српско-мађарској** граници у месту Роске, запленили 48 корњача врсте *Geochelone radiata*, 68 корњача врсте *Geochelone pardalis* и 55 корњача врсте *Malacochersus tornieri* из шлепера који је долазио из Србије. Возач је транспортовао пошиљку за Роттердам у Холандији, где је требало да буде преузета.

Фото: Растко Ајтмић

■ *Geochelone radiata*

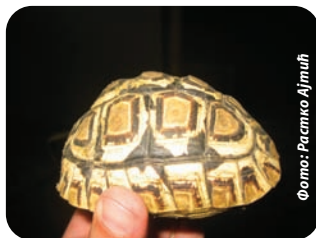

Фото: Растко Ајтмић

■ *Geochelone pardalis*

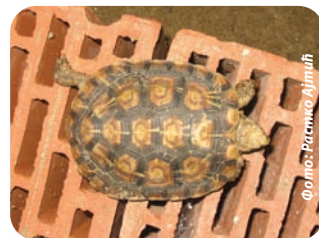

Фото: Растко Ајтмић

■ *Malacochersus tornieri*

БЕЛГИЈА

На аеродрому у Бриселу, 11. јуна 2007. године, заплeњено је 80 килограма сушених морских коњића (*Hippocampus* sp.). Пошиљка је ишла из Гвинеје за Хонг Конг. Пошиљку је пратила фалсификована дозвола. Секретаријат CITES-а је 22. априла 2006. године у поруци свим надлежним надзорним органима напоменуо да се извозне дозволе из Гвинеје злоупотребљавају.

■ Сушени морски коњић

Фото: cristifl80884 (Shutterstock)

РУСИЈА

Полицијски службеници су 22. и 23. августа 2007. године запленили 1.883 килограма црног кавијара у два највећа ланца супермаркета у Москви и околини. Кавијар је откривен током претреса у којем је учествовало 137 припадника полиције. Резултат је заплена 1.833 килограма висококвалитетног белуга кавијара од моруне (*Huso huso*) и 466 килограма северуга кавијара од паструге (*Acipenser stellatus*).

Три особе су ухапшене близу Москве у септембру 2007. године, након што су цариници и саобраћајна полиција зауставили аутомобил и запленили 14 јединки степског сокола (*Falco cherrug*). Верује се да су птице пореклом из области Алтај и да су биле намењене тржишту соколова на Блиском истоку. Популације степског сокола су драстично опале, поготово у централној Азији, највише због неадекватног нивоа контроле и незаконитог узимања примерака из дивљине за потребе соколарства. Између 6.825 и 8.400 дивљих примерака се ухвати сваке године, највише у централној Азији, и извезе се на Блиски исток (где више од половине заврши у Саудијској Арабији). Преко 90% примерака чине женке, што доводи до абнормалног односа полова у дивљим популацијама и озбиљно угрожава опстанак врсте.

ФРАНЦУСКА

Царински агенти за унутрашњи надзор су, 12. марта 2008. године, у сарадњи са инспекторима животне средине, запленили 215 ловачких трофеја заштићених врста у предграђу Париза, на кућној адреси особе која препарира животиње. Заплeњени су, између осталог, зуби, коже, стопала и кљове слона (*Loxodonta africana*), коже гепарда (*Acinonyx jubatus*), леопарда (*Panthera pardus*), мрког медведа (*Ursus arctos*) и поларног медведа (*Ursus maritimus*), препарирани тигрови (*Panthera tigris*) и лавови (*Panthera leo*), 33 лобање бабуна (*Papio* sp.), 68 зуба нилског коња (*Hippopotamus amphibius*), две коже нилског варана (*Varanus niloticus*) и Хартманова зебра (*Equus zebra hartmannae*). Након ове акције, исти тим је 21. марта запленио још 137 ловачких трофеја са друге адресе још једног лица које се бавило препарирањем, укључујући ретке врсте птица које су држане у замрзивачима. Горе поменуте особе нису имале неопходне CITES дозволе и кажњене су новчано.

РУСИЈА

У мају 2008. године, у регионалном суду у Приморском, један руски и један кинески држављанин осуђени су на по осам година затвора и 200.000 рубаља (око 8.500 америчких долара) због кријумчарења око 900 медвеђих шапа и других дивљих животиња из Русије у Кину у току 2007. године, што се сматра највећом запленом у покрајини Приморски. Два кинеска држављанина који су помагали у извршавању кривичног дела, осуђени су на по седам година и шест месеци, док су два руска помагача осуђена на по четири године и шест месеци затвора. Хапшења су реализована у августу 2007. године, након шестомесечне заједничке операције царине и граничне полиције покрајине Приморски, у којој је откривена цела мрежа кријумчара, од извора до коначног одређишта. Заплeњено је око 900 шапа мрког медведа (*Ursus arctos*) и азијског црног медведа (*Ursus thibetanus*), четири коже и 60 килограма костију сибирског тигра (*Panthera tigris*) и 531 рог сајра антилопе (*Saiga tatarica*).

Овај случај је откривен у јануару 2007, када је полиција зауставила аутомобил на путу до села Кхорол и пронашла осам врећа са шапама медведа, три коже тигра, неколико рогова и других делова тела животиња. Аутомобил је возила особа задужена за управљање логистиком кријумчарења са руске стране. Након интензивног праћења друге особе од стране полиције, у марту 2007. су пресретнуте санке са товаром од 120 шапа медведа током илегалног преношења у Кину преко замрзнутог језера Кханка. Кријумчари су ипак успели да побегну на моторним санкама. Након ове две заплене, кинески држављанин (који је оптужен у овом процесу) саставио је велику пошиљку која је садржала кости и крзна тигра, као и медвеђе шапе. Након давања мита локалном полицајцу за пролазак пошиљке преко језера Кханка, и плаћања локалног сељака да искључи систем за праћење кретања са руске стране, извршен је покушај шверца. Ипак, надзорни органи су били спремни, и кријумчари су ухапшени.

WWF Russia и TRAFFIC Europe–Russia интензивно су сарађивали са цариницима и помогли при обуци цариника за спровођење CITES конвенције и спречавање кријумчарења заштићених врста дивље флоре и фауне. Обука и појачана сарадња резултирају све већим бројем заплена у последњих неколико година.

Фото: TRAFFIC

■ Заплена медвеђих шапа и коже тигра

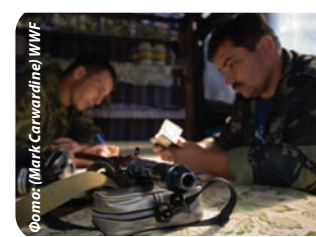

Фото: (Mark Carwardine) WWF

■ Руска јединица за борбу против кријумчарења

Фото: (Hartmut Jungius) WWF-Canon

■ Рогови врсте *Saiga tatarica*

РУСИЈА

Саобраћајна полиција је 11. новембра 2008. године у округу Милково (Камчатка), зауставила камион који је превозио 38 северних соколова (*Falco rusticolus*), врсте која је веома тражена у соколарству, поготово на Блиском истоку. По руском закону, поседовање северног сокола са Камчатке је противзаконито. Кријумчари су тврдили да су птице купили од непознате особе у граду Осора у округу Каргински на северном делу Камчатке. Стручњаци тврде да је за сакупљање овако великог броја примерака северног сокола потребно неколико месеци, што указује на то да се овде ради о добро организованој криминалној операцији кријумчара. Службеници и представници федералне службе за надзор над природним добрима (Росприроднадзор) отпутовали су у Милково да спроведу даље истраге. Након ветеринарске контроле, три птице су задржане због потребног опоравка, док је остатак пуштен у природу. Локални орнитолози указују на алармантну чињеницу да се око 100 северних соколова прокријумчари из Камчатке сваке године и да је укупан број ових птица у дивљини у региону спао на само 500 парова.

На московском аеродрому Домодедово, 11. јануара 2009. године, цариници су запленили пошилику у којој су биле коже, лобање и рогови. Уз помоћ стручњака TRAFFIC Europe–Russia, и у сарадњи са надлежном научном и стручном организацијом за CITES у Русији, трофеји су идентификовани, и утврђено је да су присутне следеће врсте: две лобање са роговима маркхора (*Capra falconeri*), шест кожа, лобања и рогови аргали овце (*Ovis ammon polii*) као и кожа, лобања и рогови сибирског козорога (*Capra sibirica*). Сви трофеји су стигли из Таџикистана са фалсификованим CITES дозволама. Лов на аргали овце је 2009. године, након одлуке председника Таџикистана, забрањен. Лов на маркхора је дозвољен само у Пакистану, ограничен је само на шест одраслих мужјака годишње и спроводи се под међународним надзором.

Полицијаци су током инспекције аутомобила у Усуриску (покрајина Приморски), 3. априла 2009. године, пронашли крзно амурског леопарда (*Panthera pardus orientalis*). У природи је преостало само 14 до 20 одраслих јединки ове врсте, уз пет или шест младунаца, на подручју површине 2.500 km² у југозападном делу покрајине Приморски. Ово су подаци Црвене листе Међународне уније за заштиту природе (IUCN Red List), која ову врсту класификује као критично угрожену. Амурски леопард је истребљен у Кини и Кореји. Стручњаци Института за ветеринарску медицину Државне пољопривредне академије покрајине Приморски, покрајинске управе за ловство и WWF Russia потврдили су да кожа припада амурском леопарду. С обзиром на оштећење на кожи, верује се да је јединка, највероватније одрасли мужјак, убијена 2008. године. Фотографије крзна ће се користити да би се усмрћена јединка идентификовала помоћу базе података и фотографија амурских леопарда.

■ *Panthera pardus orientalis*

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

У марту 2009. године, CITES јединица британских граничара је на аеродрому запленила 26 јединки краљевског питона (*Python regius*) које су стигле из САД без одговарајућих дозвола за увоз.

Суд у Шроузберију је 14. маја 2009. године осудио британског држављанина на осам месеци затвора, и он је прва особа у Великој Британији којој је забрањено поседовање дивљих животиња из Прилога А Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 338/97 у периоду од 3 године. Ове мере су донесене јер је оптужени незаконито продао 191 јединку шумске корњаче (*Testudo hermanni*) и седам јединки грчке корњаче (*Testudo graeca*), и противзаконито набавио 200 јединки шумске корњаче, дајући лажне изјаве како би добио неопходне дозволе. У марту 2008. године, оптужени се обратио управном органу за CITES у Великој Британији за дозволу да прода 100 шумских корњача. Због нелогичности у достављеној документацији, инспектор животне средине је, уз помоћ колега из других сектора, спровео преглед на адреси која је наведена у документацији. Након спроведеног надзора, захтев за издавање дозволе је одбијен. У новембру, након дуге истраге која је указала на чињеницу да је оптужени нелегално продао корњаче, инспектори заштите природе и ветеринарски инспектори, уз помоћ полиције и колега из граничне службе, спровели су претрес бројних објеката везаних за опуженог, који је накнадно ухапшен и обимна документација је заплењена. Док је оптужени био на слободи након плаћања кауције, купио је још 200 примерака шумске корњаче, које је након тога продао без валидне документације.

ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

Царина и инспекција животне средине су на аеродрому у Прагу, 19. децембра 2009. године, заплениле ловачки трофеј – мрког медведа (*Ursus arctos*). Овај трофеј, купљен као сувенир у Москви, илегално је увезен из Руске Федерације у Чешку Републику без одговарајућих CITES дозвола. Крзно, које је било сакривено у пртљагу, одузето је, а лице које је покушало да га унесе кажњено је у складу са законом.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

У новембру 2009. године, британска гранична служба је на лондонском аеродрому Хитроу пресрела пошилику на путу за Кину из Нигерије, која је била декларисана као „узорак одеће“. Након детаљнијег прегледа, пронађено је 219 куглица од слоноваче афричког слона (*Loxodonta africana*), које су биле пришивене у материјал. Укупна тежина заплењене слоноваче у овој пошилици је била 1,5 килограм. Истрага је у току.

■ Заплена накита од слоноваче

У новембру 2009. године, британска гранична служба је на лондонском аеродрому Гатвик, прегледом пошилике на путу из Гватемале ка Чешкој Републици, пронашла три гуштера врсте *Abronia aurita* унутар видео-касета. Иако ова врста није у CITES Додацима, ипак достиже високу цену међу колекционарима, чак и до 1.880 € по пару. Овим случајем се указује на учесталост коришћења пошилики у шверцу дивљих животиња.

■ Заплена гуштера у VHS касетама

ДАНСКА

Рутинска контрола путника на аеродрому по доласку из Франкфурта. Зауостављен мушкарац по доласку из Бејрута, преко Дубаија и Франкфурта, са пластичном кутијом која је прошла три горе наведена аеродрома са декларацијом „мачка“, док је унутра пронађен жако папагај (*Psittacus erithacus*) без одговарајуће пратеће документације.

■ *Psittacus erithacus*

ХРВАТСКА

Хрватска царина је 17. априла 2010. године запленила 17 јединки жако папагаја (*Psittacus erithacus*) које је женска особа покушала да прошверцује из Босне и Херцеговине у Хрватску у гепеку аутомобила. Птице су биле завијене у чарапе, а жена која је починила наведени прекршај изјавила је да је она само курир и да је требало да достави папагаје непознатом човеку на паркингу недалеко од границе. Полиција је на паркингу затекла мушку особу која је тврдила да не познаје кријумчара. Након детаљније провере, полиција је утврдила да су ове две особе у сродству. Испоставило се да је човек затечен на паркингу, велики узгајивач и трговац разним врстама папагаја. Истрага је у току и предузете су законске мере.

■ *Psittacus erithacus*

СРБИЈА

Приликом царинске контроле на граничном прелазу Прешево, 29. априла. 2010. године, у приколици српског држављанина пронађене су јединка мајмуна (*Mascaca mulatta*) и један примерак кајмана (*Caiman crocodilus*), без потребних дозвола за извоз.

Решењем граничног ветеринарског инспектора забрањен је извоз животиња, док је царинска служба животиње задржала до доласка Републичке инспекције за заштиту животне средине. Животиње су привремено одузете до одлуке надлежног суда. Јединка кајмана транспортована је у зоолошки врт на Палићу, док је јединка мајмуна дата на чување власнику до одлуке надлежних институција уз забрану располагања.

■ Кајман и макаки

СРБИЈА

На београдском аеродрому „Никола Тесла“, 22. септембра 2010. године, током рутинске контроле пошиљке живих птица из Уједињених Арапских Емирата, гранична ветеринарска инспекција открила је покушај кријумчарења, а републичка инспекција за заштиту животне средине (уз стручну помоћ орнитолога Завода за заштиту природе), извршила је идентификацију и заплenu: 8 јединки врсте *Pteroglossus aracari*, 8 јединки *Ramphastos vitellinus* и 6 јединки *Ramphastos tucanus*. Птице су одузете у складу са националним прописима јер их нису пратиле одговарајуће дозволе и збринуте су у београдском зоолошком врту. Против преступника поднета је кривична пријава.

■ *Ramphastos tucanus* и *Ramphastos vitellinus*

■ *Pteroglossus aracari*

■ Збрињавање заплeњених јединки

СРБИЈА

Дана 03.11.2010. године републичка инспекција за заштиту животне средине добила је информацију од стране царинских службеника са граничног прелаза Нештин (према Републици Хрватској), да су у току ноћи зауостављени румунски држављани у чијем су возилу пронађена тела птица. Било је око 700 очерупаних птица које су преступници транспортовали у кесама. Орнитолог Завода за заштиту природе Србије констатовао је да се ради о строго заштићеним и заштићеним врстама. У кесама су пронађена тела барских кокица, трептаљки, великих стрнарица, батокљуна, црвених спрудника, муљача, барских петлована, лиски, патки глувару, крџа, препелица, пољских јаребица, барских шљука и чворака. За поменуте птице румунски држављанин који се изјаснио као власник птица приложио је само непотпуни ветеринарски сертификат у којем је било назначено 4 врсте птица у укупном броју од 350 комада, што није одговарало чињеничном стању. Инспекцијски преглед из своје надлежности су обавили и републички ветеринарски инспектори, који су и преузели трупове птица и отпремили их у кафилерију на безбедно уништавање.

Према Правилнику о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, вредност убијених птица износи око 15 000 000 динара. Против починиоца је поднета кривична пријава.

■ Мртве птице

РЕФЕРЕНЦЕ

Davies, Ben (2005). Black Market: Inside the Endangered Species Trade in Asia. Earth Aware Editions.

Ellis, Richard. (2005). Tiger Bone & Rhino Horn: The Destruction of Wildlife for Traditional Chinese Medicine. Island Press.

Live Animal Regulations (LAR) Manual (2010). International Air Transport Association (IATA).

Kalezić, M. & Tomović, Lj. (2005). Hordati – skripta. IV izdanje. Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.

Kalezić, M. & Tomović, Lj. (2007). Hordati. NNK Internacional, Beograd, pp. 1-416

Kobašlić, A., Domazetović, Z. eds. (2009): Prekogranični promet i trgovina zaštićenim vrstama - priručnik. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb

Questioning Wildlife Smugglers (2010). Interpol- CITES Secretariat-WCO.

Simonović, P. (2004). Principi zoološke sistematike. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 165 str.

Theile, S., Steiner, A. and Kecse-Nagy, K. (2004). Expanding borders: New challenges for wildlife trade controls in the European Union. TRAFFIC Europe, Brussels, Belgium.

Traffic Bulletin Seizures – Selection of seizures and prosecutions from 1997 to 2009.

Wildlife smuggling concealment case study handbook. (2010). Interpol- CITES Secretariat-WCO.

Zoonotic Diseases and Exotic Pets: A Public Health Policy Analysis. Washington State Board of Health (2004).